

การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ :
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

มิถุนายน 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ :
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
มิถุนายน 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

NETWORK GOVERNMENT ADMINISTRATION IN WASTE MANAGEMENT :
A CASE STUDY OF KOH KHA SUB-DISTRICT MUNICIPALITY,
KO KHA DISTRICT, LAMPANG PROVINCE.

WANICHADA CHAISIRI

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Master of Public Administration Degree
in Public Policy
June 2022

Copyright 2022 by University of Phayao

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ :
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ของ วณิชดา ไชยศิริ

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
(รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ เลิศสมพร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฉัตรทิพย์ ชัยฉกรรจ์)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชศรี เกียรติบุตร)

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ พรรณนุพา นพรัถ)

เรื่อง:	การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
ผู้ศึกษาค้นคว้า:	วณิชดา ไชยศิริ, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: รป.ม. (นโยบายสาธารณะ), มหาวิทยาลัย พะเยา, 2565
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นัทรทิพย์ ชัยฉกรรจ์
คำสำคัญ:	ผลสัมฤทธิ์, การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย, การจัดการขยะ

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ ปัญหาและอุปสรรคการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (พื้นที่ศึกษา) ดำเนินการศึกษาโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 16 คน จากผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ศึกษา ส่วนที่ 2 เป็นการเลือกแบบบอลหิมะ จำนวน 4 คน จาก เครือข่ายหรือส่วนสนับสนุนการจัดการขยะของพื้นที่ศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านเครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และนำมาสรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะของพื้นที่ศึกษา สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ประกอบและคุณลักษณะของการบริหารงานแบบเครือข่าย ด้านบทบาทของเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน และด้านการประสานงานกับหน่วยงาน/ความสัมพันธ์ สำหรับปัญหาและอุปสรรคสามารถสรุปได้ใน 5 ประเด็น ได้แก่ 1. ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน 2. การประสานงานมีความล่าช้า 3. การบูรณาการระหว่างองค์กรยังไม่เพียงพอ 4. ปัญหาประชากรแฝง และ 5. ผลกระทบจากนโยบายภายนอก และสำหรับข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา คือ หน่วยงานที่เป็นผู้บริหารเครือข่ายควรมีการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืน

Title: NETWORK GOVERNMENT ADMINISTRATION IN WASTE MANAGEMENT :
A CASE STUDY OF KOH KHA SUB-DISTRICT MUNICIPALITY,
KO KHA DISTRICT, LAMPANG PROVINCE.

Author: Wanichada Chaisiri, Independent Study: M.P.A. (Public Policy), University of Phayao, 2022

Advisor: Associate Professor Chatthip Chaichakan , Ph.D.

Keywords: Achievement, Network governance, Waste management

ABSTRACT

This study aimed to study the network governance achievement in waste management and the problems and obstacles to network government management in community waste management in Ko Kha Subdistrict Municipality, Ko Kha District, Lampang Province (Study Area). The study was conducted by qualitative research. Key informants were 20 people who were divided into 2 parts: Part 1 was a specific selection of 16 people from among the stakeholders in the study area. Part 2 was a Snowballing selection of 4 people who were supporting in network governance. Data collection through a semi-structured interview tool. The information gathered was evaluated in both primary data analysis and secondary data which using descriptive statistics analysis.

The study's findings indicate that network governance achievement has an impact on the study area's waste management performance. It can be divided into four categories: The first part is network management's components; the second is the network's function in cooperating; the third is coordination with agencies/relationships; the fourth is network governance achievement impact on waste management. The problems and obstacles of network governance of community waste management: 1. Operations are not consistent. 2. There is a delay in coordination. 3. Cross-organizational integration is insufficient. 4. The hidden population problem. 5. The impact of external policy. The recommendations from this study were found at the policy level as follows: 1) Should coordinate cooperation seriously and continuously from parties, various sectors, including the public, private and public sectors 2) Should support the budget for continuous operation. There are also suggestions for further research. 1) There should be additional studies of factors of networked public administration in the field of policy advocacy as a strategy to develop environmental management, especially community waste management.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะทุกท่าน ที่กรุณาให้คำปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะในการวิจัย จนกระทั่งการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขอขอบคุณ ผศ.ดร.ฉัตรทิพย์ ชัยฉกรรจ์ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ผู้ขัดเกลางานวิจัยนี้ให้ออกมา สมบูรณ์ที่สุด รวมทั้งขอขอบคุณท่านนายอำเภอเกาะคา ที่ได้สนับสนุนโดยอนุญาตให้ผู้วิจัยได้ ดำเนินการวิจัยในพื้นที่รวมทั้งให้คำแนะนำและให้กำลังใจในการศึกษาวิจัยตลอดมา ขอขอบคุณ ท่านนายกเทศมนตรีตำบลเกาะคา ท่านรองนายกเทศมนตรีตำบลเกาะคา ท่านปลัดเทศบาล ตำบลเกาะคา ท่านผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและเจ้าหน้าที่ในเทศบาลตำบลเกาะคา และ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ได้แก่ 1) สำนักงานส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม 2) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 4) สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 2 จังหวัดลำปาง 5) สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำปาง 6) บริษัทไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด และ ผู้นำชุมชนทั้ง 7 ชุมชน รวมทั้งผู้นำกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ท่านคือผู้ที่ได้ ระยะเวลาอันมีค่าและยาวนานเพื่อตอบแบบสัมภาษณ์งานวิจัยนี้ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น รป.ม. ปี 63 ทุกคน ขอคุณน้องผู้ร่วมงานที่คอยช่วยเหลือตลอดระยะเวลาการทำงานวิจัยนี้ ขอขอบคุณ ครอบครัวและเพื่อนทุกคนสำหรับกำลังใจที่มอบให้กันเสมอมา สุดท้ายนี้ขอขอบคุณตัวเอง ขอขอบคุณมากค่ะ

วณิชดา ไชยศิริ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฌ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
1. ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	6
2. ขอบเขตด้านพื้นที่	6
3. ขอบเขตด้านเวลา	6
4. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดการบริหารงานภาครัฐ	9
แนวคิดเครือข่าย	13
แนวคิดการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย	23
แนวคิดการจัดการขยะ	31
ข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลเกาะคา	40
งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	44
กรอบแนวคิดการวิจัย	48
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	50
1. ระเบียบวิธีการวิจัย	50
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	50
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	52
4.วิธีการรวบรวมข้อมูล	54
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล	54
6. การนำเสนอข้อมูล	55
บทที่ 4 ผลการวิจัย	56
4.1. ผลการวิจัยการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะของเทศบาล ตำบลเกาะคา	56
4.1.1. องค์ประกอบและคุณลักษณะของการบริหารงานแบบเครือข่าย	57
4.1.2. บทบาทของเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน	59
4.1.3. การประสานงานกับหน่วยงาน/ความสัมพันธ์	62
4.2. ผลการวิจัยปัญหาและอุปสรรค ที่มีผลต่อการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการ จัดการขยะในชุมชนของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	67
บทที่ 5 บทสรุป	70
สรุปผลการวิจัย	70
5.1 การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา	70
5.2 ผลการวิจัยปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายใน การจัดการขยะในชุมชนของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	75
อภิปรายผลการวิจัย	76
ข้อเสนอแนะ	82
บรรณานุกรม	85
ภาคผนวก	88
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย	89
ภาคผนวก ข แบบตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญ การหาค่าดัชนีความ สอดคล้องของวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) (วิจัยเชิง คุณภาพ)	95
ประวัติผู้วิจัย	99

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 1 แสดงปริมาณขยะมูลฝอยของประเทศไทยที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ปี 2553-2563	2
ภาพ 2 แสดงร้อยละของปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกคัดแยก ในปี 2556 2562 และ 2563	3
ภาพ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ	49

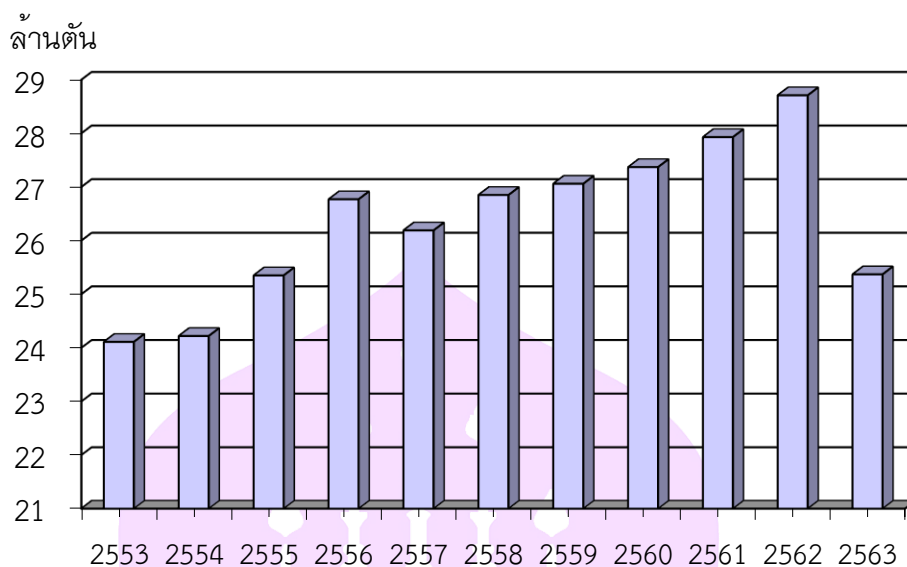
บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญปัญหาหนึ่งในชุมชนทุกประเทศทั่วโลก และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกปี สถานการณ์ขยะที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก พบว่าน่าเป็นห่วงเนื่องจากในแต่ละปีมีขยะมูลฝอยชุมชน (Municipal Solid Waste) เกิดขึ้นปีละมากกว่า 2.1 พันล้านตัน แต่มีเพียง 16% หรือประมาณ 323 ล้านตันเท่านั้น ที่จะถูกนำไปเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลเพื่อใช้ประโยชน์ องค์กร มโนจันทร์เพ็ญ (2564 อ้างอิงใน นิกทร ภิญาญ,2564) สาเหตุที่ปัญหาขยะทั่วโลกทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้สังคมเมือง มีการขยายตัวสูงตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดการบริโภคเพิ่มสูงขึ้นด้วย ประกอบกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีในปัจจุบันส่งผลให้มีการผลิตสินค้าและบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ มากมายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น บรรจุภัณฑ์ส่วนใหญ่มีการผลิตที่ซับซ้อนใช้องค์ประกอบที่กำจัดยาก ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยในสังคมเมืองเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

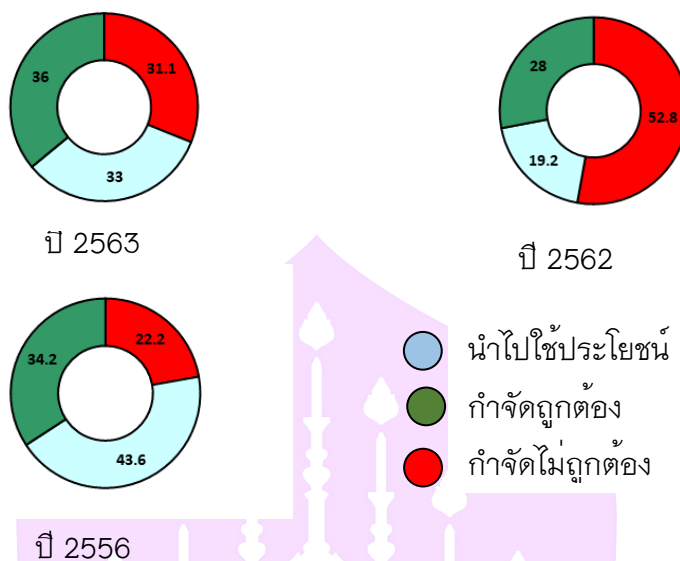
ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้จากรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยพบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยในปี 2553 เกิดขึ้นประมาณ 24.11 ล้านตัน และเมื่อระยะเวลาผ่านไปประมาณ 10 ปี พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยสูงขึ้น และเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2562 คิดเป็นจำนวน 28.71 ล้านตัน (ภาพที่ 1) ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากขยะทั่วไปจากการอุปโภค บริโภคและกิจกรรมทั้งหลายของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นบ้านเรือน ชุมชน ตลาด ร้านค้า และโรงงาน เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะจำนวนประชากรแฝงจากแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย การขยายตัวของเมือง การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเมืองในหลายพื้นที่ พฤติกรรมการบริโภคของประชาชนที่นิยมความสะดวกสบายมากขึ้น โดยเฉพาะการส่งสินค้าจากบริการสั่งซื้อออนไลน์และบริการสั่งอาหาร และการเติบโตของการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ปริมาณขยะมูลฝอยในปี 2563 ลดลงเหลือเป็น 25.37 ล้านตัน อันเป็นผลเนื่องจากปัญหาขยะล้นจึงได้มีการรณรงค์ให้มีการลดขยะในทุกครัวเรือน และนำขยะไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ มากขึ้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2563)

ภาพ 1 แสดงปริมาณขยะมูลฝอยของประเทศไทยที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ปี 2553-2563

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ (2563)

อย่างไรก็ตาม กรมควบคุมมลพิษ (2563) รายงานว่า ในช่วงปี 2556-2563 มีแนวโน้มด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่ดีขึ้น เพราะเมื่อวิเคราะห์ปริมาณขยะมูลฝอย ในปี 2556 พบว่าขยะมูลฝอยจะถูกคัดแยก ณ ต้นทาง และกำจัดไม่ถูกต้องประมาณ 52.8% เปรียบเทียบกับปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดไม่ถูกต้อง ในปี 2563 ลดลงเหลือ 31.1% เป็นผลเนื่อง ขยะมูลฝอยถูกนำมาใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นขยะรีไซเคิลและทำปุ๋ยอินทรีย์ โดยในปี ในปี 2562 และ 2563 ขยะมูลฝอยที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์คิดเป็น 43.6% และ 33% ตามลำดับ ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพ 2 แสดงร้อยละของปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกคัดแยก ในปี 2556 2562 และ 2563

ที่มา : (<https://thaimsw.pcd.go.th/report1.php?year=2563>) สืบค้น เมื่อ 11 มิถุนายน 2564

จังหวัดลำปางมีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นในปี 2561 เฉลี่ย 0.16 ล้านตันต่อปี และมีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเพิ่มขึ้นในปี 2562 เฉลี่ย 0.29 ล้านตันต่อปี ในจำนวนดังกล่าว มีปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดถูกต้อง 0.07 และ 0.10 ล้านตันต่อปี ในปี 2561 และ 2562 ตามลำดับ และมีปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดไม่ถูกต้องประมาณ 0.05 และ 0.04 ล้านตันต่อปี ในปี 2561 และ 2562 ตามลำดับ (กรมควบคุมมลพิษ, 2563) ส่งผลให้จังหวัดลำปาง ถูกจัดลำดับจังหวัดที่มีปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการไม่ถูกต้องเป็นลำดับที่ 48 จาก 77 จังหวัดของประเทศไทย (กรมควบคุมมลพิษ, 2561)

ผลกระทบจากขยะมูลฝอยที่มีปริมาณและอัตราเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่อัตราขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดและที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ทำให้ขยะคั่งค้างจำนวนมาก ซึ่งเกิดปัญหากลิ่นเหม็นสร้างความรำคาญให้แก่ชุมชนและขยะที่มีอินทรีย์สารเน่าเปื่อย ส่งผลให้เกิดแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคและสัตว์นำโรคต่าง ๆ รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาซึ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น หากไม่เร่งบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้เป็นระบบตั้งแต่ต้นทาง กลางทางและปลายทางอย่างถูกต้อง อาจทำให้เกิดการสะสมเป็นระยะเวลานานจนเกินขีดความสามารถในการดำเนินการแก้ไข และอาจก่อให้เกิดการปลดปล่อยมลพิษสู่อากาศและการปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำผิวดินและใต้ดิน การเกิดเพลิงไหม้ ทัศนอุจาด รวมถึงการปลดปล่อยก๊าซมีเทนซึ่งส่งผลกระทบต่อภาวะโลกร้อน จึงเป็น

ความจำเป็นเร่งด่วนที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในภาคส่วนต่าง ๆ ต้องหันมาให้ความร่วมมือแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นให้เป็นรูปธรรม และกำหนดแนวทางหรือรูปแบบการแก้ปัญหาที่สามารถปฏิบัติ ได้และแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริงต่อไป

เทศบาลตำบลเกาะคาตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ครอบคลุมพื้นที่ บางส่วนของ 3 ตำบล คือตำบลศาลา ตำบลท่าผา และตำบลเกาะคา มีพื้นที่รวม 4.78 ตาราง กิโลเมตร ลักษณะชุมชนจะเป็นชุมชนหนาแน่นเฉพาะบริเวณชุมชนตลาดและสองฝั่งริมแม่น้ำวัง การก่อสร้างบ้านเรือนจะแออัดในเขตชุมชนตลาดและอุตสาหกรรม บ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นที่ พักอาศัย ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย บางส่วนประกอบอาชีพรับจ้างทำงานตาม โรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากเป็นชุมชนเมืองที่มีการขยายตัวทั้งด้านเศรษฐกิจ และการ ขยายตัวของชุมชน แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่กำจัดการขยายตัวที่มีประสิทธิภาพ ต้องนำขยะมูลฝอย จากครัวเรือนไปทิ้งที่บ่อขยะซึ่งอยู่ไม่ไกลจากชุมชน ทำให้เกิดกลิ่นเหม็นรบกวน และก่อให้เกิด ปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและ คุณภาพสิ่งแวดล้อม (เทศบาลตำบลเกาะคา, 2562)

ดังนั้น ในการแก้ไขปัญหาขยะของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเกาะคา จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหา ขยะ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้การแก้ไขปัญหามลพิษในชุมชนดังกล่าว มี ประสิทธิภาพ

เทศบาลตำบลเกาะคาเป็นหน่วยงานของรัฐและมีหน้าที่โดยตรงในการบริหารจัดการ และแก้ไขปัญหาขยะในชุมชน ให้สอดคล้องตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้มีนโยบาย หลักการและแนวทางการบริหารจัดการขยะชุมชนที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม จึงได้ ใช้แนวทางในการแก้ไขปัญหามลพิษของชุมชน โดยใช้หลักการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริงและจัดการขยะได้อย่างต่อเนื่องครบวงจร โดยมี เครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เข้าร่วม ได้เข้าร่วม กิจกรรมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยเข้าเป็นสมาชิกในโครงการส่งเสริมพหุภาคีใน การพัฒนาชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืนภายใต้แผนปฏิบัติการ 21 ระดับท้องถิ่น (Local Agenda 21) มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2552

เป้าหมายของการเข้าร่วมโครงการดังกล่าว คือ สร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพพึ่งพาตนเองได้ มีส่วนร่วมในการดูแล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน ภายใต้แนวคิดองค์รวม 3 มิติ คือ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม โดยมีกลยุทธ์ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” จึงนำรูปแบบระบบบริหารจัดการ

ขยะในชุมชน โดยเน้นการจัดการขยะ ตามหลัก 3Rs คือ Reduce Re-use และ Recycle โดยระบบการบริหารงานข้างต้นจะมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเข้ามาบูรณาการการทำงานแบบเครือข่าย โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาชน โดยเฉพาะเครือข่ายภาคประชาชนจะเป็นส่วนที่มีความสำคัญที่สุด เนื่องจากได้สร้างแนวคิดในการปลูกฝังให้ประชาชนรักชุมชน มีจิตสำนึกและมีจิตอาสาในการจัดการสิ่งแวดล้อม พร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ รวมทั้งรู้ถึงคุณค่าของการนำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้เพื่อทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเริ่มจากการจัดการขยะในครัวเรือนตนเอง และขยายผลไปสู่ชุมชน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะยาว ส่งผลให้ให้การแก้ไขปัญหาขยะทุกขั้นตอนมีประสิทธิภาพ มีศักยภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ยั่งยืน

การดำเนินงานข้างต้นส่งผลให้ชุมชนในเทศบาลตำบลเกาะคาได้รับคัดเลือกเป็นชุมชนต้นแบบด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดลำปาง และได้รับการรับรองจากสำนักงานการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้เป็นชุมชนต้นแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการจัดการขยะ เมื่อปี 2561 ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการแก้ไขปัญหาขยะและสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชนอื่นได้เป็นอย่างดี รวมทั้งรูปแบบการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายของเทศบาลตำบลเกาะคา ในด้านการบริหารจัดการขยะของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำมาเป็นแบบอย่างให้กับหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานต่าง ๆ นำไปปรับใช้ในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาขยะให้มีประสิทธิภาพได้เช่นกัน (เทศบาลตำบลเกาะคา, 2562)

ดังนั้น ผู้ศึกษา จึงสนใจที่จะศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ของการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ ของเทศบาลตำบลเกาะคา ในการบริหารจัดการปัญหาขยะและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนจนสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการบริหารจัดการดังกล่าว โดยศึกษาถึงเนื้อหาสาระของนโยบาย สมรรถนะองค์กร บทบาท รูปแบบความสัมพันธ์ของหน่วยงานที่ร่วมกับภาคประชาชน และศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการลดปริมาณมูลฝอย ได้แก่ ภาคประชาชน ชุมชน ภาคเอกชน เพื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์และเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการของภาครัฐแบบเครือข่ายในการลดและควบคุมปริมาณขยะที่แหล่งกำเนิดและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอย พร้อมขยายผลไปยังชุมชนอื่นในตำบลใกล้เคียง ในพื้นที่อำเภอเกาะคา และเป็นต้นแบบให้กับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ได้นำไปปรับใช้ในการจัดการขยะให้สัมฤทธิ์ผล มีความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ที่มีผลต่อการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะของชุมชน ของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการบริหารงานแบบเครือข่าย ในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา ที่เกิดผลผลิต (Outputs) ตามเป้าหมาย และเกิดผลลัพธ์ (Outcomes) ตรงตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องต่อความต้องการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุด และคุ้มค่ามากที่สุด ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยจึงเป็นการนำแนวคิดการบริหารงานภาครัฐ แนวคิดเครือข่าย แนวคิดการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย การประสานความร่วมมือ และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะ ตลอดจนแนวคิดการบริหารจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG) มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย ในการจัดการขยะ ที่มีหน่วยงานและภาคีเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ : พื้นที่ที่จะทำการศึกษานี้ คือพื้นที่ในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ได้แก่ชุมชนจำนวน 7 ชุมชน ใน 3 ตำบล คือ ตำบลศาลา ตำบลเกาะคา และตำบลท่าผา

3. ขอบเขตด้านเวลา 12 เดือน (มิถุนายน 2564 – พฤษภาคม 2565)

4. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการศึกษานี้ มีจำนวน 20 คน ได้รับการเลือกโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 16 คน จำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม และส่วนที่ 2 เป็นการเลือกแบบบอลหิมะ (Snowballing) จำนวน 4 คน จำนวน 1 กลุ่ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารงานภาครัฐ หมายถึง การกำหนด การดำเนินยุทธศาสตร์ และนโยบาย การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลตำบลเกาะคา บนฐานแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐ แนวใหม่ (New Public Management) ที่มุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานหรือผลสัมฤทธิ์ที่มี

ประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ การปฏิบัติงานให้ได้ผลงานในระดับที่สูงกว่าปัจจัยนำเข้า และ
 ความมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) คือการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง การเชื่อมโยงกันของกลุ่มของคน หน่วยงาน หรือ
 กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการและเป็นความสัมพันธ์แบบ
 ฟังพาทอาศัยซึ่งกันและกัน สมัครงใจมาพบปะกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ข้อมูล
 ข่าวสารระหว่างกัน แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน หรือทำกิจกรรมการบริหารจัดการระยะ
 ในพื้นที่ตำบลเกาะคาร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างในเครือข่ายที่สมาชิกมีความเป็น
 อิสระ เท่าเทียมกัน เพื่อให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่าย หมายถึง การกำหนด และการดำเนิน
 ยุทธศาสตร์ และนโยบายสาธารณะ เพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยหน่วยงานภาครัฐร่วมมือกับ
 องค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของภาครัฐด้วยกัน องค์กรภาคเอกชน องค์กรภาค
 ประชาชน สถาบันวิชาชีพ หรือองค์กรที่ไม่แสวงกำไร เพื่อแก้ไขปัญหาหรือเพื่อดำเนินกิจการ
 สาธารณะให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรต่าง
 ๆ ไม่ได้เกิดขึ้นในลักษณะของการบังคับหรือการสั่งการตามลำดับชั้นการบังคับบัญชา แต่เป็น
 การจัดรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ข้างต้น เพื่อ
 ร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการกิจของสาธารณะบางประการ โดยมีองค์กรภาครัฐเป็นแกนหลัก
 ของเครือข่าย ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงเหล่านี้ เป็นไปในลักษณะที่ฟังพาทอาศัยซึ่งกันและ
 กัน และมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีเป้าหมายของความ
 ร่วมมือก็เพื่อต้องการแก้ไขปัญหาสาธารณะบางประการร่วมกัน ซึ่งเทศบาลตำบลเกาะคา
 ได้ร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน องค์กรต่าง ๆ ในลักษณะของ
 เครือข่าย โดยเทศบาลตำบลเกาะคาเป็นแกนหลัก ได้กำหนดรูปแบบการดำเนินการและได้
 บริหารจัดการระยะที่เหมาะสมตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

ผลสัมฤทธิ์ หมายถึง การบริหารงานของเทศบาลตำบลเกาะคา ในการจัดการระยะ
 มูลฝอยในชุมชนเทศบาลตำบลเกาะคา ที่เกิดขึ้นจากผลสัมฤทธิ์ทั้งในแง่ผลผลิต (Output) ตาม
 เป้าหมาย ผลลัพธ์ (Outcome) ตรงตามวัตถุประสงค์ สนองต่อความต้องการของประชาชน
 ได้มากที่สุด และความคุ้มค่าของเงิน (Value for money) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือ
 เป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้

การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ หมายถึง การกำหนด
 และการดำเนินยุทธศาสตร์ และนโยบายการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา โดยมี
 หน่วยงานภาครัฐร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐด้วยกัน หรือองค์กร

ภาคเอกชน องค์กรภาคประชาชน สถาบันวิชาชีพ หรือองค์กรที่ไม่แสวงกำไร เพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย และให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ เกิดขึ้นในลักษณะของการจัดรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เป็นไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ภายใต้เป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีผลประโยชน์ และมีกระบวนการเสริมสร้างและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

การจัดการขยะ หมายถึง การนำหลักการ 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) เพื่อให้เกิดการใช้น้อย การใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ณ แหล่งกำเนิด ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย การบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกให้เยาวชนและประชาชนให้เกิดวินัยลดการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย เพื่อลดการเกิดขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ณ แหล่งกำเนิด สนับสนุนการผลิตและการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้มีการใช้ซ้ำ การคัดแยกและนำขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายมาใช้ประโยชน์ใหม่ให้มากที่สุดก่อนการกำจัดในขั้นสุดท้าย ส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจรีไซเคิลในชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงบทบาท ความสัมพันธ์ รูปแบบและหลักการการบริหารงานภาครัฐที่ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย ในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอย รวมทั้งสามารถเป็นต้นแบบให้กับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ได้นำไปปรับใช้ในการจัดการขยะให้สัมฤทธิ์ผล มีความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

2. ทำให้ถึงทราบปัญหาและอุปสรรคของการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง นี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดการบริหารงานภาครัฐ
2. แนวคิดเครือข่าย
3. แนวคิดการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย
4. แนวคิดการจัดการขยะ
5. ข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลเกาะคา
6. งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดการบริหารงานภาครัฐ

การบริหารงานภาครัฐ ในปัจจุบันจะเป็นยุคการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) คือ การปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐ โดยนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการและการแสวงหาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยการนำเอาแนวทางหรือวิธีการบริหารงานของภาคเอกชนมาปรับใช้กับการบริหารงานภาครัฐ เช่น การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ การบริหารงานแบบมืออาชีพ การคำนึงถึงหลักความคุ้มค่า การจัดการโครงสร้างที่กะทัดรัดและแนวราบ การเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาแข่งขันการให้บริการสาธารณะ การให้ความสำคัญต่อค่านิยม จรรยาบรรณวิชาชีพ คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนการมุ่งเน้นการให้บริการแก่ประชาชนโดยคำนึงถึงคุณภาพเป็นสำคัญ

ไทท์สัน มาลา (2561) ได้กล่าวว่าการบริหารงานภาครัฐแบบเดิมให้ความสำคัญกับระบบราชการที่เต็มไปด้วยระเบียบ แบบแผน การกำหนดนโยบายสาธารณะและการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติรวมทั้งการส่งมอบบริการสาธารณะ (Public Services Delivery) ภาครัฐเป็นผู้มีบทบาทแต่เพียงฝ่ายเดียว การใช้ระบบราชการในการตัดสินใจทางนโยบายและการนำไปปฏิบัติการเมืองและการบริหารแยกออกจากกัน บางครั้งอาจจะไม่

สามารถสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และหากจะมองอีกด้านหนึ่งตามหลักของเศรษฐศาสตร์ก็คือทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด ปัญหาคือทำอย่างไรจึงจะสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนที่มีความต้องการไม่จำกัดให้ได้มากที่สุด มีประโยชน์สูงสุด และคุ้มค่ามากที่สุด นอกจากนี้จากการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกทำให้มีปัญหาที่มีความยิ่งใหญ่ และสลับซับซ้อนมากขึ้น เกี่ยวข้องกับตัวแสดงและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มากมาย เป็นต้นว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ปัญหาภัยธรรมชาติปัญหาการก่อการร้ายระหว่างประเทศ และปัญหาอื่น ๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขร่วมกันจากทุกภาคส่วน เพราะภาครัฐฝ่ายเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างทันที่และมีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้นแนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG) จึงถูกศึกษา และถูกนำมาปฏิบัติและประยุกต์ใช้เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของปัญหาและความต้องการ ของประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น

สุรศักดิ์ ชะมารัมย์ พระมหาโชตินิพิฐพนธ์สุทนต์จิตโต และวันชัย สุขตาม (2561) ได้กล่าวว่า การบริหารงานภาครัฐ เป็น การดำเนินงานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นประชาธิปไตย ความเป็นพลเมือง และประโยชน์สาธารณะ กระทำเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ประชาชน

สรุปได้ว่า การบริหารงานภาครัฐ (Public Management) เป็นการกำหนด และการดำเนินยุทธศาสตร์ และนโยบายสาธารณะ เพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งมีแนวคิดหรือหลักการที่สำคัญคือ 1) การเป็นกระบวนการสาธารณะ การตอบสนองสาธารณะ มุ่งประโยชน์สาธารณะ เป็นอันดับแรก 2) การเป็นกระบวนการทางการเมือง คือการมีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องในการบริหาร 3) การเป็นองค์การราชการที่มีประสิทธิภาพ 4) ความเป็นธรรม เป็นกลาง 5) การมีสิทธิส่วนส่วนบุคคล ประชาธิปไตย

1. การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG)

1.1 ความหมายและรูปแบบ ไททัศน์ มาลา (2561) กล่าวว่าคำว่าจัดการปกครอง (Governance) มีผู้แปลเป็นภาษาไทยไว้หลายคำ เช่น การจัดการสาธารณะ การบริหารกิจการบ้านเมือง คำว่า Governance หมายถึง การกำกับทิศทาง (Steer) การสั่งการ (Direct) และการปกครอง (Rule) และถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งนัยสำคัญคือต้องเคารพกฎหมายและมีความเป็นประชาธิปไตย ในขณะที่โรดส์ (ไททัศน์ มาลา, 2561) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการปกครองไว้คือ เป็นการเปลี่ยนความหมายของการปกครอง และเป็นกระบวนการเปลี่ยนเงื่อนไขข้อบังคับหรือวิธีการใหม่ในการปฏิบัติต่อสังคม โดยแบ่งการ

จัดการปกครองเป็น 6 ลักษณะหรือรูปแบบ ดังนี้ 1) เป็นรูปแบบของการแทรกแซงสาธารณสุขของ
 อำนาจอรัฐในการตัดสินใจดำเนินการบริหารที่ลดน้อยลง (Governance as the Minimal State) 2)
 เป็นบริษัทภิบาล (Corporate Governance) เป็นรูปแบบของการชี้แนะและการควบคุมหน่วยงาน
 ให้บริการมีความสามารถในการรับผิดชอบ เปิดเผยข้อมูลและมีความซื่อสัตย์ในการบริหารงาน
 3) เป็นการจัดการสาธารณะแบบใหม่ (New Public Management) คือ เน้นลัทธิการจัดการนิยม
 และเศรษฐศาสตร์ เชิงสถาบันแนวใหม่ 4) เป็นการบริหารจัดการที่ดี
 (Good Governance) เป็นการจัดการที่เน้นประสิทธิภาพ ระบบการตัดสินใจ และกรอบกฎหมาย
 5) เป็นระบบการเชื่อมโยงทางสังคม (Socio-cybernetic System) ผ่านประเด็นนโยบาย
 สาธารณะ เป็นการให้ความสำคัญกับการจำกัด อำนาจส่วนกลาง เป็นสังคมที่ไร้ศูนย์กลาง
 เพียงแหล่งเดียว แต่จะมีอยู่หลาย ๆ ที่และมีตัวแสดงที่หลากหลายในบริบทของนโยบาย
 สาธารณะ และ 6) เป็นเครือข่ายขององค์การที่จัดการดูแลได้ด้วยตนเอง (Self-organizing
 Network) เป็นการเปิดโอกาสให้มีความหลากหลายในการส่งมอบบริการภาครัฐทั้งฝ่ายรัฐ
 เอกชน และประชาชน ทำให้องค์กรต้องแลกเปลี่ยนทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายจึงต้องมี
 เครือข่าย โดยเครือข่ายไม่ได้มีเพียงภาครัฐ ดังนั้น **การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่**
(New Public Governance: NPG) จึงเป็นแนวคิดที่ก่อกำเนิดขึ้นบนพื้นฐานของการดำรง
อยู่ของแนวคิดการจัดการภาครัฐแบบดั้งเดิม (Public Administration: PA) และแนวคิด
การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) แต่ NPG เป็นเครื่องมือที่
 จะช่วยขยายความเข้าใจที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงไปของกระแสสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ที่มี
 ความแตกต่างหลากหลายและมีความซับซ้อนของปัญหาและความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น
 พร้อมทั้งยังเป็นการเปิดมุมมองให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงของวิธีการปฏิบัติงานของบุคคลใน
 ภาครัฐให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การมุ่งเน้นแต่เพียงการจัดการที่ดี (ความโปร่งใส
 ตรวจสอบได้ ประสิทธิภาพ ยุติธรรม ความคุ้มค่า การมีส่วนร่วม) ในยุคนี้คงจะไม่เพียงพอกับ
 บริบทและกระแสของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ภายใต้สถานการณ์ที่ปัญหาความซับซ้อนของ
 งานสาธารณะที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก และปัญหาข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรของภาครัฐเอง
 รวมทั้งความเข้มแข็งและความกระตือรือร้นของภาคประชาสังคม ได้ทำให้พื้นที่สาธารณะกำลัง
 เปิดกว้างต่อการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่งผลให้ NPG เกิดขึ้นเพื่อ
 รองรับต่อปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการ
 ปกครองอันแตกต่างหลากหลาย ซึ่งจำเป็นที่จะต้องประสานความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้
 ส่วนเสีย และตัวแสดงอื่น ๆ การชักจูงให้แต่ละฝ่ายนำทรัพยากรออกมาใช้ เพื่อให้บรรลุ
 เป้าประสงค์ของส่วนรวม และการจัดการความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากกระบวนการร่วมกันทำ

ระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ ดังนั้น แนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (NPG) จึงเป็นความพยายามที่จะทำความเข้าใจถึงการพัฒนากำหนดนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติและการส่งมอบบริการสาธารณะในสภาพของความเป็นจริง ภายใต้สถานการณ์ของรัฐในศตวรรษที่ 21 ที่มีทั้งความแตกต่างหลากหลายและความซับซ้อนของตัวแสดงที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการทำงานของภาครัฐ อีกทั้งความซับซ้อนของสังคมแบบพหุและความหลากหลายของหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ภายในโครงสร้างของรัฐเอง

1.2 รูปแบบของการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (NPG)

โททัตน์ มาลา (2561) ได้จำแนกออกเป็น 5 รูปแบบ คือ 1) **การจัดการปกครองในรูปแบบของการบริหารราชการ (Administrative Governance)** แนวคิดนี้ให้ความสนใจไปที่การประยุกต์ใช้การบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิม (Public Administration – PA) ให้เกิดประสิทธิผลกับการบริหารงานสาธารณะในบริบทปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการภาครัฐที่มีความซับซ้อนของยุคสมัยปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญในการศึกษาแนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติและการส่งมอบบริการ สาธารณะ และการพัฒนากรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของกระแสสังคมโลกในยุคปัจจุบัน 2) **การจัดการปกครองในรูปแบบนโยบายสาธารณะ (Public Policy Governance)** แนวคิดนี้ให้ความสนใจไปที่วิธีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำทางด้านนโยบายกับชุมชนเครือข่าย ต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์และมีอิทธิพลต่อการกำหนดกระบวนการนโยบายสาธารณะ ด้วยการทำงานร่วมกันของชุมชน และเครือข่ายต่าง ๆ ที่ประกอบไปด้วย ตัวแสดงที่หลากหลายภาคส่วนที่มีผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน 3) **การจัดการปกครองในรูปแบบของสังคม-การเมือง (Socio-Political Governance)** แนวทางนี้มุ่งให้ความสนใจในการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาครัฐกับสังคม โดยมีมุมมองว่ารัฐบาลหรือฝ่ายการเมือง มีความเกี่ยวข้องกับสถาบัน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันกับตัวแสดงอื่น ๆ ในสังคมด้วย โดยการมองแบบรวมทั้งหมด เพื่อจะได้เข้าใจถึงการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ความชอบธรรมและสามารถบรรลุผลในทางปฏิบัติแก่นโยบายเหล่านั้นได้ ก็ต่อเมื่อกระบวนการดังกล่าวดำเนินการภายใต้ความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันระหว่างภาครัฐกับภาคสังคม 4) **การจัดการปกครองในรูปแบบของระบบสัญญา (Contract Governance)** แนวคิดนี้ ให้ความสนใจไปยังการบริหารงานสาธารณะ ภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Management: NPM) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำกลไกการสร้างความสัมพันธ์เชิงพันธะสัญญา มาใช้สำหรับการส่งมอบบริการสาธารณะของภาครัฐ และเสนอให้นำรูปแบบของการจัดการปกครองมาใช้ในฐานะของการเปิดให้บริษัทเอกชน ทำหน้าที่

รับทำสัญญาในการให้บริการสาธารณะแก่สาธารณชน 5) **การจัดการปกครองในรูปแบบของเครือข่าย (Network Governance)** แนวคิดนี้ ให้ความสนใจไปที่การวิเคราะห์ถึงวิธีการทำงานของเครือข่าย ที่มีการประสานงานร่วมกันระหว่างองค์กรจัดการตนเองต่าง ๆ ในการจัดตั้งตนเองของเครือข่าย ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรดังกล่าวนี้ทำหน้าที่ให้บริการสาธารณะ โดยมีรัฐเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนหนึ่งของเครือข่ายดังกล่าวอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ โดยแนวคิดนี้มุ่งความสนใจไปที่บทบาทของเครือข่ายของตัวแสดงที่มีบทบาทร่วมในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติและกระบวนการนโยบายสาธารณะของภาครัฐ จึงสรุปได้ว่า รูปแบบของการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (NPG) เป็นการประยุกต์ใช้การบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิม (Public Administration – PA) ให้เกิดประสิทธิผลกับการบริหารงานสาธารณะในบริบทปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการภาครัฐที่มีความซับซ้อนของยุคสมัยปัจจุบัน ดำเนินงานในลักษณะนโยบายสาธารณะ เพื่อตอบสนองประโยชน์ของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะประชาชน

จึงสรุปในภาพรวมของการบริหารงานภาครัฐได้ว่า การบริหารงานภาครัฐ คือ การกำหนด และการดำเนินยุทธศาสตร์ และนโยบายสาธารณะเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งมีแนวคิดหรือหลักการที่สำคัญคือ 1) การเป็นกระบวนการสาธารณะ การตอบสนองสาธารณะมุ่งประโยชน์สาธารณะเป็นอันดับแรก 2) การเป็นกระบวนการทางการเมือง คือการมีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องในการบริหาร 3) การเป็นองค์การราชการที่มีประสิทธิภาพ 4) ความเป็นธรรม เป็นกลาง 5) การมีสิทธิส่วนบุคคล โดยพัฒนาการของทฤษฎีและแนวคิดในการบริหารงานภาครัฐมีลักษณะ ในระยะแรกเป็นเชิงปรัชญา ระยะต่อมาเน้นที่ประสิทธิภาพ ระยะหลังเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง คุณภาพการให้บริการสาธารณะ คู่กับประสิทธิภาพและประสิทธิผล

แนวคิดเครือข่าย

แนวคิดเครือข่ายจะกล่าวถึง 1) ความหมายของเครือข่าย 2) การเกิดขึ้นของเครือข่าย 3) ลักษณะของเครือข่าย 4) ประเภทของเครือข่าย 5) รูปแบบของเครือข่ายความร่วมมือ 6) รูปแบบเครือข่ายในการบริหารงานของท้องถิ่น 7)แนวคิดธรรมาภิบาลว่าด้วยการจัดการเครือข่าย ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของเครือข่าย นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของคำว่า เครือข่าย (Networks) ขึ้นอยู่กับว่าวิชาชีพใดจะนำคำว่าเครือข่ายไปใช้ซึ่งทำให้เครือข่ายมีความแตกต่างกันไปตามกลุ่มอาชีพ ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของคำว่า “เครือข่าย” ไว้ดังนี้

วิชัย แสงศรี (2552) ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งที่มีหลักการ ข้อตกลง และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนระหว่าง

คน คนกับกลุ่ม กลุ่มกับคน และเครือข่ายต่อเครือข่าย ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ โดยอาจผ่านเข้ามาทางผู้นำกลุ่ม หรือสมาชิกของกลุ่มให้สมาชิกของกลุ่มที่ประกอบอาชีพเดียวกันและทำงานร่วมกัน เป็นวิธีการถ่ายทอดที่ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วม ทั้งนี้จะประสบความสำเร็จได้เพราะมีผู้นำที่ดีที่มุ่งมั่นมุ่งให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ การเรียนรู้ของสมาชิกในเครือข่ายมีอยู่ตลอดเวลา การเรียนรู้บางอย่าง ก็รับจากภายนอกเข้ามาเกือบทั้งหมด แต่บางอย่างก็มีการปรับและประยุกต์ให้ใช้ได้เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาวิชาชีพ

เสรี พงศ์พิศ (2548 อ้างอิงใน จำนง แจ่มจันทร์วงษ์, 2553) ได้กล่าวว่า กิจกรรมที่สำคัญที่สุดที่เครือข่ายทำร่วมกัน คือ การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประสพการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ทำให้ด้านหนึ่งหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนกับอีกด้านหนึ่ง ทำให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเป็นการประสานพลัง เป็นการใช้ทรัพยากร ใช้พลังงานอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า “เครือข่าย” หมายถึง การจัดโครงสร้างความสัมพันธ์หรือการเชื่อมโยงกันของกลุ่มของคน หน่วยงาน หรือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และเป็นความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความสมัครใจมาพบปะกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสพการณ์ระหว่างกัน แลกเปลี่ยนข่าวสารกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างในเครือข่ายที่สมาชิกมีความเป็นอิสระ เท่าเทียมกัน ขณะเดียวกันก็มีความสัมพันธ์ระหว่างกันในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม ทางด้านข่าวสาร การแลกเปลี่ยนทรัพยากร โดยมีการจัดรูปแบบของการจัดการให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเชื่อมโยงกิจกรรมร่วมกัน และตระหนักถึงงานที่จะทำร่วมกัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน

2. การเกิดขึ้นของเครือข่าย สนธยา พลศรี (2548) กล่าวว่า การเกิดขึ้นของเครือข่ายแต่ละเครือข่าย ต่างมีจุดเริ่มต้นหรือถูกสร้างมาด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ดังนั้นการเกิดขึ้นของเครือข่ายแต่ละเครือข่ายจึงมีสาเหตุปัจจัยสนับสนุนและการก่อรูปเครือข่ายที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 เครือข่ายเกิดขึ้นจากการจัดตั้ง โดยมีผู้จัดตั้งและให้การสนับสนุนเพื่อวัตถุประสงค์บางประการ จนสมาชิกรวมกันเป็นเครือข่าย จากการจัดตั้งโดยภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรต่าง ๆ และภาคประชาชน เช่น เครือข่ายสหกรณ์ เป็นต้น

2.2 เครือข่ายเกิดขึ้นจากธรรมชาติ เครือข่ายลักษณะนี้มักจะเกิดขึ้นเองโดยไม่มีใครจัดตั้งซึ่งเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์ เช่น ความสัมพันธ์ของระบบครอบครัว และเครือข่าย ความสัมพันธ์ของครูอาจารย์และลูกศิษย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจเกิดขึ้นจาก การที่บุคคลมีความคิด ความเชื่อที่คล้าย ๆ กัน มีประสบการณ์หรือเจอสภาพปัญหาเหมือนกันมารวมตัวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ไปจนถึงร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า ในการดำรงอยู่ของกลุ่มสมาชิก

2.3 เครือข่ายเกิดขึ้นจากวิวัฒนาการ เป็นการเกิดขึ้นของเครือข่ายเนื่องจากความสัมพันธ์ของสมาชิก เช่น เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน มารวมกัน โดยวัตถุประสงค์บางอย่างเป็นเวลานานในลักษณะของกลุ่มและองค์การ แล้วพัฒนาความสัมพันธ์เป็นเครือข่าย เช่น จากกลุ่มแบบสภากาแฟพัฒนาเป็นเครือข่ายประชาคมหมู่บ้าน หรือประชาคมเมือง เป็นต้น

2.4 เครือข่ายเกิดขึ้นจากวิกฤตการณ์ของสังคมมนุษย์ เป็นการเกิดเครือข่ายที่เป็นผลจากการเกิดปัญหา หรือวิกฤตการณ์ขึ้นในสังคมที่สมาชิกตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาในลักษณะของการรวมพลังกัน สมาชิกส่วนใหญ่จะมีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เช่น อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน อาชีพเดียวกัน หรือเกี่ยวข้องกัน ดำรงชีวิตร่วมกัน หรือเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เป็นต้น การเกิดของเครือข่ายอาจจะเริ่มจากการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ แสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาและร่วมกันแก้ไขปัญหาในลักษณะของเครือข่ายที่เป็นอิสระ ปราศจากการครอบงำกันและกัน มีความสัมพันธ์แบบไม่ซับซ้อน หรือเป็นแนวราบที่ต่างต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน เช่น เครือข่ายพิทักษ์ป่า เครือข่ายอนุรักษ์ลุ่มน้ำ เป็นต้น

สรุปได้ว่า เครือข่ายเครือข่ายเกิดขึ้นได้หลายวิธี ดังนี้ 1) เกิดขึ้นโดยการจัดตั้ง ซึ่งมีผู้จัดตั้งขึ้นและให้การสนับสนุนจนสมาชิกรวมกันเป็นเครือข่าย ส่วนใหญ่จะเป็นเครือข่ายที่มีลักษณะอย่างเป็นทางการ มีกฎ ระเบียบ มติรองรับในการดำเนินการของเครือข่าย 2) เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เกิดขึ้นเองโดยไม่มีใครจัดตั้งซึ่งเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์ เกิดขึ้นจากการมีความคิด ความเชื่อที่คล้ายคลึงกัน หรือประสบกับสภาพปัญหาที่เหมือนกันมาก่อนมารวมตัวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ไปจนถึงร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า 3) เกิดขึ้นโดยวิวัฒนาการ เป็นการเกิดเครือข่ายเนื่องจากความสัมพันธ์ของสมาชิกเป็นเวลานานในลักษณะของกลุ่มและองค์การ แล้วพัฒนาความสัมพันธ์เป็นเครือข่าย 4) เครือข่ายที่เกิดจากวิกฤตการณ์ของสังคม เป็นการเกิดเครือข่ายที่เป็นผลจากการเกิดปัญหาหรือวิกฤตการณ์ขึ้นในสังคมที่สมาชิกตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันแก้ไข

ปัญหาในลักษณะของการรวมพลังกัน หรือการรวมตัวกันเพื่อต่อสู้ เรียกร้อง ให้ได้มาซึ่งการแก้ไข้ปัญหา

3. ลักษณะของเครือข่าย

สนธิยา พลศรี (2548) สรุปลักษณะทั่วไปของเครือข่าย กล่าวคือลักษณะของเครือข่าย จะมีลักษณะที่สมาชิกมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน มีลักษณะบางประการร่วมกันหรือเหมือนกัน ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการรวมกันเป็นเครือข่าย และอาจมีบางประการแตกต่างกันบ้างทำให้เครือข่ายมีความหลากหลายและมีพลัง ซึ่งจะรวมพลังหรือศักยภาพของสมาชิกเข้าด้วยกัน โดยสมาชิกรวมกันด้วยความสมัครใจไม่ใช่เพราะถูกบีบบังคับ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเป็นแบบกัลยาณมิตร มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมของเครือข่ายอาจจะมีกิจกรรมเดียวหรือหลายกิจกรรมก็ได้ มีความสัมพันธ์เท่าเทียมกัน มีพันธสัญญาร่วมกัน คือเครือข่ายมีลักษณะเป็นข้อตกลงระหว่างสมาชิกที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งข้อตกลงร่วมกันนี้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของเครือข่ายมีการบูรณาการ เป็นการรวมกันของสมาชิกในด้านต่าง ๆ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม ทรัพยากร การบริหารจัดการผลประโยชน์ อันเป็นการรวมระบบย่อยต่าง ๆ เข้าเป็นระบบใหม่ที่มีคุณภาพ มีพลัง มีศักยภาพที่มากขึ้นกว่าเดิม เครือข่ายจะมีหลายระดับ ซึ่งระดับของเครือข่ายแตกต่างกันตามจำนวนของสมาชิก เช่นระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับองค์กร ระดับสถาบัน ระดับชุมชน ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ เครือข่ายจะมีลักษณะเป็นพลวัตคือไม่หยุดนิ่งและเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ระหว่างสมาชิกด้วยกันหรือระหว่างสมาชิกกับคนอื่น ๆ ซึ่งลักษณะที่ดีของการทำงานเครือข่ายจำเป็นต้องมีองค์ประกอบหลัก ๆ ที่สำคัญ คือ เป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน มีเป้าหมายการทำงานชัดเจนและเป็นอิสระ รวมถึงการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงทำให้การทำงานแบบเครือข่ายเป็นไปได้ด้วยดี

4. ประเภทของเครือข่ายประเภทเครือข่ายสามารถจำแนกได้หลายมิติ ดังนี้ (นฤมล นิราทร, 2543)

4.1 จำแนกตามพื้นที่ดำเนินงาน เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล จังหวัด ภาคและระดับประเทศ

4.2 จำแนกตามประเภทกิจกรรมหรือประเด็นปัญหา เช่น เครือข่ายที่ทำงานด้านเด็ก สตรี สาธารณสุข เศรษฐกิจ พัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม

4.3 จำแนกตามอาชีพหรือสถานภาพทางสังคม เช่น เครือข่ายแรงงาน เครือข่ายครูพิทักษ์สิทธิเด็ก

4.4 จำแนกตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ การจำแนกโดยใช้เกณฑ์นี้ทำให้เกิดเครือข่าย 2 ลักษณะ คือ

4.4.1 เครือข่ายตามแนวตั้ง หมายถึง เครือข่ายที่ โครงสร้างมีลักษณะเป็นช่วงชั้น ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การภายในเครือข่ายไม่เท่ากัน มีองค์การที่มีสถานภาพสูงกว่าและอยู่ในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือแก่องค์การที่เป็นลูกข่าย เครือข่ายแนวตั้งพบมากในองค์การธุรกิจ เช่น เครือข่ายแฟรนไชส์ต่าง ๆ ซึ่งลูกข่ายต้องพึ่งพาบริษัทแม่ในเรื่องเครื่องหมายการค้าขณะที่ลูกข่ายต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับประโยชน์ที่จะได้จากแม่ข่าย

4.4.2 เครือข่ายตามแนวนอน เป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การต่าง ๆ ภายในเครือข่ายที่มีความเท่าเทียมกัน ลักษณะการแลกเปลี่ยนเป็นไปโดยช่วยเหลือเกื้อกูลกันการติดต่อภายในเครือข่ายเป็นการติดต่อระหว่างบุคคลหรือองค์การ หรืออาจจะมีการทำหน้าที่ประสานงานระหว่างเครือข่าย เช่น จัดประชุม กระจายข่าวสารข้อมูล หรือเป็นแกนกลางเวลาที่ต้องมีการปฏิบัติการร่วมกัน ซึ่งเครือข่ายในงานพัฒนาส่วนใหญ่ก็จะเป็นเครือข่ายตามแนวนอน เครือข่ายตามแนวนอนนี้อาจแบ่งได้ออกเป็น 2 กลุ่มคือ

(1) กลุ่มแรก เป็นเครือข่ายที่ขยายตัวออกไปจากศูนย์กลางที่เป็นจุดกำเนิดของเครือข่าย ซึ่งอาจจะเรียกว่า “แม่ข่าย” แม่ข่ายเปรียบเสมือนศูนย์บัญชาการ ซึ่งเป็นที่รวมของข่าวสารข้อมูล เครือข่ายแบบนี้อาจมุ่งให้การให้ข่าวสารข้อมูล หรือเพื่อการปฏิบัติการ หากมุ่งให้การกระจายข่าวสารข้อมูล จะไม่ได้เรียกร้องการมีส่วนร่วมจากสมาชิกมากเท่ากับเครือข่ายที่มุ่งการปฏิบัติการ ตัวอย่างเครือข่ายลักษณะนี้ ได้แก่ เครือข่ายพิทักษ์สิทธิเด็ก เครือข่ายลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งเกิดจากการขยายการทำงานของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

(2) กลุ่มที่สอง เป็นเครือข่ายที่ตั้งขึ้นมาจากกลุ่มที่เป็นสมาชิกเครือข่ายอยู่ก่อนแล้ว โดยแต่ละบุคคลหรือองค์การสมาชิกต่างออกไปสร้างหรือขยายเครือข่าย เช่น เครือข่ายสิทธิเด็กกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคู่ค้าเด็กถูกกระทำทารุณกรรมร่างกาย จิตใจทางเพศ และสิ่งเสพติด

นันธิดา จันทรศิริ (2558) ได้กล่าวว่าการจัดการเครือข่ายจึงมีความสำคัญในกระบวนการนโยบายสาธารณะในทิศทาง ของการสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะ ซึ่งอาจจะจำแนกประเภทของเครือข่ายได้ เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1) เครือข่ายภาครัฐ (Intergovernmental Networks) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การที่เป็นของรัฐเท่านั้น ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ อาจมีความแตกต่างกันในระดับขององค์กรของรัฐ เช่น องค์กรของรัฐ ในระดับกลางร่วมกับองค์กรของรัฐในระดับภูมิภาค หรือองค์กรของรัฐกับองค์กรส่วนท้องถิ่น ของรัฐ เป็นต้น โดยมีการสร้างความสัมพันธ์

แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในทรัพยากรที่แตกต่างและศักยภาพที่แตกต่างกัน และสร้างความไว้วางใจกันในการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ของนโยบาย

2) เครือข่ายนโยบาย (Policy Network) เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่แตกต่างกัน ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นองค์กรของรัฐอย่างเดียว ดังเช่น เครือข่ายภาครัฐ แต่เป็นความเชื่อมโยงกันขององค์กรที่มีความหลากหลาย โดยมีประเด็นร่วมกันหรือมีนโยบาย หรือพื้นที่ที่เฉพาะเจาะจง หรือมีความสนใจและมี ความเชี่ยวชาญพิเศษในประเด็นนั้น ๆ

สรุปได้ว่า เครือข่ายจำแนกได้หลายประเภท ดังนี้ จำแนกตามอาชีพหรือสถานภาพทางสังคม จำแนกตามพื้นที่ดำเนินงาน จำแนกตามประเภทกิจกรรมหรือประเด็นปัญหา จำแนกตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ ซึ่งการจำแนกรูปแบบโครงสร้างก็จะได้เป็นเครือข่ายแนวตั้งและเครือข่ายแนวนอน แต่ถึงแม้ว่าเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกประเภทของเครือข่ายจะมีความชัดเจน แต่ในความเป็นจริงเราจะพบว่าในหลายกรณีเครือข่ายมักจะมีลักษณะที่คาบเกี่ยวกัน กล่าวคือเครือข่ายมักจะมีมิติต่าง ๆ เช่น เครือข่ายหนึ่งอาจจะเป็นทั้งเครือข่ายในพื้นที่ เครือข่ายกิจกรรม และเครือข่ายตามสถานภาพทางสังคม

5. รูปแบบของเครือข่ายความร่วมมือ (Collaborative Networks)

สิ่งสำคัญเรื่องแนวคิดเครือข่ายความร่วมมือนี้คือ “รูปแบบของเครือข่าย” โดยสามารถจำแนกรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือ ได้ดังนี้

สนธิยา พลศรี (2548) แบ่งรูปแบบของเครือข่ายตามลักษณะกิจกรรมของสมาชิกในเครือข่าย โดยพบว่ามี 2 รูปแบบ ดังนี้

1) เครือข่ายกิจกรรมประเภทเดียวกัน เป็นเครือข่ายที่สมาชิกดำเนินกิจกรรมประเภทเดียวกันมารวมตัวกัน ประสานงานความช่วยเหลือให้ความร่วมมือกัน เช่น ชมรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตระดับจังหวัด ชมรมผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในระดับอำเภอ ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านระดับอำเภอ เครือข่ายหมู่บ้าน โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) และเครือข่ายที่มีการรวมตัวกันในรูปสมาคมต่าง ๆ การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายตามรูปแบบนี้จะเป็นการดำเนินการในแนวราบ ในระยะแรกสมาชิกที่มารวมจะอยู่ในพื้นที่ละแวกใกล้เคียงกัน ก่อน เมื่อความร่วมมือ ได้ผลก็ขยายเครือข่ายให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น จนเป็นเครือข่ายที่มีสมาชิกมาจากเขตพื้นที่ที่แตกต่างกันเช่น สมาชิกมาจากต่างตำบล ต่างอำเภอ

2) เครือข่ายกิจกรรมต่างประเภทกัน เป็นเครือข่ายที่สมาชิกต่างสาขาต่างกิจกรรมกันมารวมมือกัน หรือกิจกรรมที่มีผลสืบเนื่องกันมารวมมือประสานช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น เครือข่ายองค์การการตลาดสินค้าชุมชน เป็นการรวมตัวกันของตัวแทนสมาคมผู้นำอาชีพก้าวหน้า ตัวแทนสมาคมผู้นำสตรีพัฒนาชุมชนไทย ตัวแทนสมาคมผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนไทย

กลุ่มอาชีพต่าง ๆ และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อจัดทำตลาดสินค้าให้เป็นแหล่งจำหน่ายผลผลิตของสมาชิกในเครือข่าย โดยมีร้านค้าในชุมชนเป็นที่จำหน่ายสินค้าและประสานข้อมูลสินค้าในชุมชนระหว่างผู้ผลิต ผู้ซื้อ ผู้จำหน่าย มีการเชื่อมข้อมูล มีศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน ซึ่งสร้างเครือข่ายให้องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาคธุรกิจ เอกชน ภาคราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงภาคประชาสังคมที่มีอยู่ในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด โดยมีตัวแทนจากองค์กรต่างกิจกรรมกันมาเชื่อมประสานเพื่อเกื้อกูลกันทั้งในด้านข้อมูลข่าวสาร ความร่วมมือและทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

พุดต เอมมานูเอล ไบระหมาน (2552) รายงานว่า Robert Agranoff ได้จำแนกเครือข่ายความร่วมมือ ออกเป็น 4 รูปแบบ โดยพิจารณาตามรูปแบบของกิจกรรมที่ดำเนินการภายในเครือข่าย ดังนี้

1) เครือข่ายข้อมูล (Information Networks) เป็นเครือข่ายที่พันธมิตรต่าง ๆ ได้เข้ามาร่วมมือกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล นโยบาย โครงการต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยี แนวทางแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ขณะที่การแลกเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติงานอื่น ๆ ยังคงขึ้นอยู่กับความสมัครใจของแต่ละองค์กร

2) เครือข่ายการพัฒนา (Developmental Networks) เป็นเครือข่ายที่เปิดโอกาสให้พันธมิตร สามารถดำเนินการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนเทคนิคการทำงานไปพร้อม ๆ กับการส่งเสริมการฝึกทักษะ และให้การศึกษาแก่สมาชิกองค์กรนั้น ๆ เพื่อยกระดับศักยภาพในการปฏิบัติงาน รวมทั้งความสามารถในการนำวิธีแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ไปปฏิบัติได้

3) เครือข่ายขยายโอกาสในการทำงาน (Outreach Networks) เป็นเครือข่ายที่ได้นำเอาวิธีการของเครือข่ายการพัฒนา (Developmental Networks) มาประยุกต์ใช้ ตลอดจนมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ร่วมกันกับองค์กรอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความชัดเจนแก่การแลกเปลี่ยนทรัพยากรต่าง ๆ ระหว่างกัน นอกจากนี้เครือข่ายดังกล่าวยังมีลักษณะที่สำคัญอื่น ๆ อีก กล่าวคือ องค์กรแต่ละองค์กรที่เข้ามาร่วมมือกันยังคงต้องรับผิดชอบกระบวนการตัดสินใจ และการปฏิบัติงานตามวิถีทางของตัวเอง แม้ว่าจะมีความพยายามสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นก็ตาม

4) เครือข่ายการทำงาน (Action Networks) เป็นเครือข่ายที่ส่งเสริมให้พันธมิตร หันมาร่วมมือกันเพื่อปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานระหว่างองค์กร (Interagency Adjustments) ตลอดจนยอมรับการสร้างความร่วมมืออย่างเป็นทางการแล้วตกลงหาแนวทางการปฏิบัติ และ

การกระจายบริการร่วมกัน นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งศักยภาพด้านเทคโนโลยีซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่า การแบ่งลักษณะหรือรูปแบบของเครือข่ายความร่วมมือ มีการแบ่งหลายลักษณะ ดังนี้คือตามลักษณะกิจกรรม ได้แก่กิจกรรมประเภทเดียวกัน กิจกรรมต่างประเภทกัน แบ่งตาม การมีส่วนร่วม แบ่งตามการกระจายตัวของข้อมูล ทรัพยากร ความรับผิดชอบและแบ่งตามการสร้างความร่วมมือออกเป็น 4 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) เครือข่ายข้อมูล 2) เครือข่ายการพัฒนา 3) เครือข่ายขยายโอกาสในการทำงาน และ 4) เครือข่ายการทำงาน แต่ละรูปแบบความสำคัญต่อการทำงานอย่างสูง และมีลักษณะการปฏิสัมพันธ์ เช่น มีการวางแผนกลยุทธ์ร่วมกัน มีการรวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร นโยบาย เทคโนโลยี รวมทั้งการตัดสินใจร่วมกัน

6. รูปแบบเครือข่ายในการบริหารงานของท้องถิ่น

การบริหารงานของท้องถิ่นในปัจจุบัน จะต้องหาวิธีการ หรือกระบวนการที่เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในการบริหาร จัดการ เพื่อส่งมอบบริการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งวิธีการที่มีความเป็นไปได้และดีที่สุดวิธีการหนึ่งก็คือ การสร้างพันธมิตรในการทำงาน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การทำงานแบบเครือข่าย” จึงจำเป็นต้องใช้การบริหารในรูปแบบเครือข่าย วิระศักดิ์ เครือเทพ (2550) ได้แบ่งรูปแบบการบริหารงานท้องถิ่นในระบบเครือข่ายออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) **เครือข่ายการปรึกษาหารือ (Consultative Model)** เครือข่ายการทำงานในลักษณะนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงมีบทบาทหลักในการลงมือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจเปิดโอกาสให้ประชาชนสะท้อนความคิดเห็น หรือให้ข้อเสนอแนะที่มีต่อ การจัดการกับปัญหาดังกล่าว บางครั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจเปิดโอกาสให้องค์กรหรือหน่วยงานภายนอกเข้ามาร่วมคิดร่วมปรึกษาก่อนการกำหนดมาตรการ หรือแนวทางในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม แต่ท้ายที่สุดผู้บริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้ตัดสินใจกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา เลือกลงใช้ข้อมูลข่าวสารที่ช่วยให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการและไม่เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนมีส่วนในการตัดสินใจหรือร่วมลงมือลงแรงมากเท่าใดนัก เครือข่ายในลักษณะดังกล่าวจึงมีจุดเด่นในด้านการทำงานที่รวดเร็ว มีข้อมูลข่าวสารจากภายนอกที่มากกว่าการบริหารราชการแบบดั้งเดิม อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตัดสินใจและลงมือทำงานได้อย่างคล่องตัว

2) เครือข่ายการจ้างเหมา (Contracted Model) เครือข่ายการทำงานในลักษณะจ้างเหมาพัฒนาขึ้นจากรูปแบบการทำสัญญาจ้างระหว่างภาครัฐภาคเอกชน (Public-Private Partnership (PPP) ซึ่งการจ้างงานในระดับท้องถิ่นสามารถเกิดขึ้นได้ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรภาคประชาชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรของรัฐด้วยกัน โดยที่หน่วยงานตกลงหรือสัญญาว่าจะดำเนินการจัดการกับปัญหาหรือจัดบริการสาธารณะให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทหลักในการลงมือปฏิบัติและรับผิดชอบต่อผลสำเร็จ (หรือความล้มเหลว) ของงานที่จะเกิดขึ้นในกรณีเช่นนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำหน้าที่เป็นเสมือนผู้ว่าจ้าง ซึ่งจะทำหน้าที่กำกับดูแลหน่วยงานผู้รับเหมาดำเนินการตามที่ตกลงกันไว้

3) เครือข่ายภาคประชาสังคม (Decentralized Model) เครือข่ายการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นรูปแบบนี้มีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสนับสนุนให้ภาคประชาชนรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง และมีบทบาทหลักในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะคอยให้ความช่วยเหลือหรือให้การสนับสนุนการดำเนินงานของภาคประชาชนในด้านต่าง ๆ ตามความจำเป็น การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในเครือข่ายการทำงานลักษณะดังกล่าวจึงอยู่ในระดับสูง ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้กระตุ้น สนับสนุน และจูงใจ (Facilitator) ให้ภาคชุมชนเข้าแก้ไขปัญหาสาธารณะต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับองค์กรภาคประชาชนมักอยู่ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ดังนั้น การระบุถึงระดับความคาดหวังในผลสำเร็จของงานที่ภาคประชาชนเข้ารับผิดชอบดำเนินการนั้น อาจจะทำได้อย่างไม่เต็มที่มากนัก บ่อยครั้งที่ภาคประชาชนอาจขาดความตื่นตัวหรือขาดความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มเพื่อจัดการกับปัญหาและบ่อยครั้งที่ภาคประชาชนอาจขาดทรัพยากร เทคโนโลยี หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหา ด้วยเหตุนี้ ความรับผิดชอบต่อผลสำเร็จของงานในขั้นสุดท้ายจึงยังคงตกอยู่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่เป็นที่เล็งให้กับภาคประชาชน และให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาสาธารณะโดยองค์กรภาคประชาชนกระทำได้อย่างสำเร็จลุล่วง

4) เครือข่ายร่วมปฏิบัติการ (Collaborative Model) เครือข่ายแบบร่วมปฏิบัติการเป็นรูปแบบที่อาศัยความร่วมมือในการทำงานของตัวแสดงต่าง ๆ อย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการร่วมกัน การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวแสดงต่าง ๆ ภายในเครือข่ายจึงมักกระทำขึ้นอย่างชัดเจน มีการระบุถึงระดับการแลกเปลี่ยนทรัพยากร เทคโนโลยี หรือข้อมูลข่าวสารระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ เพื่อให้ตัวแสดงเหล่านี้เข้าใจ

ถึงบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมในการทำงานเป็นเครือข่าย และเพื่อให้สามารถประเมินถึงขีดความสามารถของเครือข่ายในการบรรลุผลลัพธ์ตามที่ต้องการ นอกจากนี้เครือข่ายร่วมปฏิบัติการมักเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานของเครือข่ายอย่างเปิดกว้าง เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจปัญหาได้รับการพิจารณาอย่างทั่วถึงและรอบด้าน ความสำเร็จในการทำงานของเครือข่ายประเภทนี้จึงมักขึ้นอยู่กับตัวแสดงต่าง ๆ ในการให้ความร่วมมือความช่วยเหลือแก่เครือข่าย และขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบในการดำเนินงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทในฐานะ ผู้ประสาน จุดแข็งและความแตกต่างของตัวแสดงต่าง ๆ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกันเป้าหมายร่วมของเครือข่าย

7.แนวคิดธรรมาภิบาลว่าด้วยการจัดการเครือข่าย

นอกจากนี้ ในกระบวนการปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จหรือในกระบวนการน่านโยบายไปปฏิบัติจำเป็นต้องนำเอาแนวคิดธรรมาภิบาลว่าด้วยการจัดการเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จปีเวียร์ (นันธิดา จันทรศิริ, 2558) ใน 5 ประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย

1) ด้านรัฐกำกับหรือรัฐจัดระเบียบ (Regulation State) คือ การปรับเปลี่ยนบทบาทรัฐจากรัฐควบคุมสู่รัฐที่ทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนา นโยบายให้ประสบความสำเร็จโดยอาศัยภาคส่วนต่าง ๆ ของรัฐ และมอบอำนาจความรับผิดชอบและความเป็นอิสระในการตัดสินใจบริหารจัดการ เพื่อสร้างความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานโดยรัฐทำหน้าที่กำกับด้วยกฎระเบียบ ข้อบังคับ และทำหน้าที่ในการตรวจสอบภายใต้ขอบเขตของกฎหมายเพื่อควบคุมมิให้เครือข่ายมีอิสระที่มากจนเกินไป

2) การสร้างความร่วมมือ (Collaboration Network) ในการจัดการเครือข่ายการสร้างความสัมพันธ์และสร้างแนวร่วมเชิงนโยบายเพื่อการบริหารจัดการเครือข่าย จะทำให้ภายใต้นโยบายเดียวกัน จะมีลักษณะการทำงานแบบบูรณาการกัน ร่วมด้วยช่วยกันการแลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จทางการจัดการนโยบายสาธารณะ

3) การสร้างทีมงาน (Team Working) การทำงานเป็นทีมและการสร้างความสัมพันธ์ของการทำงานร่วมกันภายใต้นโยบายเดียวกันจะนำไปสู่ความสำเร็จทางการจัดการนโยบายสาธารณะ

4) การสร้างภาวะผู้นำ (Leadership) สิ่งสำคัญของการสร้างแรงจูงใจในการทำงานอยู่ที่ภาวะผู้นำในอันที่จะสร้างวิสัยทัศน์ ภารกิจ พันธกิจที่จะรวมพลังของเครือข่ายไปสู่เป้าหมายเดียวกันได้

5) การเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นกลยุทธ์สำคัญของการจัดการเครือข่ายภายใต้ความอิสระของแต่ละหน่วยงาน ที่มีจุดยืนหรืออุดมการณ์ที่แตกต่างกัน ย่อมนำไปสู่ความขัดแย้ง การเจรจาต่อรอง การประนีประนอมจึงเป็นหนทางของการนำไปสู่ความลงตัวทางการจัดการ

สรุปได้ว่า แนวคิดธรรมาภิบาลว่าด้วยการจัดการเครือข่าย ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ เป็นการจัดการแนวใหม่ที่จะสนับสนุนให้เครือข่ายประสบความสำเร็จในกระบวนการนโยบายสาธารณะ โดยการจัดการเครือข่ายสามารถกระทำได้ในทุกกระบวนการของนโยบายสาธารณะ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแต่ละกระบวนการ จึงมีประเด็นที่จะต้องให้ความสำคัญในการจัดการเครือข่าย ได้แก่ด้านรัฐกำกับหรือรัฐจัดระเบียบ (Regulation State) การสร้างความร่วมมือ (Collaboration Network) การสร้างทีมงาน (Team Working) การสร้างภาวะผู้นำ (Leadership) และการเจรจาต่อรอง (Negotiation) ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรในการจัดการเครือข่ายภายใต้ศักยภาพและข้อจำกัดของเครือข่ายนั้น ๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมในแต่ละกระบวนการนโยบายสาธารณะ

แนวคิดการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย

การที่จะบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย ให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะอย่างสูงสุดนั้น จะมีหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง ตั้งแต่วิธีปฏิบัติโดยการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม การออกแบบเครือข่ายที่เหมาะสม ลักษณะการทำงานของเครือข่ายการทำงานในแง่ของการประสานความร่วมมือ การจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ และรูปแบบของเครือข่าย

1. ความหมาย

จิรประภา อัครบวร และประยูร อัครบวร (2552) ได้สรุปว่าการบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่ายภาครัฐ (governing by network) เป็นการดำเนินงานของภาครัฐที่สร้างคุณค่าทางสังคม (public value) โดยพยายามตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐจึงต้องเข้าใจมุมมองของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมหรือบริการของภาครัฐ เพื่อจะได้กำหนดรูปแบบการดำเนินกิจกรรมหรือบริการที่เหมาะสม และให้เกิดคุณค่าทางสังคมสูงสุดจากความรู้สึกของประชาชน

วีระศักดิ์ เครือเทพ (2550) กล่าวถึง การบริหารกิจการภาครัฐในลักษณะเครือข่าย คือการที่หน่วยงานของรัฐร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะหน่วยงานของรัฐ

ด้วยกัน องค์การภาคเอกชน องค์การภาคประชาชน หรือองค์กรไม่แสวงหากำไรต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาหรือในการดำเนินงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายในทางสาธารณะร่วมกัน

ชินรัตน์ สมสืบ (2563) กล่าวถึง เครือข่ายการบริหารกิจการบ้านเมือง (Governance Networks) ว่าเป็นโครงการภาครัฐที่กำลังเปลี่ยนแปลงและเป็นกลไกใหม่ ๆ ที่มีการเชื่อมต่อกันที่ผู้ปฏิบัติมีอิสระในการดำเนินงาน มีการปฏิบัติต่อกันโดยการเจรจาต่อรอง เกิดเครือข่ายที่มีระเบียบตามบรรทัดฐาน มีการรับรู้เข้าใจและมีจินตนาการ ซึ่งจะสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานตามเป้าประสงค์ของประชาชนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

สรุปได้ว่า การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย คือการที่หน่วยงานของรัฐร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐด้วยกัน องค์การภาคเอกชน องค์การภาคประชาชน หรือองค์กรไม่แสวงหากำไรต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาหรือในการดำเนินงานต่าง ๆ ในรูปแบบของเครือข่ายลักษณะต่าง ๆ โดยพยายามตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐจึงต้องเข้าใจมุมมองของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมหรือบริการของภาครัฐ เพื่อจะได้กำหนดรูปแบบการดำเนินกิจกรรมหรือบริการที่เหมาะสม และให้เกิดคุณค่าทางสังคมสูงสุด จากความรู้สึกของประชาชนเพื่อบรรลุเป้าหมายในทางสาธารณะ ประโยชน์สาธารณะร่วมกัน

2. องค์ประกอบในการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย

วิธีการปฏิบัติในการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย ประกอบไปด้วย องค์ประกอบหลัก ๆ (จิระประภา อัครบวร และประยูร อัครบวร, 2552) ดังต่อไปนี้

1) การกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม คือ การให้ความสำคัญกับภาระหน้าที่หลักในการบริหารจัดการและการตั้งคำถามสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จ นั่นคือองค์กรกำลังพยายามสร้างมูลค่าสาธารณะใด เจ้าหน้าที่รัฐต้องทราบเกี่ยวกับเป้าหมายและนโยบายทราบว่า หน่วยงานของพวกเขาควรแสดงบทบาทใดที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

2) การออกแบบเครือข่ายความสำเร็จหรือล้มเหลวของการบริหารจัดการโดยอาศัยเครือข่ายมักขึ้นอยู่กับ การออกแบบเครือข่าย ภายหลังจากการกำหนดแนวทางและโครงสร้างการบริหารเครือข่ายแล้ว โครงสร้างดังกล่าวก็ต้องให้การสนับสนุนการไหลเวียนของข้อมูลและทรัพยากรไประหว่างหน่วยต่าง ๆ ภายในเครือข่ายนั้น การออกแบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพก็จะช่วยให้ภาครัฐดำเนินงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและนโยบายที่ได้กำหนดไว้ในการเลือกรูปแบบเครือข่ายที่เหมาะสม เนื่องจากเครือข่ายมีหลายประเภท สิ่งแรกที่ต้องพิจารณาคือเครือข่ายประเภทใดที่เหมาะสมที่สุดสำหรับสถานการณ์เฉพาะนั้น ๆ ได้แก่ สัญญาบริการห่วงโซ่อุปทาน งานเฉพาะกิจ ช่องทางการให้บริการข้อมูลข่าวสาร หรือ

สาธารณูปโภคพื้นฐาน ปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณา ได้แก่ เป้าหมายหลักในการดำเนินงาน สิ่งที่เกิดต่อเนื่องหรือเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวจบ ตัวอย่างเช่น เครือข่ายเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องปฏิบัติเพื่อตอบสนองเหตุการณ์เฉพาะ เช่น เรื่องฉุกเฉิน หรือมหันตภัย หรือความจำเป็นที่ต้องมีเครือข่ายเป็นเรื่องต่อเนื่อง และเรื่องงบประมาณ ถ้ายังมีงบประมาณน้อย ความเป็นไปได้ที่จะสร้างเครือข่ายประเภทจ้างเหมางานยิ่งน้อย เนื่องจาก เครือข่ายลักษณะนี้ มักมาร่วมกันได้ด้วยเงินงบประมาณ และความสำคัญที่เกี่ยวข้องกันระหว่าง ความรับผิดชอบกับความยืดหยุ่น หากเป้าหมายคือความรับผิดชอบต่อความสำคัญมากกว่า เครือข่ายการทำสัญญาที่เป้าหมายชัดเจนและมีแรงจูงใจ สำหรับผลงานยอมเป็นวิธีที่ดีที่สุด ทว่า หากความยืดหยุ่นมีความสำคัญมากกว่าความรับผิดชอบ การทำงานแบบหลวม ๆ ย่อมเหมาะสมมากกว่า สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2548)

3. คุณลักษณะของเครือข่ายการทำงานในนิติการบริหารงานภาครัฐ

มี 6 ประการ ดังต่อไปนี้ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2550)

ประการแรก เครือข่ายการทำงานมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต้องการแก้ไขปัญหาสาธารณะหรือเพื่อเพิ่มความสามารถในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันในนามของส่วนรวม หากเครือข่ายทำงานได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยปราศจากซึ่งเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ร่วมกันระหว่างตัวแสดงหรือองค์กรต่าง ๆ ที่ชัดเจนแล้ว ประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาและความต่อเนื่องในการดำเนินงานของเครือข่ายย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นได้

ประการที่สอง การสร้างเครือข่ายการทำงานนี้เป็นการจัดความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างในการบริหารงานระหว่างองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน มิใช่เป็นการยุบรวมหน่วยงานต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นหน่วยงานเดียวในระบบเครือข่ายนั้น องค์กรต่าง ๆ ยังคงมีตัวตนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีความเป็นอิสระจากองค์กรอื่น ๆ หากแต่การที่องค์กรต่าง ๆ จะสามารถร่วมมือกันเป็นเครือข่ายการทำงานได้นั้น จำเป็นต้องลดระดับของความเป็นอิสระจากกันและกันบางส่วน เครือข่ายการทำงาน จึงเป็นการจัดความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันระหว่าง องค์กรต่าง ๆ ที่สามารถสร้างความสมดุลระหว่างความเป็นอิสระขององค์กรต่าง ๆ กับความพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

ประการที่สาม ได้แก่ การที่หน่วยงานต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันแบบพึ่งพาอาศัยกันและกัน กล่าวคือ ตัวแสดงใดตัวแสดงหนึ่งแต่เพียงลำพังอาจมีศักยภาพเทคโนโลยี ข้อมูล บุคลากร หรือทรัพยากรที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ การร่วมมือกันทำงานเป็นเครือข่าย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและความรู้

ความสามารถหรือข้อมูลต่าง ๆ จนอยู่ในระดับที่เพียงพอต่อการจัดการกับปัญหาที่ต้องการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ประการที่สี่ เครือข่ายการทำงานเกิดขึ้นจากความสมัครใจ ของตัวแสดงต่าง ๆ เพื่อร่วมมือร่วมใจดำเนินการบางอย่างเพื่อให้วัตถุประสงค์บางประการบรรลุผล ความสมัครใจในการร่วมมือดำเนินงานเช่นนี้ หมายความว่าถึงสภาวะที่ไม่มีตัวแสดงหนึ่งตัวแสดงใดมีอำนาจควบคุมหรือสั่งการให้ตัวแสดงอื่น ๆ ปฏิบัติตามความต้องการของตนได้ การทำงานในระบบเครือข่ายต้องอาศัยการเจรจาต่อรอง การประนีประนอม และการสื่อสารทำความเข้าใจระหว่าง ตัวแสดงต่าง ๆ ภายในเครือข่าย เพื่อจูงใจให้เกิดการดำเนินงานที่สามารถนำไปสู่การบรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายของเครือข่ายตามที่ต้องการร่วมกันได้

ประการที่ห้า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงภายในเครือข่ายเกิดขึ้น ในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ เนื่องจากการแก้ไขปัญหาสาธารณะบางประการจำเป็นต้อง อาศัยอำนาจรัฐเข้าจัดการ ซึ่งจะดำเนินการได้อย่างชอบธรรม เมื่อหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบตามที่กฎหมายกำหนดเข้าร่วมจัดการกับปัญหาดังกล่าว เครือข่ายการทำงานจึงมักประกอบไปด้วย หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเป็นตัวแสดงหลักตัวหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับตัวแสดงอื่น ๆ มักเป็นไปในลักษณะไม่เป็นทางการ กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐย่อมไม่สามารถใช้อำนาจสั่งการเหนือตัวแสดงอื่น ๆ ในเครือข่ายเช่นการสั่งงานผ่านสายการบังคับบัญชาตามปกติ ประเด็นสำคัญในเรื่องนี้ ก็คือการผสมผสานวิธีการทำงานระหว่างตัวแสดงในภาคที่เป็นทางการและภาคที่ไม่เป็นทางการเพื่อให้การดำเนินงานของเครือข่ายขับเคลื่อนไปในทิศทางที่พึงประสงค์ร่วมกัน

ประการสุดท้าย เครือข่ายการทำงานที่สามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน จะต้องสามารถนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน หรือเพื่อการจัดการกับปัญหามาตรานะได้อย่างเป็นรูปธรรม เครือข่ายการทำงานมิได้เกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการปรึกษาหารือ โดยที่มิได้มีการลงมือแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ประการใด ในความเป็นจริงนั้น เครือข่ายการทำงานต้องสามารถแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนกว่าการร่วมมือกันในระบบเครือข่ายก่อให้เกิดประโยชน์กลับคืนสู่ สังคมสามารถอยู่ได้ในระยะยาว

สรุปได้ว่า เครือข่ายการทำงานมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต้องการแก้ไขปัญหามาตรานะอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยองค์กรต่าง ๆ จะร่วมมือดำเนินงานและมีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน สนับสนุนกันในเรื่องทรัพยากร บุคลากร ข้อมูลความรู้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเพื่อประโยชน์สาธารณะ

4. การประสานความร่วมมือในการบริหารงานภาครัฐ

4.1 ความหมายของการประสานความร่วมมือ

เอ็ด สารระภูมิ (2546) กล่าวว่า ความหมายของการประสานความร่วมมือคือการประสานงานความร่วมมือในการทำงาน ซึ่งเป็นงานพื้นฐาน ของการบริหารจัดการในองค์การ โดยทั่วไปควรให้ผู้รับผิดชอบในระดับต่าง ๆ มีอำนาจหน้าที่จริง ๆ และประสานงานให้เกิดความร่วมมือระหว่างแผนกและบุคคลเท่าที่จำเป็นต้องประสานงาน โดยไม่ต้องตั้งตำแหน่งผู้ประสานงาน ซ้ำซ้อนกันอีก

ฉัตรทิพย์ ชัยฉกรรจ์ (2560) ได้ให้ความหมายของการประสานความร่วมมือว่า “การประสานความร่วมมือ หมายถึง กระบวนการที่ตัวแสดงต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ต่อกันและตัดสินใจอย่างอิสระร่วมกันในการที่จะสร้างสรรค์หรือไม่สร้างสรรค์กิจกรรมที่มีการพึ่งพาอาศัยกันภายใต้ชุดของข้อจำกัดต่าง ๆ นั้นเอง

สรุปได้ว่า การประสานความร่วมมือ หมายถึง การจัดให้มีการทำงานที่สอดคล้องในจังหวะ เวลาเดียวกันให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ มีกระบวนการและแบบแผนการทำงาน เป็นการเชื่อมสัมพันธ์บุคคล การผนึกกำลัง วัสดุ ทรัพยากรอย่างอื่น ๆ เพื่อให้งานสำเร็จผลตามเป้าหมาย และบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน ซึ่งการประสานความร่วมมือเป็นการร่วมกันหรือเชื่อมการดำเนินการร่วมกันโดยใช้ความสัมพันธ์ต่อกันทั้งกับบุคคล วัสดุ และทรัพยากรอย่างอื่น ๆ เพื่อการดำเนินงาน การปฏิบัติงานให้บรรลุผล สำเร็จตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของหน่วยงานโดยจะเกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับหน่วยงาน หรือระหว่างหน่วยงานกับอีกหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งไม่จำเป็นว่าหน่วยงานที่ประสานความร่วมมือกันนั้นจะต้องมีเป้าหมายอย่างเดียวกัน หรือหวังผลอย่างเดียวกัน โดยอาจจะเพื่อคนละเป้าหมายแต่ต้องการให้การทำงานสำเร็จผลด้วยกันหรือพร้อม ๆ กัน

4.2 วัตถุประสงค์ของการประสานความร่วมมือ

ประถม แสงสว่าง (2510 อ้างอิงใน พรภณ พงษ์เพชร ,2553) ได้ให้ความมุ่งหมายของการประสานความร่วมมือดังนี้

- 1) เพื่อประสานนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์การให้สอดคล้องกันและมีเอกภาพ
- 2) เพื่อประสานบุคคลในองค์การให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ป้องกันปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น
- 3) เพื่อประสานการใช้งบประมาณ และวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ได้สัดส่วนพอเหมาะเพื่อ ใช้ให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน

4) เพื่อประสานระหว่างกระบวนการทำงานกับวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5) เพื่อประสานแผนการดำเนินงานของหน่วยงานย่อยในองค์การและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า การประสานความร่วมมือจะมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ เพื่อให้เข้าใจตรงกันถึงนโยบาย แนวทางและขั้นตอนการดำเนินงาน จะได้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

4.3 รูปแบบการบริหารจัดการความร่วมมือ (Models of Collaborative Management)

ทิพย์วิมล แสงสุวรรณ และวิชชุดา สร้างเอี่ยม (2561) รายงานว่า Robert Agranoff and Michael McGuire เสนอรูปแบบของการบริหารจัดการความร่วมมือไว้ โดยพิจารณาจาก 2 มิติที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ได้แก่ ระดับกิจกรรมความร่วมมือ (Collaborative Activity) และกลยุทธ์ความร่วมมือ (Collaborative Strategy) ความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงใน 2 มิตินี้ ทำให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการความร่วมมือ 5 รูปแบบ กล่าวคือ 1) รูปแบบการบริหารจัดการบนฐานแห่งขอบเขตภาระหน้าที่ (Jurisdiction-Based Management Model) คือ การเปิดโอกาสให้องค์การจากภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจากภาครัฐ ภาคเอกชน เข้ามาร่วมมือกันเพื่อสรรสร้างให้เป้าหมาย รวมทั้งภารกิจของกลุ่มประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรม 2) รูปแบบการละเว้นความร่วมมือ (Abstinence Model) เป็นรูปแบบของความพยายามป้องกันตนเองไม่ให้ถูกผนวกเข้าไปในกระบวนการสร้างความร่วมมือกับองค์การอื่น ๆ อาจเนื่องจากเหตุปัจจัยหลายประการ 3) รูปแบบความร่วมมือแนวตั้ง (Top-Down Model) เป็นรูปแบบการบริหารจัดการความร่วมมือกับองค์การที่อยู่ในระดับต่ำกว่า หรืออยู่ในระดับล่างลงไป 4) รูปแบบความร่วมมือแบบผู้ให้และผู้รับ (Donor-Recipient) โดยทั้งสององค์การจะดำเนินงานแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกันและมีการควบคุมกันเอง 5) รูปแบบความร่วมมือแบบปฏิกิริยาโต้กลับ (Reactive Model) เป็นการสร้างความร่วมมือแบบครั้งคราว กล่าวคือ บางครั้งองค์การ อาจให้ความร่วมมือเพื่อการปฏิบัติงาน แต่บางครั้งองค์การอาจไม่ให้ความร่วมมือโดยประเด็นที่ถูกพิจารณาว่าเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าว

จากรูปแบบของการบริหารจัดการความร่วมมือทั้ง 5 รูปแบบ สามารถเปรียบเทียบระดับของกิจกรรมที่เกิดขึ้น ตลอดจนกลยุทธ์ที่ได้มีการนำมาใช้เพื่อสร้างความสัมพันธ์ได้ดังนี้

รูปแบบการบริหารจัดการบนฐานแห่งขอบเขตภาระหน้าที่ ทิพย์วิมล แสงสุวรรณ และวิชชุตตา สร้างเอี่ยม (2561) รายงานว่า Robert Agranoff and Michael McGuire สังเกตได้ว่าเป็นรูปแบบที่น่าพึงปรารถนามากที่สุด เพราะว่ามันนอกจากจะเป็นการเปิดโอกาสให้องค์การต่าง ๆ ได้เข้ามาปฏิบัติงานร่วมกันแล้ว องค์กรเหล่านั้นยังมีความกระตือรือร้นที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเพื่อสรรสร้างโอกาส รวมทั้งการพัฒนาในหลาย ๆ ด้านให้กับกลุ่มด้วย ขณะที่การสร้างความร่วมมือแบบการละเว้น กลับมีลักษณะตรงกันข้าม กล่าวคือ องค์กรไม่มีความกระตือรือร้นที่จะดำเนินการความร่วมมือใด ๆ เลย กิจกรรมความร่วมมืออยู่ในระดับที่ต่ำและเป็นฝ่ายตั้งรับ สำหรับความร่วมมือแบบตามความพอใจ เป็นรูปแบบที่พยายามที่จะสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ภายนอกค่อนข้างต่ำ แต่ทว่าเมื่อจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือขององค์กรนั้นต้องแน่ใจว่ากิจกรรมที่จะเกิดขึ้นสามารถสร้างผลประโยชน์ตลอดจนขยายโอกาสที่ดีให้กับตนเองได้ในระดับที่น่าพอใจ

ท่ามกลางแนวคิดและคำสำคัญเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เอ็มเมอส์สัน และนาบาซี (ฉัตรทิพย์ ชัยฉกรรจ์, 2560) ได้เสนอกรอบแนวคิดที่บูรณาการองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการประสานความร่วมมือไว้ในชื่อ “กรอบคิดเชิงบูรณาการสำหรับการจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ (The Integrative Framework for Collaborative Governance: IFCG)” โดยหลักคิดสำคัญของกรอบแนวคิดนี้คือการแสดงให้เห็นถึงกระบวนการประสานความร่วมมือที่มีจุดเริ่มต้นจากแรงขับเคลื่อน (Drivers) ซึ่งอยู่ภายใต้บริบทเชิงระบบ (System Contexts) ซึ่งเข้าสู่ระบบการจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ (Collaborative Governance Regime: CGR) อันประกอบด้วยพลวัตของการประสานความร่วมมือ (Collaboration Dynamics) และกิจกรรมการประสานความร่วมมือ (Actions) ซึ่งถือเป็นผลผลิต (Output) ของกระบวนการนี้จากนั้นจึงนำมาสู่การเกิดขึ้นของผลลัพธ์และผลกระทบ ซึ่งทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนบริบทในท้ายที่สุด

4.4 กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการสร้างความร่วมมือ (Collaborative Activity)

ทิพย์วิมล แสงสุวรรณ และวิชชุตตา สร้างเอี่ยม (2561) รายงานว่า Robert Agranoff and Michael McGuire ได้อธิบายถึงกิจกรรมในความร่วมมือไว้โดยแบ่งกิจกรรมตามบริบทที่สำคัญออกเป็น 2 บริบทที่สำคัญ ซึ่งสามารถจำแนกเป็นกิจกรรมความร่วมมือ ดังนี้

1) กิจกรรมความร่วมมือแนวตั้ง (Vertical Collaborative Activities)

ประกอบด้วย (1) การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) เนื่องจากข้อมูลถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญและจำเป็นอีกชนิดหนึ่ง ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ประเภทของข้อมูลที่ควรมีการแสวงหา ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับแผนงานหรือโครงการทั่วไป ข้อมูล

การปฏิบัติงานขององค์กรต่าง ๆ ข้อมูลความช่วยเหลือทางเทคนิค และข้อมูลการสนับสนุนทางการเงิน โดยแนวทางในการแสวงหาข้อมูล อาจจะมาจากการประชุม การระบุข้อมูลที่ต้องการ และการวางขอบเขตข้อตกลงที่ว่าด้วยธรรมชาติของปัญหา (2) **การแสวงหาแนวทางการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสม (Adjustment Seeking)** เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบางสิ่งบางอย่างภายในองค์กร เพื่อก่อให้เกิดความยืดหยุ่น ตลอดจนสร้างการทำงานที่สอดคล้องกัน

2) กิจกรรมความร่วมมือแนวนอน (Horizontal Collaborative Activities) ประกอบด้วย (1) การกำหนดนโยบาย และแผนกลยุทธ์ร่วมกัน (Policy making and Strategy Making) เป็นกิจกรรมที่อาจอยู่ในรูปของความสัมพันธ์แบบเป็นทางการ เช่น การร่วมกันทำข้อตกลงว่าด้วยการกระจายสินค้าและบริการ และความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ เช่น การรวมกลุ่มเพื่อร่วมแข่งขัน การตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าวเป็นวิธีการผนวกเอาองค์กรต่าง ๆ เข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจ เพื่อก่อให้เกิดเป้าหมายที่สอดคล้องกับ (2) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร (Resource Exchange) โดยลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรจะเป็นไปแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยองค์กรสามารถได้รับผลประโยชน์ร่วมกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง (3) การจัดทำโครงการร่วมกัน (Project-Based Work) เป็นกิจกรรมที่อาจเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นหรือระยะยาวก็ได้ (4) ความท้าทายและสภาพปัญหาในเครือข่ายความร่วมมือ ความท้าทายและปัญหาต่าง ๆ เป็นเรื่องที่เครือข่ายความร่วมมือในไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งความท้าทายและสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เครือข่ายความร่วมมือมักจะต้องเผชิญ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจนหรือไม่สอดคล้องกัน อาจจะทำให้เครือข่ายขาดทิศทาง (5) ความไม่เท่าเทียมกันของสมาชิก เครือข่ายที่มีสมาชิกหลายประเภท ทำให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายได้อย่างเท่าเทียมกัน (6) การครอบงำ (7) การรวมศูนย์และยึดติดกับระบบที่แข็งตัว แต่หากผู้นำหรือผู้ประสานงานเริ่มเมื่อยล้าลงเมื่อใด เครือข่ายทั้งหมดก็อาจจะสลายไปอย่างสิ้นเชิงได้ (8) การจัดการทรัพยากรของเครือข่าย การกระจายทุนต่าง ๆ โดยเฉพาะเงินต้องดำเนินการอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม (9) การสื่อสารที่ล้มเหลวและข้อมูลข่าวสารที่คลาดเคลื่อนในเครือข่าย (10) การแทรกแซงของแหล่งทุน เครือข่ายมักจะถูกแทรกแซงโดยแหล่งทุน ซึ่งอาจจะเข้ามามีอิทธิพลเหนือนโยบายของเครือข่ายได้ (11) ความแตกต่างของหุ้นส่วนที่หลากหลาย ซึ่งหากเกิดความทับซ้อนในผลประโยชน์และหน้าที่ที่ไม่ชัดเจน ปัญหาในการประสานงานของเครือข่ายอาจจะเกิดขึ้นได้ (12) ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน การขาดข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องและแม่นยำ อาจจะเป็นสาเหตุให้การดำเนินงานของเครือข่ายล้มเหลวได้ การ

ขาดแคลนสมรรถนะ เจ้าหน้าที่ของเครือข่ายอาจขาดสมรรถนะหรือทักษะที่จำเป็นในการบริหารเครือข่ายที่เหมาะสม

สรุปได้ว่า ความร่วมมือถือเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นสำหรับการทำงานแบบเครือข่าย เนื่องจากหน้าที่เครือข่ายจะสามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งในด้านข้อตกลงและกิจกรรมจำเป็นที่สมาชิกในภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมมือกันเพื่อกำหนดโครงสร้างรูปแบบกิจกรรม รวมถึงการร่วมปฏิบัติการเพื่อให้เครือข่ายสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถทำงานได้สำเร็จ เกิดผลสัมฤทธิ์ต่องานที่ดำเนินการ

แนวคิดการจัดการขยะ

ส่วนสิ่งแวดล้อมสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของขยะมูลฝอย จำแนกประเภทของขยะมูลฝอย รวมทั้งกำหนดแนวทางและวิธีการจัดการขยะมูลฝอย ดังนี้

1. ความหมายของขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอย (Solid Wastes) คือของเสียที่เกิดขึ้นจากการกระทำหรือกิจกรรมซึ่งโดยปกติจะเป็นของแข็ง (Solid) หรือกึ่งของแข็ง (Semisolid) และจะถูกทิ้งหลังจากมีการใช้หรือเมื่อไม่มีความต้องการ มูลฝอย หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใช้ใส่อาหาร แก้ว วัสดุหรือซากสัตว์รวมตลอดถึง สิ่งอื่นใดที่ เก็บจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น ๆ

ความหมายของขยะมูลฝอยในมิติของการจัดการ มูลฝอยจะหมายถึง สิ่งของที่เหลือประโยชน์หรือสิ่งของ ที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ หรือเพื่อให้มีขยะมูลฝอยที่ไม่มีประโยชน์เหลือน้อยที่สุด อันจะสร้างมลพิษน้อยที่สุด

2. ประเภทของขยะมูลฝอย

ส่วนสิ่งแวดล้อมสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ม.ป.ป.) ได้แบ่งขยะมูลฝอยออกได้หลายประเภทตามเกณฑ์ที่ใช้แบ่ง เช่น ขยะเปียกกับขยะแห้ง หรือขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีกกับขยะที่ต้องกำจัด เป็นต้น โดยทั่วไปอาจแบ่งประเภทของขยะมูลฝอยตาม คุณลักษณะออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

2.1 ขยะทั่วไป เป็นขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ได้แก่ เศษวัสดุก่อสร้าง กระดาษที่มี แผ่นฟิล์มหรือแผ่นพลาสติกเคลือบ กล่องลูกฟูกที่ทำจากฟางอัด กล่องเครื่องดื่มต่าง ๆ พลาสติกที่มีส่วนผสม ของโฟเบอร์ ฟองน้ำ เศษผ้า เศษหนัง เศษยาง เศษพรม ขยะประเภทนี้ไม่เกิดการสลายและเน่าเหม็น

2.2 ขยะอินทรีย์ หรือขยะที่ย่อยสลายได้ เป็นขยะจากครัวเรือน ภัตตาคาร โรงอาหาร ตลาดสด และการเกษตรกรรม ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก เศษเนื้อ เศษผลไม้ ซากสัตว์ มูลสัตว์ ขยะประเภทนี้สามารถสลาย และเน่าเปื่อยได้ง่าย มีกลิ่นเหม็น เพราะว่าเป็น สารประกอบอินทรีย์ที่มี ดังนั้นการกำจัดขยะประเภทนี้ควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการหมัก ทำปุ๋ยก่อน

2.3 ขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ ขยะประเภทนี้ไม่เกิดการย่อย สลาย สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ เช่น กระดาษ พลาสติก แก้ว โลหะ อโลหะ เป็นต้น ในการกำจัดควรพิจารณาการแยกชิ้นส่วน ที่ยังสามารถนำกลับมาใช้ได้

2.4 ขยะติดเชื้อและขยะอันตราย เป็นขยะจากสถานพยาบาล โรงงาน อุตสาหกรรม หรือ ๆ ซึ่งต้องใช้กรรมวิธีในการทำลายเป็นพิเศษ ได้แก่ วัสดุที่ผ่านการใช้ใน โรงพยาบาล แบคทีเรีย กระจกสี ฟิล์มถ่ายรูป ถ่านไฟฉาย เป็นต้น การกำจัดขยะติดเชื้อจาก โรงพยาบาลจะทำการเผาขยะติดเชื้อ ส่วนขยะอันตรายอื่น ๆ ต้องดำเนินการอย่าง ระมัดระวัง

3. การกำจัดขยะมูลฝอย ส่วนสิ่งแวดล้อมสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ได้ระบุวิธีการกำจัดขยะ ดังนี้

3.1 วิธีการกำจัดมูลฝอยที่ถูกต้อง จะต้องมึลักษณะดังต่อไปนี้

3.1.1 ไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสัตว์เช่น ทำให้ เกิดแหล่งอาหารแหล่ง พะพันธุ์ของสัตว์และแมลงที่เป็นพาหะนำโรค ได้แก่ หนู แมลงวัน ยุง แมลงสาบ และสุนัข เป็นต้น

3.1.2 ไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อนแก่แหล่งน้ำและพื้นดิน

3.1.3 ไม่เป็นสาเหตุของความเดือดร้อนรำคาญอันเนื่องมาจากเสียง กลิ่น ควัน ผง และฝุ่นละออง

3.1.4 ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือทำให้ สิ่งแวดล้อมเสียหายน้อย

3.2 ระบบการกำจัดขยะมูลฝอย ที่ถูกหลักวิชาการและก่อให้เกิดผลกระทบต่อ คุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันมีอยู่ 3 ระบบ ได้แก่

3.2.1 วิธีฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) ใช้ได้กับขยะมูลฝอย ทุกประเภท ยกเว้นมูลฝอยติดเชื้อ หรือสารพิษ มีอยู่ด้วยกัน 2 วิธี คือ

(1) วิธีฝังกลบบนพื้นที่ (Area Method) เป็นการฝังกลบที่เริ่มจากระดับดินเดิมโดย ทำการบดอัดมูลฝอยตาม แนวราบก่อน แล้วค่อยบดอัดทับในชั้นถัดไปสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนได้

ระดับที่กำหนดการฝังกลบวิธีนี้จำเป็นต้องทำคันดิน (Embankment) เพื่อทำหน้าที่เป็นผนังและทำหน้าที่ป้องกันน้ำเสียที่เกิดจากการย่อยสลายของมูลฝอยที่บดอัดและฝังกลบแล้วไม่ให้ซึมออกทำให้เกิดมลภาวะน้ำเสียได้ ลักษณะพื้นที่ที่จำเป็นต้องใช้วิธีนี้คือที่ราบลุ่ม หรือที่ที่มีระดับน้ำใต้ดินสูง หรือน้ำใต้ดินต่ำกว่าผิวดินไม่เกิน 1 เมตร เพราะจะทำให้เกิดการปนเปื้อนของน้ำเสียต่อน้ำ ใต้ดินได้ การกำจัดด้วยวิธีนี้จำเป็นต้องจัดหาดินมาจากที่อื่นเพื่อมาทำคันดินทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูงขึ้น

(2) วิธีฝังกลบแบบขุดร่อง (Trench Method) เป็นวิธีฝังกลบที่เริ่มจากระดับที่ต่ำกว่าดินเดิมโดยการขุดดินให้ได้ ระดับตามที่กำหนด แล้วเริ่มบดอัดมูลฝอยให้เป็นชั้นบาง ๆ ทับกัน หนาขึ้นเรื่อย ๆ จนได้ระดับตามที่กำหนดของมูล ฝอยบดอัดแต่ละชั้น โดยทั่วไปความลึกของการขุดร่องจะถูกกำหนดด้วยระดับน้ำใต้ดิน ก้นร่องควรอยู่สูงกว่า ระดับน้ำใต้ดินไม่น้อยกว่า 1 เมตร โดยยึดระดับน้ำในฤดูฝนเป็นเกณฑ์เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนต่อน้ำใต้ดิน ไม่ต้องทำคันดินเพราะสามารถใช้ผนังของร่องขุดเป็นกำแพงยัน ทำให้ไม่จำเป็นต้องขุดดินมาจากข้างนอก และสามารถใช้ดินที่ขุดออกมาคลุมมูลฝอยได้อีก

3.2.2 การหมักมูลฝอยเพื่อทำปุ๋ย (Composting) ใช้กับสารอินทรีย์ที่ย่อยสลายได้ มีความชื้น 50–70% หลักการ หมักขยะเพื่อทำปุ๋ย อาศัยขบวนการทางชีววิทยาของจุลินทรีย์ในการย่อยสลายอินทรีย์วัตถุที่มีอยู่ในมูลฝอย โดยเฉพาะจุลินทรีย์พวกที่ต้องการออกซิเจน (Aerobic Bacteria) ภายใต้สภาวะที่เหมาะสมในด้านความชื้น อุณหภูมิ ปริมาณออกซิเจน รวมทั้งอัตราส่วนระหว่างคาร์บอนและไนโตรเจน ผลผลิตที่ได้เป็นสารอินทรีย์ที่สลายแล้วเป็นผงหรือก้อนเล็ก ๆ สีน้ำตาล เรียกว่า คอมโพสท์ (Compost) สามารถนำไปใช้เป็นสารปรับปรุงคุณภาพดิน

3.2.3 วิธีเผาในเตา (Incineration) ควรเป็นสารที่เผาไหม้ได้มีค่าความร้อนไม่ต่ำกว่า 4,500 KJ/kg ความชื้นไม่มากกว่า 40 % การเผาขยะด้วยเตาเผาขยะเหมาะสมมากที่จะใช้ในการกำจัดขยะพิเศษบางชนิด เช่น ขยะที่มี การปนเปื้อนของเชื้อโรค และขยะที่มีส่วนที่เผาไหม้ได้ปนอยู่ด้วยมาก

3.3 การจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

ส่วนสิ่งแวดล้อมสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้กำหนดเรื่องการจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดต่าง ๆ เช่น บ้านเรือน สำนักงาน อาคาร โรงงาน โดยการใช้หลักการ 3R มีวัตถุประสงค์เพื่อให้แหล่งกำเนิดมูลฝอย ลด คัดแยก และใช้ประโยชน์จากมูลฝอยให้มากที่สุด ก่อนส่งมูลฝอยที่ไม่มีค่าแล้วไปกำจัดอย่างถูกหลักสุขาภิบาล โดยมีหลักการดังนี้

R1 = Reduce (ลดการใช้) คือ “ลดระดับการใช้ในปัจจุบันลง โดยควบคุมปริมาณการใช้ให้อยู่ใน สัดส่วนที่พอเหมาะเพื่อให้เกิดการสูญเปล่าให้น้อยที่สุด” กล่าวไว้โดย Middleton and Hawkins ใน Swarbrooke (1998) หรือ ถ้าจะพูดให้เข้าใจง่าย คือ ลดการใช้อย่างฟุ่มเฟือย และใช้ทุกสิ่งอย่างคุ้มค่า เลือกใช้เท่าที่จำเป็น ใช้สินค้าที่มีอายุการใช้งานนาน

R2 = Reuse (การใช้ซ้ำ) เป็นการนำสิ่งของที่ใช้งานไปแล้วแต่ยังสามารถใช้งานได้มาใช้อีก ให้คุ้มค่า บำรุงรักษาสิ่งของนั้น ๆ ให้มีอายุการใช้งานนาน ๆ หรืออาจนำไปให้ผู้อื่นใช้ต่อหรือบริจาคก็ได้ “ขยะหลายชนิดที่ เรา “ทิ้ง” อาจเป็นวัตถุดิบในการผลิตสำหรับอีกคน เช่นเศษไม้จากการก่อสร้าง สามารถนำมาทำเฟอร์นิเจอร์ ได้ ถุงใส่เมล็ดกาแฟในร้านขายกาแฟสามารถนำมาทำกระเป๋า ชี้อีเลื่อยสามารถทำเป็นรูป หรือแม้แต่การ ดัดแปลงของใช้ง่าย ๆ ในบ้าน เช่น การนำขวดโหลกาแฟมาล้างทำความสะอาด และใช้เป็นขวดโหลใส่ของ ขวดน้ำอัดลมที่ทำด้วยพลาสติก นำมาใส่น้ำดื่มหรือนำไปใส่ปุ๋ยน้ำชีวภาพ กากน้ำตาล ถุงพลาสติกก็ใช้หลาย ๆ ครั้ง ตามสภาพและความเหมาะสม”

R3 = Recycle (การนำกลับมาใช้ใหม่) เป็นการนำวัสดุต่าง ๆ เช่น กระดาษ แก้ว พลาสติก เหล็กอะลูมิเนียม ฯลฯ มาแปรรูปโดยกรรมวิธีต่าง ๆ เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งนอกจากจะเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยแล้ว ยังเป็นการลดการใช้พลังงานและลดมลพิษที่เกิดกับสิ่งแวดล้อมอีกด้วยวิธีการจัดการในแต่ละ R Reduce (ลดการใช้) เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของ ตัวเราเองในการใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เช่น ขยะที่จะเกิดขึ้น การใช้พลังงานในการผลิต ความสิ้นเปลืองในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งพวกเราทุกคนมีส่วนช่วยกันได้ โดยคิดก่อนซื้อสินค้า พิจารณาสินค้านั้นมีความจำเป็นมากแค่ไหน หากจำเป็นต้องซื้อควรพิจารณาว่าหลังจากใช้สินค้านั้นแล้วบรรจุภัณฑ์ที่เหลือสามารถนำกลับมาใช้ซ้ำ หรือนำมาแปรรูปใช้ใหม่ได้หรือไม่ เช่น การไปจ่ายตลาด ถ้าเรานำเอาถุงผ้า ถุงกระดาษ หรือประเภทตะกร้าจักสานที่ทำด้วยหวายหรือไม้ไผ่ ติดมือไปด้วย ก็จะช่วยลดปริมาณการใช้ถุงพลาสติกลงได้ การชอถุงใหญ่ใบเดียวแทนการใช้ถุงพลาสติกเล็ก ๆ หลาย ๆ ใบ การใช้แก้วน้ำเซรามิค แทนแก้วพลาสติกหรือแก้วกระดาษ ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยง

สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ฟุ่มเฟือย เช่น สินค้าลดราคาต่าง ๆ ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีหีบห่อบรรจุภัณฑ์ฟุ่มเฟือยมีการห่อหุ้มหลายชั้น ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงการเลือกซื้อสินค้าชนิดใช้ครั้งเดียวหรือผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานต่ำและเป็นอันตราย เช่น ถ่านไฟฉายที่ไม่ได้มาตรฐาน ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงการซื้อผลิตภัณฑ์ขนาดเล็กสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ใช้เป็นประจำควรเลือกที่มีขนาดใหญ่เพราะคุ้มค่า และใช้บรรจุภัณฑ์น้อยกว่าการใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชนิดเดิม นอกจากนี้ยังรวมถึงการลดการใช้ทรัพยากรในการออกแบบ การออกแบบเพื่อลดอัตราการใช้วัตถุดิบในกระบวนการผลิต การออกแบบเพื่อลดอัตราการใช้พลังงานในกระบวนการผลิต และการออกแบบเพื่อลดอัตราการใช้พลังงานในระหว่างการใช้งาน เป็นต้น

3.4 ผลดีที่เกิดจากการจัดการขยะตามหลัก 3R

3.4.1 ประหยัดงบประมาณในการจัดการมูลฝอย ตัวอย่างเช่น ในปัจจุบันกทม. มีการะในการกำจัดขยะถึง วันละ 8,700 ตัน/วัน หรือประมาณ 3.2 ล้านบาท เสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บและกำจัดโดยเฉลี่ยตันละ 1,000 บาท คิดเป็นค่าใช้จ่ายวันละ 8,700,000 บาท คิดเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะปีละ 3,200 ล้านบาท หากเรานำขยะมูลฝอยกลับมารีไซเคิลก่อนทิ้งรวมกันเป็นขยะ เราจะสามารถลดปริมาณขยะได้อย่างน้อย 30% หรือ ประมาณ 2,700 ตัน/วัน สามารถประหยัดงบประมาณได้วันละ 2,700,000 บาท/วัน หรือปีละประมาณ 1,000 ล้านบาท

นอกจากนี้หากมีการคัดแยกเศษอาหารที่เหลือจากการประกอบอาหารหรือการรับประทานอาหารในแต่ละวันรวมถึงเศษกิ่งไม้ใบไม้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักในขยะของบ้านเราถึง 50% คัดแยกออกมาใช้ประโยชน์ใน รูปของปุ๋ยหมัก อาหารสัตว์หรือนำไปผลิตเป็นก๊าซหุงต้ม นอกจากจะเป็นการแปรรูปขยะกลับมาใช้เป็น ทรัพยากรแล้วยังสามารถลดปริมาณขยะได้ถึงวันละ 4,000 ตัน/วัน ประหยัดงบประมาณได้วันละ 4 ล้านบาท หรือปีละประมาณ 1,600 ล้านบาท เพียงแค่นี้จะสามารถประหยัดงบประมาณไปได้ถึงปีละ 2,600 ล้านบาท

3.4.2 ประหยัดพื้นที่รองรับและกำจัดมูลฝอย การคัดแยกและนำขยะกลับมารีไซเคิล สามารถลดปริมาณ ขยะ ที่ต้องกำจัดโดยการฝังกลบถึง 2.6 ล้านตัน/ปี ประหยัดพื้นที่ฝังกลบได้อย่างน้อย ปีละกว่า 500 ไร่ (ประเมินจากการ ฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล โดยการขุดหลุมลึกชั้นละ 3 เมตร สูง 3 ชั้น และใช้ความหนาแน่นขณะบดอัด 400 กิโลกรัม/ลูกบาศก์เมตร)

3.4.3 ประหยัดพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติในกระบวนการผลิต เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้วัตถุดิบใหม่ เช่น ลดพลังงานที่ใช้ในการตัดต้นไม้เพื่อนำมาทำ

กระดาษหรือเชื้อเพลิง ลดการขุดทรายธรรมชาติขึ้นมา ในกระบวนการผลิตแก้วลดการขุดแร่ธาตุ เหล็ก ทองแดง อะลูมิเนียมหรือโลหะอื่น ๆ

3.4.4 นำวัสดุรีไซเคิลมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้า ช่วยผู้ประกอบการลดต้นทุนที่เกี่ยวข้องเช่น ลด ต้นทุนด้านพลังงานในการหลอมประมาณร้อยละ 15

3.4.5 ลดการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) เมื่อเปรียบเทียบกับ การนำไปฝังกลบหรือเผาในเตาเผา

3.4.6 ก่อให้เกิดอาชีพและการจ้างงาน เช่นอาชีพการคัดแยกขยะ พ่อค้าคนกลางที่จะรวบรวมขยะบรรจุภัณฑ์ ผู้ผลิตและแปรรูปสินค้าจากวัสดุรีไซเคิล มีการตั้งร้านรับซื้อของเก่าหรือโรงงานคัดแยกและแปรรูปเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นด้วย

4. กรอบแนวคิดการจัดการขยะของกรมควบคุมมลพิษ

กรมควบคุมมลพิษ (2561) ได้กำหนดหลักแนวทางในการจัดการขยะ ดังนี้

4.1 **หลักการ 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle)** เพื่อให้เกิดการใช้ซ้ำ การใช้ซ้ำ และการนำกลับ มาใช้ใหม่ของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ณ แหล่งกำเนิด ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนในจัดการขยะมูลฝอย การบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกให้เยาวชนและประชาชนให้เกิดวินัยลดการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย เพื่อลดการเกิดขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ณ แหล่งกำเนิด สนับสนุนการผลิตและการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้มีการใช้ซ้ำ การคัดแยกและนำขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายมาใช้ประโยชน์ใหม่ให้มากที่สุดก่อนการกำจัดในขั้นสุดท้าย ส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจรีไซเคิล รวมถึงการสร้างแรงจูงใจให้ครัวเรือน สถานศึกษา สถานประกอบการ และภาคบริการ ทั้งในชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยวคัดแยกและลดปริมาณ ในส่วนของภาคเอกชนต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการใช้วัสดุที่สามารถใช้ซ้ำ หรือนำกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ตามหลักการ 3Rs

4.2 **การกำจัดขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายแบบศูนย์รวม** และการแปรรูปผลิตพลังงาน จัดการขยะมูลฝอย ของเสียอันตรายชุมชน และมูลฝอยติดเชื้อแบบศูนย์รวม โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดระบบรองรับการเก็บรวบรวม ขนส่งแบบแยกประเภท ดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยแบบ ศูนย์รวม (Cluster) โดยใช้เทคโนโลยีแบบผสมผสานอย่างเหมาะสม เน้นการจัดการและการกำจัดขยะมูลฝอยเป็นหลัก เพื่อลดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบคัดแยก ระบบเผาไหม้ การฝังกลบ ส่วนการนำขยะมูลฝอย มาแปรรูปเป็นพลังงาน เช่น การผลิตไฟฟ้า การผลิตก๊าซชีวภาพ (Biogas) เป็นต้น ถือเป็นผลพลอยได้และเป็นแรงจูงใจให้เอกชนเข้ามาร่วมลงทุน รวมทั้งการผลักดันให้มีศูนย์รวบรวมของเสียอันตราย

ของจังหวัด และสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพหรือเอกชนเข้ามาบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อแบบศูนย์รวมให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ และจัดให้มีสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยหรือการแปรรูปเพื่อผลิตพลังงาน รวมถึงกำหนดแนวทางการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยเป็นการเฉพาะสำหรับพื้นที่ท่องเที่ยว และพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และของเสียอันตราย ออกกฎระเบียบกำหนดอัตราค่าธรรมเนียม ค่าบริการหลักเกณฑ์และมาตรฐานการลด คัดแยก เก็บรวบรวม ขนส่ง และกำจัดขยะมูลฝอย ของเสียอันตรายชุมชน และมูลฝอยติดเชื้อ รวมถึงหลักเกณฑ์ แนวทางการจัดการคู่มือปฏิบัติเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นำไปใช้ดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย

4.3 ความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ส่งเสริมบทบาทของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนให้มีจิตสำนึกและวินัย ในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ตั้งแต่การคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทางจนถึงการกำจัดขั้นสุดท้าย ให้ข้อมูลข่าวสารและสามารถเข้าร่วมรับรู้ ให้ข้อเสนอแนะ ร่วมตัดสินใจและร่วมมือในการดำเนินโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และของเสียอันตรายตั้งแต่ต้น เพื่อลดความขัดแย้งและการต่อต้านจากประชาชนในการก่อสร้าง สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายได้อีกทางหนึ่ง และส่งเสริมและสนับสนุนภาคเอกชนลงทุนหรือร่วมลงทุนดำเนินงานระบบจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากจะมีความพร้อมและมีศักยภาพ รวมทั้งสามารถบำรุง รักษาและดูแลระบบในระยะยาวได้ ไม่ใช่เป็นแต่เพียงการลงทุนจากภาครัฐและราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ เครื่องจักรอุปกรณ์และบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญในการดูแลระบบจัดการขยะมูลฝอย

ส่งเสริมให้ผู้ผลิตรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของตนเองเมื่อหมดอายุการใช้งาน ตั้งแต่การเก็บรวบรวมการเก็บขน การรีไซเคิล และการบำบัดกำจัดอย่างปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม ตามหลักการขยายความรับผิดชอบต่อผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility : EPR) เพื่อส่งเสริมการปรับปรุงด้านสิ่งแวดล้อมของกระบวนการผลิตอย่างครบวงจร ซึ่งจะช่วยให้ผู้ผลิตปรับปรุงการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยลดการใช้สารอันตรายและออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ง่ายต่อการนำกลับมาใช้ใหม่ รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการรวบรวมและขนส่งไปกำจัดอย่างเหมาะสม อันเป็นการสนับสนุนการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน

5. มาตรการการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย กรมควบคุมมลพิษ (2561)

เพื่อให้การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายมีประสิทธิภาพ และเกิดผลสัมฤทธิ์ การดำเนินการจึงครอบคลุมการจัดการตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง ปลายทาง ประกอบด้วย 1) มาตรการลดการเกิดขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่แหล่งกำเนิด 2) มาตรการเพิ่มศักยภาพการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย 3) มาตรการส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย โดยมีแนวทางในแต่ละมาตรการ ดังนี้

5.1 มาตรการลดการเกิดขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่แหล่งกำเนิด

สนับสนุนและขยายผลให้มีการจัดการขยะมูลฝอย ตั้งแต่บ้านเรือน สถานศึกษา สถานประกอบการ รวมทั้งสถานบริการต่าง ๆ ทั้งในชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย สนับสนุนการเลือกใช้สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมให้เกิดกลไกการคัดแยกและนำขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ให้มากที่สุด ส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เลือกใช้วัสดุที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสามารถนำกลับมากลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ ลดของเสียในขั้นตอนการผลิต เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานนานขึ้น สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้หลายครั้งเพื่อให้เกิดการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (Sustainable consumption and production)

5.2 มาตรการเพิ่มศักยภาพการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและจังหวัดดำเนินการเก็บรวบรวม ขนส่ง และกำจัดขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง จัดให้มีศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม (Cluster) โดยใช้เทคโนโลยีแบบผสมผสานอย่างเหมาะสม จัดให้มีสถานที่รวบรวมและจัดการของเสียอันตรายชุมชน สถานที่กำจัดกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย และศูนย์กำจัดมูลฝอยติดเชื้อให้เพียงพอ โดยสนับสนุนภาคเอกชนลงทุนหรือร่วมลงทุนดำเนินงานระบบจัดการ ขยะมูลฝอยพัฒนา และปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอย และของเสียอันตราย รวมทั้งเข้มงวดการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ

5.3 มาตรการส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายโดยสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนตั้งแต่ระดับเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ตั้งแต่การลดการเกิดขยะมูลฝอยจากบ้านเรือน สถานศึกษา สถานประกอบการ รวมทั้งสถานบริการต่าง ๆ การคัดแยกขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายจนถึงการกำจัดขั้นสุดท้ายพัฒนาองค์ความรู้ รูปแบบเทคโนโลยีการบำบัด/กำจัดขยะมูลฝอยของเสียอันตราย รวมถึงวัสดุทดแทนวัสดุที่ใช้เป็นบรรจุภัณฑ์และกำจัดยาก พัฒนาและ

เชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลเพื่อการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างแรงจูงใจในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายโดยใช้กลไกทางเศรษฐศาสตร์และกลไกทางสังคม

6. การวางแผนจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การวางแผนจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องส่งเข้าไปทำลายด้วยระบบต่าง ๆ ให้น้อยที่สุด สามารถนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของ การใช้ซ้ำและแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ (reuse & recycle) รวมถึงการกำจัดที่ได้ผลพลอยได้ เช่น ปุ๋ยหมักหรือพลังงาน โดยสรุปวิธีการดำเนินการตามแนวทางของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังนี้คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2552)

6.1 การลดปริมาณขยะมูลฝอย (Reduce) การลดปริมาณขยะมูลฝอย มีดังนี้

6.1.1 การพยายามลดปริมาณขยะมูลฝอยที่อาจเกิดขึ้น เช่น ใช้สินค้าที่มีความคงทนถาวร และมีอายุการใช้งานนาน หรือเลือกใช้สินค้าชนิดเดิม

6.1.2 การลดปริมาณวัสดุเป็นการพยายามเลือกใช้สินค้าที่บรรจุในบรรจุภัณฑ์ที่มีขนาดใหญ่แทนบรรจุภัณฑ์ที่มีขนาดเล็ก เพื่อลดปริมาณของบรรจุภัณฑ์ที่จะกลายเป็นขยะมูลฝอย

6.2 การนำมาใช้ซ้ำ โดยการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่อีก หรือเป็นการใช้ซ้ำ ใช้แล้วใช้ อีก ๆ เช่น ขวดน้ำหวาน นำมาบรรจุน้ำดื่ม ขวดกาแฟที่หมดแล้วนำมาใส่น้ำตาล นั่นคือ เป็นการพยายาม ใช้สิ่งของต่าง ๆ หลาย ๆ ครั้ง ก่อนที่จะทิ้งหรือเลือกใช้ของใหม่

6.3 การนำมาแก้ไข (Repair) โดยการนำวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหาย ซึ่งจะทิ้งเป็นมูลฝอยมา ซ่อมแซมใช้ใหม่ เช่น แก้ว

6.4 การแปรรูปและหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ โดยการนำวัสดุมาผ่านกระบวนการเพื่อ ผลิตเป็นสินค้าใหม่ นั่นคือการนำขยะมูลฝอยมาแปรรูปตามกระบวนการของแต่ละประเภท เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงสภาพจากเดิมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น พลาสติก กระดาษ ขวด โลหะต่าง ๆ นำกลับมาหลอมใหม่

6.5 การหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ก่อให้เกิดมลพิษ โดยการหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายยาก หรือวัสดุที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง เช่น โฟม ปฏิเสธการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายยาก หลีกเลี่ยงการใช้ที่ผิด

สรุปได้ว่า ขยะมูลฝอยสามารถแยกออกได้หลายประเภท แต่ที่ง่ายต่อการบริหารจัดการหรือการนำไปกำจัด จะแยกออกตามคุณลักษณะ 4 ประเภท คือ 1) ขยะทั่วไป 2) ขยะอันตรายหรือขยะที่ย่อยสลายได้ 3) ขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่ 4) ขยะติดเชื้อและขยะอันตราย ส่วนการจัดการขยะ การกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องจะมีวิธีการจัดการแยก

เป็นแนวทางหลัก ๆ อยู่ 3 แนวทาง 1) วิธีการฝังกลบอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล 2) การเอามูลฝอยมาหมักเพื่อทำปุ๋ย 3) การเผาในเตาเผา ซึ่งวิธีการแต่ละอย่างก็จะเหมาะในการกำจัดขยะแต่ละประเภทแตกต่างกันไป ส่วนการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ก็เพื่อต้องการให้ลดการเกิดขยะมูลฝอยให้ได้มากที่สุดก่อนจะนำไปกำจัด โดยใช้หลักการ 3R ซึ่งมีวิธีดังนี้ R1 = Reduce (ลดการใช้) R2 = Reuse (การใช้ซ้ำ) เป็นการนำสิ่งของที่ใช้งานไปแล้วแต่ยังสามารถใช้งานได้มาใช้ซ้ำ R3 = Recycle (การนำกลับมาใช้ใหม่) และกรมควบคุมมลพิษยังได้กำหนดการกำจัดขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายแบบศูนย์รวม และการแปรรูปผลิตพลังงานจัดการขยะมูลฝอย ของเสียอันตรายชุมชน และมูลฝอยติดเชื้อแบบศูนย์รวม โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดระบบรองรับการเก็บรวบรวม ขนส่งแบบแยกประเภท ดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยแบบ ศูนย์รวม (Cluster) โดยใช้เทคโนโลยีแบบผสมผสานอย่างเหมาะสม เน้นการจัดการและการกำจัดขยะมูลฝอยเป็นหลัก เพื่อลดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ส่งเสริมบทบาทของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนให้มีจิตสำนึกและวินัย ในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ตั้งแต่การคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทางจนถึงการกำจัดขั้นสุดท้าย

ข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลเกาะคา

เทศบาลตำบลเกาะคา ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเกาะคา ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของ 3 ตำบล คือ ตำบลศาลา ตำบลท่าผา และตำบลเกาะคา มีพื้นที่ประมาณ 4.95 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนบน อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 270 เมตร สภาพพื้นที่โดยทั่วไป เป็นที่ราบฝั่งแม่น้ำ โดยมีแม่น้ำวังไหลผ่านตรงกลางพื้นที่ ห่างจากกรุงเทพฯ ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินสายพหลโยธิน สายเอเชียประมาณ 590 กิโลเมตร โดยห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศใต้ประมาณ 15 กิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นลักษณะชุมชนของเทศบาลตำบลเกาะคา หนาแน่นเฉพาะบริเวณชุมชนตลาดและสองฝั่งริมแม่น้ำวัง นอกจากพื้นที่ดังกล่าว เป็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและทำการเพาะปลูกแต่ไม่มากนัก การก่อสร้างบ้านเรือนจะแออัดในเขตชุมชนตลาด และอุตสาหกรรม บ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านพักอาศัย สำหรับตึกอาคารพาณิชย์จะอยู่หนาแน่นบริเวณหน้าโรงงานของบริษัท ไทย เบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด (Thai-BeV) ส่วนถนน ตรอก ซอย คับแคบ พื้นที่จำกัด เพราะเป็นชุมชนที่อยู่กันมานานไม่มีการวางผังเมืองมาก่อน ทำให้การพัฒนาและดูแลรักษาทำได้ตามข้อจำกัด

เทศบาลตำบลเกาะคา มีจำนวน 7 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 3 บ้านฝิ่ง ตำบล ศาลา มีประชากร จำนวน 1,324 คน 787 ครัวเรือน

หมู่ที่ 4 บ้านท่าผา ตำบลท่าผา มีประชากร จำนวน 427 คน 272 ครัวเรือน

หมู่ที่ 5 บ้านไร่อ้อย ตำบลศาลา มีประชากร จำนวน 478 คน 194 ครัวเรือน

หมู่ที่ 6 บ้านเกาะคา ตำบลเกาะคา มีประชากร จำนวน 642 คน 255 ครัวเรือน

หมู่ที่ 7 บ้านเหล่าแม่ปูน ตำบลศาลา มีประชากร จำนวน 954 คน 530 ครัวเรือน

หมู่ที่ 10 บ้านหนองจอก ตำบลท่าผา มีประชากร จำนวน 348 คน 173 ครัวเรือน

หมู่ที่ 11 บ้านแสนตอ ตำบลท่าผา มีประชากร จำนวน 335 คน 149 ครัวเรือน

จำนวนประชากรแยกตามหมู่บ้าน และเพศ และจำนวนครัวเรือน ประชากรในเขตเทศบาลตำบลเกาะคา มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 2,119 ครัวเรือน มีประชากรรวม 5,030 คน โดย เป็นเพศชาย 1,940 คน และเพศหญิง 2,297 คน

ข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลเกาะคา แยกออกเป็นด้าน ๆ ดังนี้

ด้านสถาบันและองค์กรทางศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์มีบ้างเล็กน้อย การร่วมพิธีกรรมทางศาสนา หรืองานประเพณี ในแต่ละครั้ง จะมีประชาชนไปร่วมพิธีอย่างเนืองแน่นและยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีสืบต่อมาช้านาน ปัจจุบันมีวัด พุทธศาสนา 4 แห่ง และโบสถ์ของคริสต์ศาสนา 2 แห่ง

ด้านการศึกษา มีสถานศึกษาตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเกาะคา จำนวนทั้งสิ้น 6 แห่ง ดังนี้

1. ระดับอนุบาล จำนวน 3 แห่ง เป็นของรัฐบาล 1 แห่ง และเอกชน 2 แห่ง
2. ระดับประถมศึกษา จำนวน 2 แห่ง เป็นของรัฐบาล
3. ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 2 แห่ง โรงเรียนเกาะคาวิทยาคม และโรงเรียนอนุบาลเกาะคา

อนุบาลเกาะคา

ด้านสาธารณสุข

มีสถานีอนามัย (สอ.) ในความดูแลสนับสนุนของเทศบาลตำบลเกาะคา จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ สอ.ศาลาไชย, สอ.น้ำ ล้อม, สอ.ท่าผา โดยมีเจ้าหน้าที่แห่งละ 4 คน มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหรือ อสม. จำนวน 120 คน มีโรงพยาบาลในเขตพื้นที่ 1 แห่ง ให้บริการด้านการรักษาพยาบาล การวางแผนครอบครัว การป้องกันและให้ภูมิคุ้มกันโรค การอนามัยต่าง ๆ

ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง คือ สถานีตำรวจภูธร อำเภอกะเคาะ โดยมี อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบ ต่อประชาชนและต่อพื้นที่อำเภอกะเคาะทั้งหมดและมีป้อมยามรักษาการณ์ 1 จุด อยู่ที่สามแยกข้างธนาคารออมสิน การรักษาความสงบเรียบร้อย และดูแลความปลอดภัยในการสัญจรไปมาของประชากรในเขตเทศบาลตำบลกะเคาะ และเทศบาลตำบลกะเคาะได้จัดตั้งงบประมาณสนับสนุนในด้านการจราจร ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ในเขตเทศบาลตำบลกะเคาะเป็นประจำทุกปีด้วย

ด้านอาชีพของประชาชนในเทศบาลตำบลกะเคาะ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้าง การเกษตรทำเป็นสวนน้อย บางส่วนของประชากรประกอบ อาชีพทางด้านรับจ้างทำงานตามโรงงาน อุตสาหกรรม ในเขตเทศบาลตำบล กะเคาะและเขตติดต่อการเกษตรกรรม ราษฎร บางส่วนประกอบอาชีพทางด้าน การเกษตร ปลูกพืชสวนตามริมฝั่งแม่น้ำวัง ที่สำคัญ คือ ลำไย ส้มโอ มะม่วง เป็นต้น โดยผลผลิตทางการเกษตรจะนำไปจำหน่ายในตลาดในหมู่บ้าน ผลผลิตส่วนใหญ่จะได้ผลดี มากเพราะมีน้ำจากแม่น้ำวัง

หน่วยธุรกิจในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลกะเคาะ

เทศบาลตำบลกะเคาะ มีร้านค้าและการบริการอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นร้านค้าขนาดเล็ก มี โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และขนาดกลางรวมทั้งสิ้น 7 แห่ง แยกประเภทของการผลิตสินค้า ดังนี้

1. โรงงานน้ำตาล	จำนวน 1 แห่ง
2. โรงน้ำแข็ง	จำนวน 2 แห่ง
3. โรงงานเซรามิก	จำนวน 1 แห่ง
4. โรงงานน้ำดื่ม	จำนวน 3 แห่ง
5. โรงงานทำไอศกรีม	จำนวน 1 แห่ง
6. โรงพิมพ์	จำนวน 3 แห่ง
7. ตลาดและศูนย์อาหารฯ	จำนวน 1 แห่ง

นโยบายของเทศบาลตำบลกะเคาะ โดยเทศบาลตำบลกะเคาะ ได้จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งแผนระยะยาวและระยะสั้น ได้แยกการพัฒนาออกเป็นด้าน ๆ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิต และประเพณี วัฒนธรรม

มุ่งสนับสนุนส่งเสริม กิจกรรมด้านสวัสดิการ สังคมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้อยู่ดีมีสุข มีการพัฒนาส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมท่องเที่ยว และมีการ

ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพและผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาด้านสวัสดิการชุมชนสงเคราะห์ช่วยเหลือครอบครัวผู้มียาได้น้อย ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และคนพิการในพื้นที่อย่างทั่วถึง รวมถึงส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง และสังคมเอื้ออาทร มีการส่งเสริมอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี อันดีงามของท้องถิ่น และสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการบริหารจัดการและพัฒนาบุคลากร

เป็นการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่เป็นการพัฒนาคนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา โดยมุ่งส่งเสริมการศึกษา การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและหลากหลาย ทั้งในระบบและนอกระบบ โดยมุ่งจัดการการศึกษาให้ทั่วถึง มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญคือส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้มีการบริหารจัดการ พัฒนา และแก้ไขปัญหาของชุมชน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนซึ่งถือว่าเป็นเจ้าของท้องถิ่นอย่างแท้จริง มีการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาระบบงานของท้องถิ่นให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งปฏิบัติงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล และประโยชน์สูงสุดของส่วนร่วมที่สำคัญ รวมถึงส่งเสริมการสร้างระบบบริหารบ้านเมืองและสังคมที่ดีในองค์กร การพัฒนาประสิทธิภาพบุคลากร การปรับปรุงเครื่องมือเครื่องใช้ให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เพื่อสามารถตอบสนองต่อการบริการประชาชนได้อย่างเต็มที่

ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข สุขภาพ และสุขาภิบาล

มุ่งเน้นให้เป็นเมืองน่าอยู่ ด้านสิ่งแวดล้อม และเมืองในสวน เน้นการสร้างพื้นที่สีเขียว ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นสังคมมุ่งเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อม ทั้งการจัดการขยะน้ำเสีย อย่างเป็นระบบ ครบวงจรและยั่งยืน โดยเฉพาะการรณรงค์คัดแยกขยะอย่างครบวงจร พัฒนาปรับปรุงด้านการรักษาความสะอาดสวยงามของเมือง รวมถึงการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชน ส่งเสริมการออกกำลังกาย และการเล่นกีฬาของประชาชนทุกวัย การพัฒนาสุขาภิบาลอาหารเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความปลอดภัยและมั่นใจ และมุ่งเน้นอนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันและควบคุมโรคต่าง ๆ

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณูปโภค

พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อันได้แก่ ถนน ท่อระบายน้ำ พนังกั้นตลิ่ง ขยายผิวจราจร ปรับปรุงซ่อมแซม ขยายเขตไฟฟ้า น้ำประปา ฯลฯ และก่อสร้างสาธารณูปการ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก และให้ประชาชนได้รับบริการที่ดี แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนตรงจุด ตรงประเด็น โดยมุ่งเน้นการทำงานเชิงประสานและมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการเสนอปัญหา และความต้องการต่าง ๆ รวมถึงการปรับปรุง พัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่าง ๆ ตลอดจนการวางแผนเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคต

ด้านการพัฒนาความสงบสุขความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

การพัฒนามุ่งเน้นการสร้างความปลอดภัยและรักษาความสงบเรียบร้อยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน มีการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ และความพร้อมในการป้องกันอุบัติเหตุ อัคคีภัย และบรรเทาอันตรายหรือความเสียหายจาก สาธารณภัยต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือ บรรเทาความเดือดร้อนแก่ประชาชนได้ทันท่วงที รวมถึงการสร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่ประชาชน เพื่อให้การป้องกันบรรเทาสาธารณภัย การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

กัญญณ์ณัฐ วชิรหัตถพงศ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนเทศบาลเมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี งานวิจัยชิ้นนี้ได้วิเคราะห์และชี้ให้เห็นถึง การมีส่วนร่วม ความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการขยะของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ผลการวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงบางชุมชนที่มีกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมหรือปลูกฝังการมีส่วนร่วม ในการจัดการขยะมูลฝอย โดยเป็นการร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับเทศบาลเมืองบ้านบึง คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($X = 3.41$) ในด้านความรู้ความเข้าใจ และจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการขยะของประชาชน พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบ้านบึง มีความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($X = 4.12$) แต่มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการขยะในระดับปานกลางบางส่วนยังไม่มี การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง มีการใช้ภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์บาง ประเภทที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม มีปริมาณขยะที่ออกสู่ชุมชนจำนวนมาก ในด้านพฤติกรรมการจัดการขยะภายในครัวเรือนของประชาชนในชุมชน พบว่า ชุมชนมีพฤติกรรมหรือวิธีการต่อการจัดการขยะภายในครัวเรือนในระดับน้อย โดยยังไม่มี การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง แต่จะใส่รวมถุงดำไว้ไปทิ้งลงถัง มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง

ชัยวิจิต พลลลา (2560) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งานวิจัยชิ้นนี้ได้วิเคราะห์และชี้ให้เห็นถึง ในการวิจัยแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและสถานการณ์ของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอแนวทงนโยบายในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษา พบว่า

1. ความเป็นมาและสถานการณ์ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2559 ขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.08 และยังมีวิกฤตขยะมูลฝอยตกค้างที่ไม่สามารถกำจัดได้ ซึ่งยังเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดปัญหาลิ่งแวดล้อม

2. ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า นโยบายในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนยังไม่มี ความชัดเจนและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และบทบาทหน่วยงานราชการในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคยังขาดความชัดเจนและตระหนักในการดำเนินนโยบายด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

3. แนวทงนโยบายในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการศึกษารณศึกษาทั้ง 6 แห่ง ซึ่งสามารถเป็นตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศที่มีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้นตามขนาดที่กำหนดข้างต้น ควรมีจุดเน้นแนวทงนโยบายในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ดังนี้ ขนาดเล็กเน้นการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตั้งแต่ครัวเรือน โดยการ การลด การคัดแยก และใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยชุมชน และส่งเสริมรูปแบบกิจกรรมขยะมูลฝอยชุมชน เช่น ธนาคารขยะมูลฝอย ตลาดนัดรีไซเคิล เป็นต้น และขนาดกลางและขนาดใหญ่เน้นการรวมกลุ่มกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ที่มีศักยภาพดำเนินการเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอยชุมชน

ทิพย์วิมล แสงสุวรรณ และวิชชุดา สร้างเอี่ยม (2561) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของเครือข่ายในการจัดการพลังงานชุมชน กรณีศึกษา: กลุ่มอาสาสมัครพลังงานชุมชนจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า งานวิจัยชิ้นนี้ได้วิเคราะห์และชี้ให้เห็นถึงบทบาทของเครือข่ายกลุ่มอาสาสมัครพลังงานจังหวัดสิงห์บุรีในการจัดการพลังงานชุมชน ผลการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดชี้ให้เห็นว่าความเป็นเครือข่ายของกลุ่มนั้นสอดคล้องกับผลสัมฤทธิ์ ของความเป็นเครือข่ายทั้ง 7 ด้าน อภิปรายได้ดังนี้ 1) เกิดความสามัคคี สมาชิกของเครือข่ายมีความสนใจและมีวิสัยทัศน์ไปในทิศทางเดียวกันและเสริมสร้างซึ่งกันและกัน และมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนเป็นประจำ 2) เกิดกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกัน มีการพัฒนาความรู้ของสมาชิกอย่างต่อเนื่องบทบาทของเครือข่ายในการทำงานร่วมกันเป็นการลงมือปฏิบัติกิจกรรมในพื้นที่ที่สมาชิกในเครือข่ายเป็นผู้ลงมือ

ปฏิบัติงานร่วมกัน 3) การเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหา การจัดระบบบริหารเครือข่ายของกลุ่มอาสาสมัครพลังงานชุมชนจังหวัดสิงห์บุรีมีการจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย ทำให้มองเห็นภาพรวมของทิศทางการดำเนินงานของเครือข่ายมากขึ้น และจากการจัดระบบติดต่อสื่อสารและการจัดระบบสารสนเทศ ทำให้เครือข่ายมีข้อมูลที่เป็นระเบียบ ทำให้ระดับของเครือข่ายในด้านมิติความสัมพันธ์ในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นไปได้ในทุกระดับ จึงทำให้เกิดการเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหามากขึ้น 4) เกิดการพึ่งพาตนเอง จากบทบาทของเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน 5) เกิดการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น การจัดระบบบริหารเครือข่ายของกลุ่มอาสาสมัครพลังงานชุมชนจังหวัดสิงห์บุรีในด้านการจัดระบบสารสนเทศช่วยให้การจัดการทรัพยากรท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีแบบแผนมากขึ้น 6) เกิดกระบวนการผลักดันเชิงนโยบาย เครือข่ายกลุ่มอาสาสมัครพลังงานชุมชนจังหวัดสิงห์บุรีมีบทบาทของเครือข่ายในการทำงานร่วมกันทั้งในระดับปฏิบัติงาน และระดับประสานงาน (ทีมนำ) โดยเน้นการผลักดันและส่งเสริมการใช้พลังงานชุมชนภายในท้องถิ่น ผ่านทางการปฏิบัติกิจกรรมเฉพาะของกลุ่ม 7) เกิดพลังอำนาจหรือพลังเครือข่ายของกลุ่มอาสาสมัครพลังงานชุมชนจังหวัดสิงห์บุรีมีองค์ประกอบและโครงสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง ทำให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่อง

พิตรพิบูล ไชยเมือง สังคม ศุภรัตน์กุล ประจัญ กิ่งมิ่งแฮ และณัฐ อมรภิญโญ

(2558) ได้ศึกษารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า

1. ปัจจัยการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมในการพัฒนา คุณภาพการบริหารจัดการ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการพัฒนากลุ่มทางสังคมได้ใช้ระบบขนบธรรมเนียมประเพณี ในการสร้างวิถีชีวิต และวิถี ความเป็นอยู่ด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเกื้อกูลกันในสังคม และการมีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยวิถี การสร้างกลุ่มองค์กรเครือข่ายมี 12 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ผู้ริเริ่ม 2) หาแนวร่วม 3) การประสานงาน 4) คณะกรรมการ 5) วัตถุประสงค์ 6) กติกา 7) ทูน 8) การบริหารจัดการ 9) กิจกรรม 10) ประชาสัมพันธ์ 11) ขยายผลและ 12) ติดตาม ประเมินผลสำหรับคุณภาพการบริหารจัดการ ตามความหมาย ของชุมชน คือ กระบวนการปรับเปลี่ยนหลักคิด คือ การสร้างคน ด้วยการสร้างหลักคิด แล้วนำไปสู่หลักการปฏิบัติ เพื่อให้เกิด ความยั่งยืน ประการที่สองการบริหารงบประมาณโปร่งใส และต่อเนื่อง ประการที่สามการพัฒนาที่ตรงความต้องการของชุมชนและการสร้างกระบวนการทำงานร่วมกันในพื้นที่ชุมชน

2. องค์ประกอบการเสริมสร้างเครือข่ายที่มีอิทธิพลต่อ คุณภาพการบริหารจัดการใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหาร จัดการ 4 ปัจจัยและ

ปัจจัย คุณภาพการบริหารจัดการ ซึ่งมี 10 ตัวแปร รวมจำนวน 50 ตัวแปร จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงสำรวจ (EFA) ปรากฏว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ จำนวน 6 ปัจจัยและปัจจัยคุณภาพการบริหารจัดการ ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมได้ร้อยละ 65.1

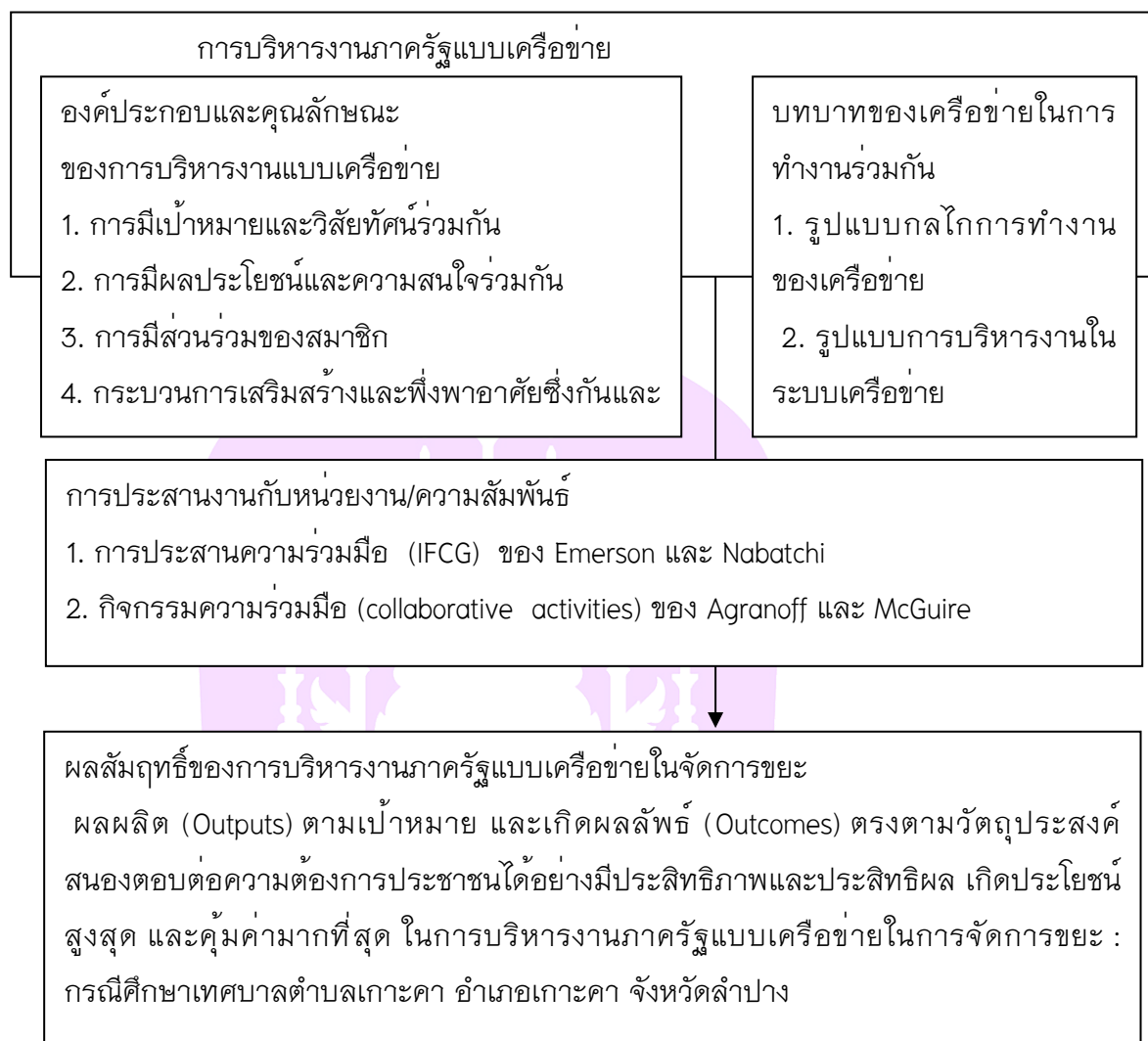
3. รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมที่มีอิทธิพล ต่อคุณภาพการบริหารจัดการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า คุณภาพการบริหารจัดการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะได้รับอิทธิพลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ในขณะที่เดียวกันก็ได้รับอิทธิพลทาง อ้อมจากทุนทางสังคม กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และเครือข่ายทางสังคม ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อ คุณภาพ การบริหารจัดการ คือ กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นฐาน ซึ่งได้รับอิทธิพลทางตรงจากเครือข่ายทางสังคมส่วน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการจะได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ปัจจัยทุนทางสังคมกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากเครือข่ายทางสังคมซึ่งสามารถ พยากรณ์คุณภาพการบริหารจัดการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร้อยละ 46.5

สุวิน ศรีเมือง และภูกิจ ยลชญาวงศ์ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาขยะชุมชนในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร งานวิจัยชิ้นนี้ได้วิเคราะห์และชี้ให้เห็นถึง 1) สภาพการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง 2) ความสัมพันธ์การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาขยะชุมชนในเขตหนองแขม กรุงเทพฯ ซึ่งพบว่า เครือข่ายการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เรียงตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะลักษณะที่พักอาศัยในเขตชุมชนที่อยู่ในเขตหนองแขม ส่วนใหญ่เป็นคอนโดมิเนียม อพาร์ทเมนท์ หอพักนักศึกษา ดังนั้นผู้พักอาศัยจะมีหน้าที่และมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในฐานะเป็นผู้ทิ้งขยะเท่านั้น ซึ่งมีความแตกต่างกันกับประชาชนที่พักอาศัยในลักษณะบ้านเรือน ทาวน์เฮาส์หรืออาคารพาณิชย์ที่มีถังขยะไม่เพียงพอ ทำให้มีขยะตกค้าง จะมีผลทำให้ประชาชนที่พักอาศัยในลักษณะที่พักอาศัยแบบนี้ได้รับผลกระทบโดยตรงแตกต่างกัน 3 แนวทางในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในเขตหนองแขม กรุงเทพฯ ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการก่อรูปเครือข่าย 2) ด้านการจัดระบบบริหารเครือข่าย 3) ด้านการใช้ประโยชน์เครือข่าย และ 4) ด้านการธำรงรักษาเครือข่าย พบว่า ทั้ง 4 แนวทาง เป็นแนวทางที่สำคัญในการจัดการขยะในชุมชนให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากขึ้น ทั้งนี้เพราะปัญหาขยะทั่วไปนั้น เกิดจากประชาชนใน

ชุมชน ดังนั้น หากประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการขยะ เห็นประโยชน์ในการเข้าร่วมเครือข่าย จะช่วยลดปัญหาขยะที่เกิดขึ้น เพราะเมื่อประชาชนที่เป็นเครือข่ายตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่เกิดขึ้นในการเป็นเครือข่ายการจัดการขยะในชุมชนจะทำให้มีการคัดแยกขยะในครัวเรือนก่อนทิ้ง เป็นผู้แจ้งข่าวลี้กลอบการทิ้งขยะให้เจ้าหน้าที่รัฐทราบและเป็นการบอกเสียงประชาสังคมให้ประชาชนทราบถึงปัญหาขยะ ผลกระทบของขยะที่มีต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ เข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์คัดแยกขยะก่อนทิ้ง เป็นผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ที่มีใจสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ธรรมชาติมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาขยะชุมชนอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนเอกสารและการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางและเป็นแหล่งอ้างอิงในการวิจัย โดยได้กำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการบริหารงานภาครัฐขององค์กรคือเทศบาลตำบลเกาะคาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ต่อการจัดการขยะแบบเครือข่าย โดยใช้แนวคิดการบริหารจัดการแบบเครือข่าย ประกอบด้วยแนวคิดการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย แนวคิดการบริหารจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG) แนวคิดการประสานความร่วมมือ(IFCG) ของ Emerson and Nabatchi และแนวคิดการประสานความร่วมมือ (collaborative activities) ของ Agranoff and McGuire เพื่อเกิดผลสัมฤทธิ์คือผลผลิต (Outputs) ตามเป้าหมาย และเกิดผลลัพธ์ (Outcomes) ตรงตามวัตถุประสงค์สนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการของคนที่มีความต้องการไม่จำกัดให้ได้มากที่สุด มีประโยชน์สูงสุด และคุ้มค่ามากที่สุด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเพื่อประโยชน์สาธารณะ เป็นกรอบแนวคิดการศึกษาเรื่อง : การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารแบบเครือข่ายในการจัดการขยะเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยมีขั้นตอนตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารงานภาครัฐรูปแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง” ผู้วิจัย ได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1. ระเบียบวิธีการวิจัย
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
5. การรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. การนำเสนอข้อมูล

1. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นศึกษาผลสัมฤทธิ์และบทบาทการบริหารงานในรูปแบบเครือข่ายของเทศบาลตำบลเกาะคา ที่บูรณาการร่วมกันเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกันจัดการขยะ จนสามารถแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลเกาะคาได้อย่างมีประสิทธิภาพและศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ส่งต่อการดำเนินงาน พร้อมเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว เพื่อให้การบริหารจัดการปัญหาขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 20 คน ได้รับการเลือกโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 16 คน จำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม และส่วนที่ 2 เป็นการเลือกแบบบอลหิมะ (Snowballing) จำนวน 4 คน จำนวน 1 กลุ่ม ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 16 คน จำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารของเทศบาลตำบลเกาะคา จำนวน 1 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบลเกาะคา ซึ่งเป็นที่มงานผู้บริหารของเทศบาลตำบลเกาะคา ที่มีแนวคิดและนโยบายการบริหารจัดการขยะในชุมชนแบบเครือข่ายมาดำเนินการในพื้นที่ ได้เชิญชวนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชนเข้าร่วมเป็นเครือข่ายและบูรณาการเครือข่ายและบริหารจัดการเครือข่าย

กลุ่มที่ 2 ผู้ปฏิบัติงานในกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลเกาะคา จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการกองและเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรกระบวนการของเทศบาลตำบลเกาะคา เพราะเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรง มีประสบการณ์ มีข้อมูลด้านสาธารณสุขและการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เป็นอย่างดี สามารถให้ข้อมูลในเชิงลึกได้

กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรหรือภาคส่วนอื่น ๆ ที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการจัดการขยะของชุมชนในเทศบาลตำบลเกาะคา (เทศบาลตำบลเกาะคา, 2562) และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน รวมทั้งสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการขยะ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีสำนักงานหรือมีบุคลากรประจำอยู่ในพื้นที่จังหวัดลำปาง จำนวน 6 คน เลือกแบบเจาะจงจาก 6 หน่วยงาน ๆ ละ 1 คน ดังต่อไปนี้

- 1) สำนักงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 2) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง
- 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
- 4) สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 2 จังหวัดลำปาง
- 5) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำปาง
- 6) บริษัทไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด

กลุ่มที่ 4 ผู้นำชุมชน จำนวน 7 คน จาก 7 ชุมชน ๆ ละ 1 คน ซึ่ง ได้แก่ผู้ใหญ่บ้านชุมชนทั้ง 7 ชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเกาะคา เพราะเป็นผู้ที่นำประชาชนการเข้าร่วมดำเนินการจัดการขยะร่วมกับเทศบาลตำบลเกาะคา โดยการโน้มน้าว ชักจูง และเป็นตัวอย่างในการบริหารจัดการขยะในครัวเรือน ตามแนวทางที่เทศบาลนำมาใช้ รวมทั้งเป็นผู้ปลูกฝังแนวคิดให้ประชาชนรักชุมชน มีจิตสำนึกและจิตอาสาในการจัดการสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการจัดการ

ส่วนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการเลือกแบบบอลหิมะ (Snowballing) จำนวนไม่น้อยกว่า 4 คน ได้แก่ บุคคล กลุ่มอื่น ๆ หน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย

หรือส่วนสนับสนุนการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา ซึ่งกลุ่มนี้จะได้มาจากการสอบถามจากการสัมภาษณ์กลุ่มแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์(Interview Form)เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview Form) ผู้วิจัยทำการออกแบบสัมภาษณ์ สร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ในการวิจัย เพื่อใช้ค้นหาข้อมูลที่จะทำให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยกำหนดประเด็นหลักในการสัมภาษณ์จากวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย ระบุรายการข้อมูลที่ต้องการในแต่ละประเด็น ข้อคำถามเป็นลักษณะคำถามปลายเปิด และได้มีการบันทึกด้วยการจดบันทึกและการอัดเสียงเพื่อใช้เป็นหลักฐานเชิงยืนยันตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาจำนวน 7 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ตอนที่ 2 ภาพรวมของการบริหารจัดการภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการปัญหาขยะในชุมชน
- ตอนที่ 3 องค์ประกอบของเครือข่าย
- ตอนที่ 4 บทบาทของเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน
- ตอนที่ 5 การประสานงาน/ความร่วมมือ
- ตอนที่ 6 ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานแบบเครือข่าย
- ตอนที่ 7 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องที่วิจัย

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลเกาะคา โดยรวบรวมข้อมูลแนวคิด หลักการ วิธีการ จากแนวคิด ทฤษฎี กฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ หนังสือสั่งการ เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่จะทำการวิจัย และนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2. สร้างแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ในการวิจัย เพื่อใช้ค้นหาข้อมูลที่จะทำให้ทราบถึงบทบาทการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ :

กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยกำหนดประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์และกรอบคิดในการวิจัย บนฐานแนวคิดการบริหารจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG) มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาการบริหารงานภาครัฐรูปแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ โดยระบุนายการข้อมูลที่ต้องการในแต่ละประเด็นข้อคำถามซึ่งเป็นลักษณะคำถามปลายเปิด จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงแล้ว เสนอผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยใช้สูตรของ IOC ดังนี้ (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ซานีประศาสน์, 2547: น.145-146)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence)

Σ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

R แทน คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อคำถามแต่ละข้อ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

สำหรับเกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้

+1 หมายถึง คำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือนิยามศัพท์

-1 หมายถึง คำถามนั้นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือนิยามศัพท์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือนิยามศัพท์

นิยามศัพท์

เกณฑ์การแปลความหมาย มีดังนี้

ค่า IOC \geq .50 หมายความว่า คำถามนั้นตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ค่า IOC $<$.50 หมายความว่า คำถามนั้นไม่ตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 แบบ ได้แก่

1. การเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง วิทยากรกระบวนการ ของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กร เครือข่าย ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มหรือชมรมต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเป็นเครือข่าย ถึงแนวคิดในการกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการนโยบาย การถ่ายทอดนโยบาย ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการปัญหาขยะในชุมชน และความเชื่อมโยงการทำงานระหว่างหน่วยงาน บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ บริหารจัดการและดำเนินนโยบาย รูปแบบความสัมพันธ์ในการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เข้าร่วมเป็นเครือข่าย กลไกในการผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติสมรรถนะขององค์กร ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินตามนโยบาย และสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในความรู้ความเข้าใจในนโยบายการลดปริมาณขยะมูลฝอย การให้ความร่วมมือในการจัดการขยะในชุมชน การคัดแยกมูลฝอย ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินนโยบายการลดปริมาณมูลฝอยของชุมชนบ้าน และการเสนอแนะแนวทางการแก้ไข เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ

2. การเก็บข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเอกสารที่มีผู้รวบรวมหรือเรียบเรียงไว้แล้ว อันประกอบด้วยการศึกษาการจัดการขยะของชุมชนทั้ง 7 ชุมชนในพื้นที่ตำบลเกาะคา เทศบาลตำบลเกาะคา ศึกษาถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนยุทธศาสตร์ แนวนโยบายผู้บริหารของเทศบาลตำบลเกาะคา ตำรา บทความทางวิชาการ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวิเคราะห์และอธิบายถึงการบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่าย กรณี ของเทศบาลตำบลเกาะคา การบริหารจัดการขยะในชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำมาเรียบเรียงแบบพรรณนา (Descriptive Analysis) กล่าวคือ นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นข้อมูลแบบปฐมภูมิ และข้อมูลจากเอกสารที่มีผู้รวบรวมหรือเรียบเรียงไว้แล้ว ซึ่งเป็นข้อมูลแบบทุติยภูมิมาทำการวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการดังนี้

1. จำแนกและจัดระเบียบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และค้นหาจากเอกสาร มาจัดระเบียบโดยจำแนกและจัดหมวดหมู่ เพื่อถ่ายทอดการวิเคราะห์ข้อมูล

2. วิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ผ่านการใช้เครื่องมือในการตรวจสอบ คือ เครื่องมือการตรวจสอบแบบสามเส้า เพื่อยืนยันความถูกต้อง เทียบตรงและความเชื่อถือได้ของข้อมูล ทั้งด้านข้อมูล ด้านทฤษฎี ด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดมาวิเคราะห์สังเคราะห์และสรุปผลเป็นข้อค้นพบในการวิจัยเพื่ออธิบายผลการศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อนำไปสู่บทสรุปที่ถูกต้อง โดยจะนำเสนอในลักษณะเชิงพรรณนา เพื่อตอบคำถามในการวิจัย และนำมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพต่อไป

6. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอ ผลการวิจัยเรื่อง การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาโดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ในการศึกษา นิยามคำศัพท์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึง แนวคิดหรือทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย กล่าวถึง ระเบียบวิธีการศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สทนากลุ่มและการสังเกต

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ กล่าวถึงผลสรุปการศึกษาทั้งหมด ข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ : กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษา ผลสัมฤทธิ์ของการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการ ภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะของชุมชน ของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานแบบเครือข่าย ในรูปแบบบทบาท กลไกการทำงาน ความสัมพันธ์ การประสานงาน ความร่วมมือ ปัญหา และอุปสรรคที่พบของการบริหารงานแบบเครือข่าย ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
2. ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรค ที่มีผลต่อการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะของชุมชนของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

4.1. ผลการวิจัยการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา

ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลเกาะคาใช้หลักการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายเป็นการบริหารจัดการโดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ทั้งหน่วยงานในส่วนกลาง หน่วยงานในส่วนภูมิภาค หน่วยงานส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาชนในท้องถิ่นท้องถิ่น และองค์กร เครือข่ายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชน โดยใช้กระบวนการทำงานด้วยการค้นหาต้นทุนทางสังคม สร้างการมีส่วนร่วมในลักษณะของเครือข่าย โดยมีเทศบาลตำบลเกาะคาเป็นผู้บริหารเครือข่าย ได้เปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกภาคส่วนสามารถเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันได้ในทุกขั้นตอนตามแต่ ศักยภาพและบทบาทหน้าที่ และที่สำคัญมีเป้าหมายร่วมกัน คือ มุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืน เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา รวมคนมีจิตสาธารณะและการใช้กลไก 4 อย่าง คือ สร้างการ เรียนรู้ สร้างการมีส่วนร่วม จัดการตนเอง ถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง ดังที่ผู้อำนวยการกอง

สาธารณสุข เทศบาลตำบลเกาะคา ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2565 ว่า “การบริหารจัดการภาครัฐแบบเครือข่ายเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนในนามบริษัท และภาคประชาชนในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาชุมชน โดยใช้กระบวนการทำงานด้วยการค้นหาทุนสังคม สร้างการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกขั้นตอน ตามแต่ศักยภาพ และบทบาทหน้าที่”

หน่วยงานหลักที่ขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุมทุกมิติคือเทศบาลตำบลเกาะคา โดยในแรกเริ่มได้เข้าร่วมกิจกรรมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยเข้าเป็นสมาชิกในโครงการส่งเสริมพหุภาคีในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ภายใต้แผนปฏิบัติการ 21 ระดับท้องถิ่น (Local Agenda 21) มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 จึงได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โครงการดังกล่าวมีเป้าหมายคือ สร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพพึ่งพาตนเองได้ มีส่วนร่วมในการดูแล อนุรักษ์ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน ภายใต้แนวคิดแบบองค์รวม 3 มิติ คือ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีกลยุทธ์พัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ โดยเน้นการจัดการที่ดีที่ต้นทาง คือ เริ่มคัดแยกขยะตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการเกิดขยะ และให้ความสำคัญกับการนำขยะที่มีศักยภาพกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด เพื่อลดปริมาณขยะที่จะต้องนำไปกำจัดให้น้อยที่สุดตามหลัก 3RS คือ Reduce Reuse และ Recycle ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายหนึ่งซึ่งเป็นผู้นำชุมชน ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2565 ว่า “เทศบาลตำบลเกาะคาฯ ปลูกจิตสำนึกให้ชุมชน มีส่วนร่วม มีการคัดแยกขยะตั้งแต่ในครัวเรือน ลดการใช้ขยะ (Reduce) เพื่อลดปริมาณขยะนำวัสดุที่สามารถใช้งานได้กลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) และขยะที่ยังมีประโยชน์นำไปนำไปแปรรูป และนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)”

4.1.1. องค์ประกอบและคุณลักษณะของการบริหารงานแบบเครือข่าย

ด้านที่ 1 ด้านองค์ประกอบและคุณลักษณะของการบริหารงานแบบเครือข่าย ผลการศึกษาพบว่า

1) การมีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน และ 2) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน เทศบาลตำบลเกาะคา มีหลักการบริหารงานโดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ “เกาะคาเมือง น่าอยู่” มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเมืองเกาะคาเป็นเมืองที่น่าอยู่ น่าประทับใจ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม ทำให้เห็นเป้าหมายที่ชัดเจน สมาชิกเครือข่ายจึงได้มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน และมีความสนใจในเรื่องเดียวกันเพื่อประโยชน์ของสมาชิกและส่วนรวม คือ การบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาขยะ ให้มีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามหลักวิชาการและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการขยะในชุมชน

ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายหนึ่งให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2565 ว่า “เมืองอยู่ดี คนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชน ที่เป็นหัวใจหลักในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายพัฒนา อันมีกลไกหนึ่งที่เป็นกระบวนการแรกเริ่ม นำพาไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา คือ การใช้ เวทีที่มีชื่อว่า “เวทีช่วงพญา” เพื่อเป็นเวทีที่จะรวบรวมความคิดเห็น เปรียบเสมือนเป็นลานแห่งปัญญา ที่รวบรวมความคิดเห็นของคนในสังคม อันจะสร้างจิตสำนึกสาธารณะและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการทำงานร่วมกัน เมื่อค้นพบประเด็นปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ทุกคนจะร่วมกันสรุปต้นเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหา พร้อมจัดทำแผนชุมชน แล้วนำเสนอต่อเวทีประชาคมที่ได้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมรับฟังและสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม ก่อนนำแผนดังกล่าวไปปรับใช้ในชุมชน จะมีเครือข่ายในชุมชน มีกลุ่มนักวิจัยชุมชน และสภาองค์กรชุมชน เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการต่าง ๆ รวมทั้งการจัดการขยะในชุมชนร่วมกับเทศบาลตำบลเกาะคา” (เทศบาลตำบลเกาะคา, 2565)

3) การมีส่วนร่วมของสมาชิก เทศบาลตำบลเกาะคา ได้สร้างการมีส่วนร่วมโดยการสร้างการรับรู้ เรียนรู้ปัญหาาร่วมกันโดยมีการเปิดพื้นที่ทางความคิดผ่านเวทีช่วงพญา (ลานความคิด/ปัญญา) และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ประชาคม เพื่อหารูปแบบและทำข้อตกลงร่วมกันในทุกมิติ ร่วมกับภาคีเครือข่ายจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยสมาชิกเครือข่ายจะมีส่วนร่วมตามบทบาทภารกิจของแต่ละหน่วยงานหรือองค์กร และมีการบูรณาการความร่วมมือการทำงานในรูปแบบเครือข่ายโดยมีสมาชิก ทั้งภาครัฐ (ภายในหน่วยงานและภายนอกหน่วยงาน) ภาคเอกชน ภาคประชาชน องค์กรและภาคีเครือข่ายอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังยึดหลัก “การมีส่วนร่วม” ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล ดังที่ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข เทศบาลตำบลเกาะคา ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2565 ว่า “การตรวจสอบเป็นการประเมินจากหน่วยงานภายนอก จากคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง มาตรวจสอบประเมินตามหลักเกณฑ์ และชุมชนประเมินตนเองผ่านกลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน” โดยยึดหลักศาสตร์พระราชารื่อง “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ตามบริบทและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เป็นสำคัญ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2565 ว่า “ชี้ให้เห็นประโยชน์ส่วนรวม เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ตามบริบทและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย/พื้นที่ มีการทำงานร่วมกันในลักษณะ win-win” กล่าวคือ ได้รับประโยชน์ร่วมกัน โดยบรรลุเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ตามบทบาท/ภารกิจของหน่วยงานร่วมกัน

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสถานการณ์ร่วมกัน มีความจริงใจในการดำเนินงาน และการให้เกียรติซึ่งกันและกัน

4) กระบวนการเสริมสร้างและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และ 5) การปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน เทศบาลตำบลเกาะคา มีกระบวนการแก้ไขปัญหาขยะ โดยประสานความร่วมมือหน่วยงานพหุภาคี ร่วมกันสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญกับประชาชนชุมชนและเวทีภูมิปัญญาท้องถิ่น (ช่วงพญา) เปิดโอกาสและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้ประชาชนทุกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมทำ จนสร้างและพัฒนาพื้นที่ต้นแบบและแหล่งเรียนรู้ การให้องค์ความรู้ มีการสื่อสารและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง มีการปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยนกันทั้งข้อมูลและองค์ความรู้ เกิดกระบวนการเสริมสร้างและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในการสร้างเครือข่ายการทำงาน ทั้งในระดับพื้นที่ และระดับท้องถิ่นสู่ระดับประเทศ การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และการยกย่องเชิดชูเกียรติแบบอย่างการดำเนินงานที่ดี

4.1.2. บทบาทของเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน

ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลตำบลเกาะคา และหน่วยงานภาคีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน มีบทบาทที่เอื้อให้การทำงานในลักษณะเครือข่ายประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน มีการเชื่อมโยงกันระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล องค์ความรู้ และสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเครือข่ายอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการในการจัดการปัญหาขยะ โดยเครือข่ายมีบทบาทในการทำงานร่วมกันในลักษณะ ดังนี้

1) รูปแบบกลไกในการทำงานของเครือข่าย เทศบาลตำบลเกาะคา และหน่วยงานภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน มีรูปแบบกลไกในการทำงานของเครือข่าย ที่เอื้อให้การทำงานในลักษณะเครือข่ายประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก โดยได้ประสานงานและความร่วมมือกันขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน มีการเชื่อมโยงกันระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล องค์ความรู้ และสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเครือข่าย อย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการในการจัดการปัญหาขยะ ดังนี้

- (1) กำหนดเป้าหมายขององค์กรชัดเจน
- (2) มีฐานข้อมูลรองรับ สนับสนุนการทำงาน
- (3) มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ
- (4) เน้นการทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมแรง ร่วมใจ

(5) สร้างความเชื่อมั่น ในศักยภาพขององค์กร เห็นคุณค่า ของทีมงาน

จากการร่วมมือดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นในลักษณะเครือข่าย โดยเป็นตัวกลางในการส่งเสริมและผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองยั่งยืนด้วยหลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ตั้งแต่ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามประเมินผล ตรวจสอบ และร่วมรับผลประโยชน์ ทำให้มีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของร่วมกัน รวมถึงการเชื่อมร้อยและชักจูงให้ภาคีเข้ามามีส่วนร่วมใน การดำเนินงาน และยังพบว่า มีระบบติดตามและประเมินผล และมีรางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ประชาชนและชุมชนในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการจัดการปัญหาขยะ โดยการลงพื้นที่เพื่อติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ การจัดเวทีถอดบทเรียนการดำเนินงาน จัดเวที/และส่งเสริม การเข้าร่วมเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับต่าง ๆ ทั้งในระดับพื้นที่ ระดับประเทศ และระดับภูมิภาคอาเซียน การผลิตสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่แบบอย่างการดำเนินงานที่ดีผ่านช่องทางต่าง ๆ สนับสนุนข้อมูล/ส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมการประกวด/ประเมินต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า กลไกในการทำงานของเครือข่ายมีขั้นตอนกระบวนการขับเคลื่อนชุมชนในการบริหารจัดการขยะในชุมชนของเทศบาลตำบลเกาะคา โดยมุ่งเน้นเสริมพลังเครือข่ายพหุภาคี มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น รวมถึงการจัดการปัญหาขยะอย่างเข้มแข็งและพึ่งพาตนเอง โดยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างการมีส่วนร่วม และเสริมพลังเครือข่ายพหุภาคีในท้องถิ่น โดยใช้แผนปฏิบัติการท้องถิ่น/แผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือ ประกอบด้วย

1.1 กระบวนการ (Process)

1.1.1 เวทีนำเสนอและส่งมอบแผนปฏิบัติการท้องถิ่น

1.1.2 เวทีบูรณาการแผนปฏิบัติการชุมชน ท้องถิ่น

1.1.3 เวทีจัดทำแผนพัฒนาชุมชน/แผนประชาคมประจำปีอย่างมีส่วนร่วม เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการท้องถิ่นหรือแผนพัฒนาท้องถิ่น 1 ปี หรือ 3 ปี หรือ 5 ปี

1.1.4 เวทีเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เสริมพลังเครือข่ายพหุภาคีในท้องถิ่นและสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent)

1.1.5 เวทีเปิดตัวโครงการ

1.2 ผลผลิต (Product)

1.2.1 พัฒนาศักยภาพทีมงานท้องถิ่น

1.2.2 สร้างเสริมความรู้ความเข้าใจร่วมกันในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน และการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมเมืองยั่งยืน

1.2.3 มีแกนนำชุมชนที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่

1.2.4 มีเครือข่ายการทำงาน ขยายพื้นที่ดำเนินกิจกรรม และประชาชนมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น

1.2.5 สมาชิกเครือข่าย แกนนำชุมชน ที่มงานท้องถิ่น ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีการประชุมระดับภาค และระดับประเทศ เกิดการเรียนรู้แบบก้าวกระโดด และเกิดการช่วยเหลือพึ่งพากันในระหว่างเครือข่าย

ขั้นตอนที่ 2 ขับเคลื่อนกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการท้องถิ่น ลงสู่ชุมชน หมู่บ้าน อย่างเป็นรูปธรรม

2.1 กระบวนการ (Process)

2.1.1 การขับเคลื่อนกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการท้องถิ่นนำอยู่ และส่งเสริมสิ่งแวดล้อมเมืองยั่งยืน

2.2 ผลผลิต (Product)

2.2.1 กิจกรรมที่เป็นรูปธรรม

2.2.2 พัฒนาองค์ความรู้

2.2.3 เกิดเครือข่ายพหุภาคีในท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 3 ทบทวน สรุปบทเรียนการทำงาน ปรับปรุงและพัฒนากิจกรรม

3.1 กระบวนการ (Process) ทบทวน สรุปบทเรียนการทำงาน ถอดบทเรียนปรับปรุงและพัฒนาต่อยอด ยกระดับกิจกรรม

3.2 ผลผลิต (Product) สรุปข้อบกพร่อง ข้อควรปรับปรุง เพื่อพัฒนาพื้นที่ต้นแบบกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนาศักยภาพ ยกระดับเป็นพื้นที่ต้นแบบแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ขยายผลพื้นที่อื่น ๆ

4.1 กระบวนการ (Process) ถ่ายทอดองค์ความรู้ ยกระดับเป็นพื้นที่แหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ

4.2 ผลผลิต (Product) มีพื้นที่ต้นแบบแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 ชุมชน หมู่บ้านต้นแบบสังคมีสีเขียว

2) รูปแบบการบริหารงานในระบบเครือข่าย เทศบาลตำบลเกาะคาและเครือข่าย มีรูปแบบการบริหารงานในระบบเครือข่าย โดยมีการเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน ข้อมูล องค์ความรู้ และสร้างความสัมพันธ์กับเครือข่ายพหุภาคี และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยดำเนินการ (1) จัดเวทีและกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ ทั้งในเวทีระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับภูมิภาคอาเซียน (2) ค้นหาช่องทางและส่งเสริมให้เข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งจัดโดยหน่วยงานพันธมิตรต่าง ๆ (3) ดำเนินกิจกรรมปฏิบัติการเพื่อต่อยอดและยกระดับการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะดำเนินการครอบคลุมภายใต้ทั้งสามภารกิจดังกล่าว ในทุกปีงบประมาณแต่จะมีความแตกต่างกันไปในรูปแบบในแต่ละปี โดยไม่ครบถ้วนทั้งสามภารกิจในทุกปีงบประมาณ ทั้งนี้ รูปแบบการดำเนินงานเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ เช่น ปรับเปลี่ยนเป็นลักษณะออนไลน์กรณีเกิดการเกิดโรคระบาด การบริหารจัดการขยะในพื้นที่ตำบลเกาะคา มีเครือข่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมหลายระดับด้วยกัน ประกอบด้วย

(1) หน่วยงานระดับพื้นที่ ได้แก่

(1.1) เครือข่ายภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำปาง และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง สถานบริการสุขภาพในพื้นที่ตำบลเกาะคา และหน่วยงานรัฐและรัฐวิสาหกิจในพื้นที่

(1.2) เครือข่ายภาคประชาชน ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) อาสาสมัครพลังงานชุมชน (อส.พน.) ผู้ช่วยเหลือคูและผู้สูงอายุที่มีภาวะพักพิงในพื้นที่ (Care Giver:CG) โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เทศบาลตำบลเกาะคา กลุ่มร้านค้าแต่ไม่ขาย วัดน้ำผึ้งชาวไร่อ้อย กลุ่มไว้เด็กรักษ์โลก บ้านผึ้ง กลุ่มพลังงานทางเลือก “คุ้มลินฟ้า” กลุ่มผ้ามัดย้อม บ้านแสนตอ กลุ่มปุ๋ยหมัก บ้านผึ้ง

(1.3) เครือข่ายภาคเอกชนในพื้นที่ ได้แก่ เจ้าของตลาด บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โไลจิสติก จำกัด ศูนย์กระจายสินค้าภาคเหนือ บั๊มน้ำมัน ผู้ประกอบการห้างร้านต่าง ๆ

(2) หน่วยงานส่วนกลาง ได้แก่ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

(3) หน่วยงานระดับภูมิภาคอาเซียน ได้แก่ Institute for Global Environmental Strategies (IGES) และสำนักงานเลขาธิการอาเซียน

4.1.3. การประสานงานกับหน่วยงาน/ความสัมพันธ์

ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานในรูปแบบเครือข่ายของเทศบาลตำบลเกาะคา มีหลักการในการประสานงานกับหน่วยงาน/ความสัมพันธ์ ดังนี้

1) การประสานงานกับหน่วยงาน เพื่อเกิดความร่วมมือกับเครือข่าย โดยใช้แนวคิด “Koh-Kha Model” ด้วยหลักการ The Collaborative City for Balanced Happiness in ASEAN Community เมืองแห่งความร่วมมือเพื่อความสุขอย่างสมดุลในเวทีประชาคมอาเซียน (ณัฐดนัย ประเทืองบริบูรณ์, 2560) เป็นเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาเมืองต้นแบบสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลเกาะคา โดยการประสานเพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนา ระบบสังคม ระบบเศรษฐกิจ และระบบสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ใช้หลักความร่วมมือที่让ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการจัดการสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น ในลักษณะเครือข่าย โดยเทศบาลตำบลเกาะคาเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองยั่งยืนด้วยหลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ตั้งแต่ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามประเมินผล และตรวจสอบ รวมทั้งร่วมรับผลประโยชน์ ทำให้มีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของร่วมกัน รวมถึงการเชื่อมร้อยและชักจูงให้ภาคีเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน นอกจากนี้จะทำให้การดำเนินงานทุกอย่างประสบความสำเร็จแล้ว ยังก่อให้เกิดความรักความสามัคคี ความสมานฉันท์ของคนภายในชุมชน สามารถใช้ชีวิตที่มีความสุขอย่างสมดุลที่สอดคล้องเชื่อมโยงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สามารถเป็นตัวอย่างในการบริหารจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรม ประกอบกับเป็นการเตรียมความพร้อมอยู่ตลอดเวลาที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและดำรงชีพในบริบทของเวทีประชาคมอาเซียนได้อย่างกลมกลืน

“Koh-Kha Model” ถือเป็นแนวคิดภายใต้ Spirits of Service เป็นการกำหนดนโยบายการทำงานที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนทุกกลุ่มทุกวัย โดยอาศัยการประสานงานในการขับเคลื่อน ดังนี้

Participation โดยการสร้างการรับรู้ เรียนรู้ปัญหาาร่วมกันโดยมีการเปิดพื้นที่ทางความคิดผ่านเวทีช่วงพญา (ลานความคิด/ปัญญา) และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ประชาคมเพื่อหารูปแบบและทำข้อตกลงร่วมกันในทุกมิติ

Learning society มีนักวิจัยชุมชนกลุ่มสภาองค์กรชุมชนอาสาสมัครและภาคีเครือข่ายเป็นผู้ร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงาน

Transfer to the new generation เกิดจิตอาสาดูแลด้านสิ่งแวดล้อม

Self-management มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้ในกลุ่มผู้ที่ว่างงานและผู้สูงอายุที่สามารถทำงานได้ ทำให้เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดปัญหาความยากจน

อนึ่ง การทำงานระหว่างหน่วยงานพหุภาคีภายใต้รูปแบบเครือข่าย ได้ความไว้วางใจต่อสมาชิก/หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการประสานงานร่วมกัน โดยจะดำเนินการประชุมหารือและวางแผนการดำเนินงานร่วมกันในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

เป็นระยะ ตั้งแต่การเริ่มปฏิบัติการจนถึงการถอดบทเรียนการดำเนินงาน ซึ่งแต่ละหน่วยงาน/ภาคส่วน จะดำเนินการตามบทบาท/ภารกิจของตนเอง กล่าวคือ ได้รับประโยชน์ร่วมกัน โดยบรรลุเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ตามบทบาท/ภารกิจของหน่วยงานร่วมกัน รวมถึงจัดให้มีกระบวนการ update การดำเนินงาน การแจ้งข้อมูล การจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นระยะ แต่ละกิจกรรม มีการประเมินผล ทุก 3 เดือน

2) **กิจกรรมความร่วมมือ** ในการบริหารงานในรูปแบบเครือข่ายของเทศบาลตำบล เกาะคาได้จัดเวทีระดมความคิด (ช่วงพญา) โดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน นำไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะเทศบาลตำบลเกาะคาจึงได้มีแนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน โดยเริ่มต้นให้ความสนใจกับการจัดการปัญหาขยะตั้งแต่ต้นทางสู่ปลายทาง โดย สร้างความรู้ ความเข้าใจ การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ พัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชน ธารรงค์ส่งเสริมการทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ธนาคารขยะ ริไซเคิล/ร้านค้า ศูนย์บาท ถนนปลอดถังขยะ ส่งเสริมการรวมกลุ่มและประดิษฐ์วัสดุจากสิ่งของเหลือใช้ และจัดตั้งแหล่งเรียนรู้เมืองต้นแบบสิ่งแวดล้อมเมืองยั่งยืน โดยได้ร่วมกับภาคีจากภาคส่วนต่าง ๆ มีโครงสร้างการทำงานในรูปแบบเครือข่ายทั้งภายในหน่วยงาน และนอกหน่วยงาน ซึ่งเกิดกิจกรรมความร่วมมือต่าง ๆ ดังนี้

2.1) ถนนสะอาด บ้านน่าอยู่ หน้าบ้าน นามอง

เป็นกรอบการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลเกาะคาที่เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2552 โดยธารรงค์ให้ประชาชนช่วยกันปรับภูมิทัศน์ทั้งในบริเวณบ้านและนอกบ้านให้น่าอยู่อาศัย ถูกหลักสุขาภิบาล โดยบูรณาการงานด้านสิ่งแวดล้อมและงานด้านสาธารณสุขมาจัดทำเป็นเกณฑ์ การประเมินครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการฯ เช่น การดูแลรักษาความสะอาดของบ้านเรือน การคัดแยกขยะ การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในบ้าน การปลูกผัก ปลูกผลไม้ไว้กินเองการสูบลำรวจลูกน้ำยุงลายป้องกันโรคไข้เลือดออก ฯลฯ โครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างหลังขับเคลื่อนของคนในชุมชนในการจัดการแก้ไขปัญหาขยะล้นชุมชน เกิดการคิดอย่างเป็นระบบ และร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาด้วยคนในชุมชนเอง

2.2) ครัวเรือนต้นแบบการจัดการสิ่งแวดล้อม

มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และขยายผลอย่างยั่งยืน โดยพิจารณาคัดเลือกครัวเรือนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามโครงการ ถนนสะอาด บ้านน่าอยู่ หน้าบ้าน นามอง และขยายผลสู่ชุมชนข้างเคียง

2.3) กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ขั้วปลอดสารพิษ

เทศบาลตำบลเกาะคา มุ่งเน้น “สร้างวิถีชุมชนเกษตรพอเพียงตามรอยพ่อหลวง” โดยเน้นการทำเกษตรแบบผสมผสานปลูกพืชผักผลไม้ที่พึ่งพาธรรมชาติและเหมาะสมตามฤดูกาลส่งเสริมให้ชุมชนดำรงชีวิตด้วยการพึ่งพาตนเอง ใช้ชีวิตแบบพอเพียงปลูกพืชผลไม้ไว้กินเองในครัวเรือนและแบ่งปันให้เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ที่เหลือจึงนำออกมาจำหน่าย เป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ นอกจากนี้คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดี เนื่องจากได้กินอาหารที่ปลอดภัยปราศจากสารเคมี ซึ่งเป็นการลดการรักษาพยาบาลได้อีกทางหนึ่ง

2.4) กลุ่มเลี้ยงไส้เดือน เพื่อกำจัดขยะเปียก ชุมชนบ้านผึ้ง

กลุ่มเลี้ยงไส้เดือน เพื่อกำจัดขยะเปียก ได้สนใจในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาขยะเปียกจากเศษอาหารในชุมชนที่มีจำนวนมาก จึงได้มีการรวมกลุ่มกันของกลุ่มผู้สนใจทดลองเลี้ยงไส้เดือนเพื่อกำจัดขยะเปียกขึ้น ผลผลิตที่ได้คือ ปุ๋ยน้ำชีวภาพและปุ๋ยดินจากบ่อเลี้ยงไส้เดือน ผลผลิตที่ได้ส่วนหนึ่งนำไปแบ่งปันให้สมาชิกนำไปใช้เพื่อส่งเสริมการใช้ปุ๋ยจากไส้เดือนทดแทนปุ๋ยเคมี ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อสุขภาพ อีกส่วนหนึ่ง นำไปบรรจุขายเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กลับสมาชิกกลุ่มและแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งให้กับสวัสดิการชุมชน

2.5) ตู๋เย็นพอเพียง ตู๋เย็นในสวน ตลาดนัดสีเขียว

วิถีชีวิตของคนในชุมชนที่ต้องซื้อพืชผักสวนครัว ผักพื้นบ้านมารับประทาน ทั้งที่ในบริเวณบ้านสามารถปลูกพืชผักบางชนิดไว้กินเองนั้น ทำให้เกิดกิจกรรมรณรงค์ปลูกพืชผักสวนครัวในพื้นที่ว่างภายในบ้านของตนเองได้ตามแนวคิด “ตู๋เย็นในสวน ตู๋เย็นพอเพียง โดยเริ่มที่ผู้นำชุมชน สมาชิกเทศบาล อสม. และนักจัดการสุขภาพ โดยเชิญชวนผู้ที่มีความสนใจเข้าร่วมโครงการฯ เพื่อมุ่งสู่ตำบลสุขภาวะและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชน มีการปรับเพิ่มแผนงาน/โครงการของเทศบาล เรื่องการสร้าง “ปฏิญญาสุขภาพ” โดยส่งเสริมให้ทุกคนร่วมมือกันปลูกผักสวนครัวของตนเองอย่างน้อย 7 ชนิด ไว้กินไว้แลก และหากมีเหลือก็นำไปขายและสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มนำมาขายสร้างรายได้เพิ่มด้วยวิถีพอเพียงและเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้บริโภคผักที่ปลอดภัย ซึ่งปัจจุบันได้ขยายแนวทางการดำเนินงานตามแนวคิด “ตู๋เย็นในสวน” ครอบคลุมชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลเกาะคา

2.6) ธนาคารขยะรีไซเคิล/ร้านค้าศูนย์บาท

ธนาคารขยะรีไซเคิล เป็นกลุ่มที่มุ่งการสร้างจิตสำนึกของชุมชนที่ต้องการลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง (ครัวเรือน) โดยนำขยะกลับไปใช้ใหม่ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับครอบครัว

ร้านค้าศูนย์บาท เป็นโครงการที่ช่วยลดภาระค่าครองชีพและเพื่อรณรงค์ส่งเสริมให้มีสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยปลูกฝังให้ประชาชนมองเห็นคุณค่าของขยะ และสร้างจิตสำนึกในเรื่องการคัดแยกขยะแก่คนในชุมชน โดยการนำขยะที่สามารถขายได้หรือนำไปรีไซเคิลได้ เช่น กระดาษ กล่องเครื่องดื่ม ขวดแก้ว ขวดพลาสติก และอื่น ๆ มาใช้ทดแทนเงินสด เพื่อแลกซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภค โดยวิธีการซื้อสินค้าใน “ร้านค้าแต่ไม่ขาย” นั้น เพียงแค่ชาวบ้านทำการคัดแยกขยะให้เป็นมูลค่าเงินสดเพื่อแลกซื้อของในร้าน หรือจะเก็บสะสมยอดคงเหลือไว้ใช้ครั้งต่อไปก็ได้

2.7) กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม : นักสืบสายน้ำ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูระวางคุณภาพแม่น้ำวังให้สะอาด

2.8) ศูนย์เรียนรู้การจัดการสิ่งแวดล้อมโรงเรียนเกาะคาวิทยาคม เทศบาลตำบลเกาะคา ร่วมกับโรงเรียนเกาะคาวิทยาคม ได้ร่วมกันจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อลดภาวะโลกร้อน ใน 4 แนวทางคือ

- (1) ลดเมืองร้อนโดยการเดินทางอย่างยั่งยืน
- (2) ลดเมืองร้อนโดยการลดขยะเมือง
- (3) ลดเมืองร้อนโดยการลดการใช้ไฟฟ้า
- (4) ลดเมืองร้อนโดยการเพิ่มพื้นที่สีเขียว

และมีแนวคิดที่จะสนองต่อโครงการให้เป็นรูปธรรมโดยการดำเนินการขอใช้พื้นที่บ้านพักอาจารย์เก่าโรงเรียนเกาะคาวิทยาคมจำนวน 6 หลัง เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เยาวชนและผู้สนใจได้ใช้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้และสร้างความตระหนักรู้ต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเกิดขึ้น โดยมีการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะให้นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน พร้อมดำเนินการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้แก่คนในครอบครัว เพื่อนบ้าน และในชุมชนของตนเอง รวมถึงการคัดตัวแทนนักเรียนมาฝึกทักษะการพูดเพื่อเป็นยุววิทยากรพิทักษ์โลก สำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชนในเขตเทศบาลและผู้ที่มีความสนใจมาศึกษาดูงานในโรงเรียน

2.9) ศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมปลายทาง

เพื่อใช้เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมที่มีความพร้อมในการถ่ายทอดองค์ความรู้สาธิต และขยายแนวคิดแก่บุคคล/องค์กร ทั้งในและนอกพื้นที่ ซึ่งกิจกรรมในศูนย์จะมีการหมักปุ๋ยอินทรีย์จากเศษใบไม้ เศษอาหาร การทำปุ๋ยน้ำชีวภาพจากผักและผลไม้ การทำถ่านน้ำส้มควันไม้ การจัดการขยะประเภทถุงพลาสติก การจัดการขยะ

อันตราย การจัดการขยะรีไซเคิล กิจกรรมของเครือข่ายพหุภาคีจากทุกภาคส่วน ได้เชื่อมโยงกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นเพื่อให้การจัดการขยะในพื้นที่ตำบลเกาะคา ชุมชน ทั้ง 7 ชุมชน บรรลุตามเป้าหมาย เกิดประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาขยะอย่างยั่งยืน โดยพัฒนาองค์ความรู้ และเสริมศักยภาพด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองให้กับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย การกระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจ สร้างขวัญและกำลังใจ และสร้างแรงจูงใจในการดำเนินงาน ดังที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสาธารณสุขของเทศบาลตำบลเกาะคา ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2565 ว่า “กิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้น การให้รางวัลตอบแทน การให้รางวัลยกย่องก็เป็นสิ่งหนึ่งที่กระตุ้นความคิด และการเข้าร่วม และนานไป จะกลายเป็นสิ่งที่คุ้นชิน ตระหนักได้ด้วยตนเอง” และให้การสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ตามแผนงานและกิจกรรมที่กำหนดโดย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นกิจกรรมความร่วมมือทั้งในแนวตั้งและแนวนอน (ทิพย์วิมล แสงสุวรรณ และวิษุตา สร้างเอี่ยม, 2561) ดังนี้ กิจกรรมความร่วมมือในแนวตั้ง โดยการจัดประชุมเพื่อหาข้อมูลความช่วยเหลืออบรมให้ความรู้ และการสนับสนุนทางการเงินหรือทรัพยากรในการดำเนินงานจากส่วนต่าง ๆ กิจกรรมความร่วมมือทั้งในแนวตั้งและในแนวนอน โดยการวางแผนกำหนดโครงการและกิจกรรมร่วมกัน การดำเนินงานร่วมกัน

4.2. ผลการวิจัยปัญหาและอุปสรรค ที่มีผลต่อการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะในชุมชนของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารของเทศบาลตำบลเกาะคา และกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ พบว่ามีปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

- 1) การประสานงานระหว่างเครือข่าย ได้รับผลกระทบจากปัญหาการระบาดของไวรัสโควิด 19 ทำให้บางกิจกรรมไม่เกิดการขับเคลื่อน หรือมีการสะดุดมีความไม่ต่อเนื่อง
- 2) เนื่องจากองค์กรต่าง ๆ มีงานตามบทบาทที่แตกต่าง การประสานเพื่อหาช่วงเวลาที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของแต่ละภาคส่วน ต้องใช้เวลาในการประสานงาน ใช้เวลาสื่อสารเพิ่มขึ้นในการมาร่วมดำเนินกิจกรรม
- 3) เครือข่ายที่เป็นภาคเอกชน ผู้ประกอบการหอพัก หรือ บ้านเช่า จะมีประชากรแฝงซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาการเพิ่มขยะในที่พัก โดยเทศบาลตำบลเกาะคาและเครือข่ายยังไม่สามารถส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะอย่างทั่วถึง ต่อปัญหาขยะในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งพื้นที่ส่วนตัวและในพื้นที่สาธารณะ ทั้งนี้อาจมีข้อจำกัดในเรื่องบุคลากร

ไม่เพียงพอ ข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณที่ต้องใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในระยะยาว

4) นโยบายจากภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการขยะ เช่น การตั้งโรงเผาขยะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง ซึ่งมีเป้าหมายในการแก้ปัญหาการทิ้งขยะในพื้นที่บ่อขยะที่ไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ได้กำหนดพื้นที่ในการตั้งโรงเผาขยะในเขตเทศบาลตำบลเกาะคา ส่งผลต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการให้ความร่วมมือร่วมในชุมชน เนื่องจากอาจมองว่ามีโรงเผาขยะจะสามารถแก้ไขปัญหาขยะในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้มีปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น

5) ปัญหาบ่อทิ้งขยะ เนื่องจากบ่อทิ้งขยะมีการใช้ร่วมกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยยังไม่สามารถบริหารจัดการบูรณาการความร่วมมือกันระหว่างเทศบาลในเครือข่ายได้มากเท่าที่ควร

6) การติดต่อประสานงาน หรือเชื่อมโยงกันระหว่างเครือข่าย มีข้อจำกัดด้านความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ ซึ่งเป็นข้อจำกัดทำให้ระดับท้องถิ่น/ชุมชน ไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานภาคีต่างประเทศได้โดยตรง

ผลจากการสัมภาษณ์ยังพบว่า ปัญหาเครือข่ายที่เป็นภาคเอกชน ที่ประกอบการ หอพัก หรือ บ้านเช่า มีประชากรแฝง มีปัญหาการเพิ่มขยะในที่พัก มีแนวทางคือ ธรณรงค์เพื่อปลูกจิตสำนึกในการลดขยะและคัดแยกขยะในครัวเรือนอย่างจริงจังเพิ่มขึ้น โดยใช้หอกระจายข่าวและเสียงตามสายในการสร้างความเข้าใจ ให้ความรู้ ผู้ดูแล ติดป้ายใกล้ ๆ หรือหอพัก หรือบ้านเช่า การนำปุ๋ยอินทรีย์ไปแจก เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้นำไปใช้กับต้นไม้ หรือ การปลูกผักที่ดีต่อสุขภาพด้วยปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากหน่วยงานภาครัฐและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการให้การสนับสนุนวิชาการ องค์ความรู้แก่เครือข่ายในชุมชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ในรูปแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ ดังนี้

1. ควรสรรหาภาคีเครือข่าย/จิตอาสา ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ เพื่อช่วยสนับสนุนงานด้านการติดต่อสื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของตนเอง ผ่านช่องทางออนไลน์บน platform ต่าง ๆ ของหน่วยงานภาคีระหว่างประเทศได้อย่างต่อเนื่อง เช่น ครูในโรงเรียนพันธมิตร

2. ควรรณรงค์/ประชาสัมพันธ์ รวมทั้งจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้น/สร้างแรงจูงใจอย่างต่อเนื่อง

3. ควรพัฒนาให้เป็นหลักสูตรในทุกโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเทศบาลตำบลเกาะคา เพื่อสร้างรูปแบบและพฤติกรรมของพลเมืองวิถีสีเขียวเทศบาลตำบลเกาะคาให้ฝังรากลึกในพื้นที่เทศบาลตำบลเกาะคา

4. หากมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการเศรษฐศาสตร์ หรือ มาตรการทางกฎหมาย เข้ามาเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการ ควรเป็นมาตรการที่สร้างแรงจูงใจและเป็นการส่งเสริมแบบอย่างปฏิบัติที่ดี เช่น การลดค่าธรรมเนียม หรือ การมีบริการเสริมด้านสุขภาพ/สวัสดิการสังคม สำหรับครัวเรือนที่มีการคัดแยกขยะและการลดปริมาณขยะต้นทางได้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่อง

5. ควรประสานความร่วมมือกับทุกแห่งกำเนิดมลพิษ ให้มีการกำหนดรูปแบบการจัดการขยะยั่งยืนในวิถีสีเขียวของเทศบาลตำบลเกาะคา ให้เหมือนกันทั้งหมด เพื่อที่เมื่อมีคนเข้ามาอยู่อาศัย/ประกอบกิจการ /ท่องเที่ยว/เยี่ยมเยือน ในพื้นที่เทศบาลตำบลเกาะคา จะได้ปฏิบัติตามได้ถูกต้องจนเป็นวิถีของเมือง เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนในการจัดการสิ่งแวดล้อม

บทที่ 5

บทสรุป

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย เรื่องการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

5.1 การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา

เทศบาลตำบลเกาะคาใช้หลักการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย เป็นการบริหารงานในการจัดการขยะ ที่ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ โดยหน่วยงานในส่วนกลาง หน่วยงานในส่วนภูมิภาค หน่วยงานส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาชนในท้องถิ่น และองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชน โดยใช้กระบวนการทำงานด้วยการค้นหาต้นทุนทางสังคม สร้างการมีส่วนร่วมในลักษณะของเครือข่าย โดยมีเทศบาลตำบลเกาะคาเป็นผู้บริหารเครือข่าย ได้เปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกภาคส่วนสามารถเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันได้ในทุกขั้นตอนตามแต่ศักยภาพและบทบาทหน้าที่ และที่สำคัญมีเป้าหมายร่วมกัน คือ มุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืน เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา รวมคนมีจิตสาธารณะและการใช้กลไก 4 อย่าง คือ สร้างการเรียนรู้ สร้างการมีส่วนร่วม จัดการตนเอง ถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง ในแรกเริ่มได้เข้าร่วมกิจกรรมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยเข้าเป็นสมาชิกในโครงการส่งเสริมพหุภาคีในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้แผนปฏิบัติการ 21 ระดับท้องถิ่น (Local Agenda 21) มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 จึงได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดการสิ่งแวดล้อมมาอย่างต่อเนื่อง โครงการดังกล่าวมีเป้าหมายคือ สร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพพึ่งพาตนเองได้ มีส่วนร่วมในการดูแล อนุรักษ์ ป่าต้นน้ำ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน ภายใต้แนวคิดแบบองค์รวม 3 มิติ คือ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีกลยุทธ์พัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ โดยเน้นการจัดการที่ดีที่ต้นทาง คือ เริ่มคัดแยกขยะตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการเกิดขยะ และให้ความสำคัญกับการนำขยะที่มีศักยภาพกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด เพื่อลดปริมาณขยะที่จะต้องนำไปกำจัดให้น้อยที่สุดตามหลัก 3RS คือ Reduce Reuse และ Recycle

5.1.1 องค์ประกอบและคุณลักษณะของการบริหารงานแบบเครือข่าย

เทศบาลตำบลเกาะคา ได้บริหารงานแบบเครือข่าย ที่มีองค์ประกอบและคุณลักษณะการบริหารจัดการขยะแบบมีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “เกาะคา เมืองน่าอยู่” มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเมืองเกาะคาเป็นเมืองที่น่าอยู่ น่าประทับใจ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม ซึ่งวิสัยทัศน์ดังกล่าวทำให้เครือข่ายมีความสนใจในเรื่องเดียวกันเพื่อประโยชน์ของสมาชิกและส่วนรวม คือ การบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาขยะ ให้มีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามหลักวิชาการและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการขยะในชุมชน **ภายใต้การมีส่วนร่วมของสมาชิก** ซึ่งเทศบาลตำบลเกาะคา ได้สร้างการมีส่วนร่วมโดยการสร้างการรับรู้ เรียนรู้ปัญหาาร่วมกันโดยมีการเปิดพื้นที่ทางความคิดผ่านเวทีช่วงพญา (ลานความคิด/ปัญญา) และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมประชาคม เพื่อหารูปแบบและทำข้อตกลงร่วมกันในทุกมิติ ร่วมกับภาคีเครือข่ายจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยสมาชิกเครือข่ายจะมีส่วนร่วมตามบทบาทภารกิจของแต่ละหน่วยงานหรือองค์กร และมีการบูรณาการความร่วมมือการทำงานในรูปแบบเครือข่ายโดยมีสมาชิก ทั้งภาครัฐ (ภายในหน่วยงานและภายนอกหน่วยงาน) ภาคเอกชน ภาคประชาชน องค์กรและภาคีเครือข่ายอื่น ๆ นอกจากนี้ยังยึดหลัก “การมีส่วนร่วม” ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล **โดยมีกระบวนการเสริมสร้างและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีการปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน** คือมีกระบวนการแก้ไขปัญหาขยะ โดยประสานความร่วมมือหน่วยงานพหุภาคี ร่วมกันสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญกับปราชญ์ชุมชนและเวทีภูมิปัญญาท้องถิ่น (ช่วงพญา) เปิดโอกาสและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้ประชาชนทุกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมทำ จนสร้างและพัฒนาพื้นที่ต้นแบบและแหล่งเรียนรู้ การให้องค์ความรู้ มีการสื่อสารและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง มีการปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยนกันทั้งข้อมูลและองค์ความรู้ เกิดกระบวนการเสริมสร้างและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในการสร้างเครือข่ายการทำงาน ทั้งในระดับพื้นที่ และระดับท้องถิ่นสู่ระดับประเทศ การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และการยกย่องเชิดชูเกียรติแบบอย่างการดำเนินงานที่ดี

5.1.2 บทบาทของเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน

เทศบาลตำบลเกาะคา และหน่วยงานภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน มีรูปแบบกลไกในการทำงานของเครือข่าย ที่เอื้อให้การทำงานในลักษณะเครือข่ายประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก โดยได้ประสานงานและความร่วมมือกันขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน มีการ

เชื่อมโยงกันระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล องค์ความรู้ และสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเครือข่าย อย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการในการจัดการปัญหาขยะ ดังนี้

- (1) กำหนดเป้าหมายขององค์กรชัดเจน
- (2) มีฐานข้อมูลรองรับ สนับสนุนการทำงาน
- (3) มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ
- (4) เน้นการทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมแรง ร่วมใจ
- (5) สร้างความเชื่อมั่น ในศักยภาพขององค์กร เห็นคุณค่า ของทีมงาน

จากรูปแบบกลไกในการทำงานของเครือข่ายดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นในลักษณะเครือข่าย โดยเป็นตัวกลางในการส่งเสริมและผลักดันให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองยั่งยืนด้วยหลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ตั้งแต่ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามประเมินผล ตรวจสอบ และร่วมรับผลประโยชน์ ทำให้มีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของร่วมกัน รวมถึงการเชื่อมร้อยและชักจูงให้ภาคีเข้ามามีส่วนร่วมใน การดำเนินงาน และยังพบว่า มีระบบติดตามและประเมินผล และมีรางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ประชาชนและชุมชนในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการจัดการปัญหาขยะ โดยการลงพื้นที่เพื่อติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ การจัดเวทีถอดบทเรียนการดำเนินงาน จัดเวที/และส่งเสริมการเข้าร่วมเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับต่าง ๆ ทั้งในระดับพื้นที่ ระดับประเทศ และระดับภูมิภาคอาเซียน การผลิตสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่แบบอย่างการดำเนินงานที่ดีผ่านช่องทางต่าง ๆ สนับสนุนข้อมูล/ส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมการประกวด/ประเมินต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ยังพบรูปแบบการบริหารงานในระบบเครือข่าย ซึ่งเทศบาลตำบลเกาะคาและเครือข่ายมีรูปแบบการบริหารงานในระบบเครือข่าย โดยมีการเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล องค์ความรู้ และสร้างความสัมพันธ์กับเครือข่ายพหุภาคี และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยดำเนินการ (1) จัดเวทีและกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ ทั้งในเวทีระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับภูมิภาคอาเซียน (2) ค้นหาช่องทางและส่งเสริมให้เข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งจัดโดยหน่วยงานพันธมิตรต่าง ๆ (3) ดำเนินกิจกรรมปฏิบัติการเพื่อต่อยอดและยกระดับการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะดำเนินการครอบคลุมภายใต้ทั้งสามภารกิจดังกล่าว

5.1.3 การประสานงานกับหน่วยงาน/ความสัมพันธ์

การบริหารงานในรูปแบบเครือข่ายของเทศบาลตำบลเกาะคา มีหลักการในการประสานงานกับหน่วยงาน/ความสัมพันธ์ ดังนี้

1) การประสานงานกับหน่วยงาน เพื่อเกิดความร่วมมือกับเครือข่าย โดยใช้แนวคิด “Koh-Kha Model ” ด้วยหลักการ The Collaborative City for Balanced Happiness in ASEAN Community เมืองแห่งความร่วมมือเพื่อความสุขอย่างสมดุลในเวทีประชาคมอาเซียน (ณัฐดนัย ประเทืองบริบูรณ์, 2560) เป็นเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาเมืองต้นแบบสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลเกาะคา โดยการประสานเพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนา ระบบสังคม ระบบเศรษฐกิจ และระบบสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ให้หลักความร่วมมือที่ในทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการจัดการสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น ในลักษณะเครือข่าย โดยเทศบาลตำบลเกาะคาเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองยั่งยืนด้วยหลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ตั้งแต่ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามประเมินผล และตรวจสอบ รวมทั้งร่วมรับผลประโยชน์ ทำให้มีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของร่วมกัน รวมถึงการเชื่อมร้อยและชักจูงให้ภาคีเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน นอกจากจะทำให้การดำเนินงานทุกอย่างประสบความสำเร็จแล้ว ยังก่อให้เกิดความรักความสามัคคี ความสมานฉันท์ของคนภายในชุมชน สามารถใช้ชีวิตที่มีความสุขอย่างสมดุลที่สอดคล้องเชื่อมโยงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สามารถเป็นตัวอย่างในการบริหารจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) กิจกรรมความร่วมมือ ในการบริหารงานในรูปแบบเครือข่ายของเทศบาลตำบลเกาะคาได้จัดเวทีระดมความคิด (ช่วงพญา) โดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนนำไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางสู่ปลายทาง โดย สร้างความรู้ความเข้าใจ การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ พัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชน และจัดตั้งแหล่งเรียนรู้เมืองต้นแบบสิ่งแวดล้อมเมืองยั่งยืน โดยได้ร่วมกับภาคีจากภาคส่วนต่าง ๆ มีโครงสร้างการทำงานในรูปแบบเครือข่ายทั้งภายในหน่วยงาน และนอกหน่วยงาน ซึ่งเกิดกิจกรรมความร่วมมือต่าง ๆ ดังนี้ 1) ถนนสะอาด บ้านน่าอยู่ หน้าบ้าน นามอง 2) คริวเรือนต้นแบบการจัดการสิ่งแวดล้อม 3) กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ข้าวปลอดภัยสารพิษ 4) กลุ่มเลี้ยงไส้เดือน เพื่อกำจัดขยะเปียกชุมชนบ้านผึ้ง 5) ตู้เย็นพอเพียง ตู้เย็นในสวน ตลาดนัดสีเขียว 6) ธนาคารขยะรีไซเคิล/ร้านค้าศูนย์บาท 7) กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม : นักสืบสายน้ำ 8) ศูนย์เรียนรู้การจัดการสิ่งแวดล้อมโรงเรียนเกาะคาวิทยาคม 9) ศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมปลายทาง

จากผลการศึกษาที่พบใน 3 ประเด็นที่กล่าวมา นำมาสู่การสรุปผลสัมฤทธิ์การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ ของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยแยกเป็น ในประเด็นสำคัญของผลสัมฤทธิ์ได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1) การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐท้องถิ่น ท้องที่ และภาคประชาชน ผลจากการศึกษาพบว่า ได้มีกระบวนการทำงาน โดยการค้นหาต้นทุนทางสังคม สร้างการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกภาคส่วนสามารถเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันได้ในทุกขั้นตอนตามแต่ศักยภาพและบทบาทหน้าที่ และที่สำคัญมีเป้าหมายร่วมกัน คือ มุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืน เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา รวมคนมีจิตสาธารณะ และการใช้กลไก 4 อย่าง คือ สร้างการเรียนรู้ สร้างการมีส่วนร่วม จัดการตนเอง ถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง โดยหน่วยงานหลักที่ขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุมทุกมิติ คือเทศบาลตำบลเกาะคา ที่แรกเริ่มได้เข้าร่วมกิจกรรมกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยเข้าเป็นสมาชิกในโครงการส่งเสริมพหุภาคีในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้แผนปฏิบัติการ 21 ระดับท้องถิ่น (Local Agenda 21) มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 จึงได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โครงการดังกล่าวมีเป้าหมายคือสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพพึ่งพาตนเองได้ มีส่วนร่วมในการดูแล อนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน ภายใต้แนวคิดแบบองค์รวม 3 มิติ คือ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีกลยุทธ์พัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ มุ่งเน้นการจัดการขยะต้นทางคือ เริ่มคัดแยกขยะในครัวเรือน และให้ความสำคัญกับการนำขยะที่มีศักยภาพกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด เพื่อลดปริมาณขยะที่จะต้องนำไปกำจัดให้น้อยที่สุดตามหลัก 3RS คือ Reduce Reuse และ Recycle ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้สูงอายุให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2565ว่า “เทศบาลได้รณรงค์เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนและประชาชนในพื้นที่ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางในครัวเรือน ลดการใช้ขยะเพื่อลดปริมาณขยะ นำวัสดุที่สามารถใช้งานได้กลับมาใช้ซ้ำ และขยะที่ยังมีประโยชน์นำไปแปรรูปและนำกลับมาใช้ใหม่” ซึ่งผลดังกล่าวเป็นทั้งผลผลิต (Outputs) ตามเป้าหมาย และทั้งเกิดผลลัพธ์ (Outcomes) ตรงตามวัตถุประสงค์สนองต่อความต้องการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุด และคุ้มค่ามากที่สุด

2) ปัจจัยที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการขยะในตำบลเกาะคา พบว่ามีปัจจัยที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ คือ ปัจจัยด้านคน ปัจจัยด้านความรู้ องค์ความรู้ ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา ก่อให้เกิดศูนย์เรียนรู้ชุมชนที่เป็นแหล่งข้อมูลความรู้ด้าน

สิ่งแวดล้อมของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสการเรียนรู้ การถ่ายทอด และเปลี่ยนประสบการณ์ สืบทอดภูมิปัญญา อีกทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถบริการชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องตามความต้องการ เรียนรู้ของชุมชน โดยเน้นกระบวนการการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง ที่ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนี้

(1) ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม และการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน ในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และนำไปสู่ความร่วมมืออื่น ๆ ที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม

(2) เกิดการขับเคลื่อนแผนงานในเชิงนโยบาย ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

(3) เกิดกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่ายการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในชุมชน เขตเทศบาล นอกเขตเทศบาล และมีผลเชื่อมโยงต่อการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมในชุมชน

(4) ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นในศูนย์เรียนรู้การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม และขยะในชุมชน ถูกนำไปหมุนเสริม เชื่อมโยงไปสู่กิจกรรมอื่น

(5) การรวมกลุ่มภายในชุมชน ก่อให้เกิดอำนาจหรือพลังในการต่อรองหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่และนอกพื้นที่

(6) ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาขยะและพึ่งพาตนเองได้

(7) เกิดการบริหารจัดการอย่างสมดุล และสามารถสร้างเป็นชุมชนต้นแบบในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน และต่อยอดไปสู่พื้นที่ใกล้เคียง

5.2 ผลการวิจัยปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะในชุมชนของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

พบว่าปัญหาและอุปสรรคหลายอย่าง คือ 1) การประสานงานระหว่างเครือข่าย ได้รับผลกระทบจากปัญหาการระบาดของไวรัสโควิด 19 ทำให้บางกิจกรรมไม่เกิดการขับเคลื่อนหรือมีการสะดุดมีความไม่ต่อเนื่อง 2) เนื่องจากองค์กรต่าง ๆ มีงานตามบทบาทที่แตกต่าง การประสานเพื่อหาช่วงเวลาที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของแต่ละภาคส่วน ต้องใช้เวลาในการประสานงาน ใช้เวลาสื่อสารเพิ่มขึ้นในการมาร่วมดำเนินกิจกรรม 3) เครือข่ายที่เป็นภาคเอกชน ผู้ประกอบการหอพัก หรือบ้านเช่า จะมีประชากรแฝงซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาการ

เพิ่มขยะในที่พัก โดยเทศบาลตำบลเกาะคาและเครือข่ายยังไม่สามารถส่งเสริมให้ภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะอย่างทั่วถึง ต่อปัญหาขยะในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งพื้นที่ ส่วนตัวและในพื้นที่สาธารณะ ทั้งนี้อาจมีข้อจำกัดในเรื่องบุคลากรไม่เพียงพอ ข้อจำกัดในเรื่อง งบประมาณที่ต้องใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในระยะยาว 4) องค์การบริหาร ส่วนจังหวัดลำปาง ได้กำหนดพื้นที่ในการตั้งโรงเผาขยะในเขตเทศบาลตำบลเกาะคา ส่งผลต่อ การเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการให้ความร่วมมือร่วมในชุมชน เนื่องจากอาจมองว่ามีโรงเผาขยะ จะสามารถแก้ไขปัญหาขยะในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้มีปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น 5) ปัญหาการใช้บ่อทิ้งขยะร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นอีกหลายแห่งโดยยังไม่ สามารถบริหารจัดการบูรณาการความร่วมมือกันระหว่างเทศบาลในเครือข่ายได้มากเท่าที่ควร 6) ปัญหาการติดต่อประสานงาน หรือเชื่อมโยงกันระหว่างเครือข่าย มีข้อจำกัดด้าน ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ ซึ่งเป็นข้อจำกัดทำให้ระดับท้องถิ่น/ชุมชน ไม่สามารถ ติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานภาคีต่างประเทศได้โดยตรง และยังพบว่า ปัญหาเครือข่ายที่เป็น ภาคเอกชน ที่ประกอบการหอพัก หรือ บ้านเช่า มีประชากรแฝง มีปัญหาการเพิ่มขยะในที่พัก มี แนวทางคือ รณรงค์เพื่อปลูกจิตสำนึกในการลดขยะและคัดแยกขยะในครัวเรือนอย่างจริงจัง เพิ่มขึ้น โดยใช้หอกระจายข่าวและเสียงตามสายในการสร้างความเข้าใจ ให้ความรู้ ผู้ดูแล ติด บ้ายใกล้ ๆ หรือหอพัก หรือ บ้านเช่า การนำปุ๋ยอินทรีย์ไปแจก เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้นำไปใช้ กับต้นไม้ หรือ การปลูกผักที่ดีต่อสุขภาพด้วยปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษารื่องการบริหารงานภาครัฐรูปแบบเครือข่ายในการจัดการ ขยะ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการบริหารงานภาครัฐแบบ เครือข่ายในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จากการศึกษาวิจัยพบว่า

ประเด็นแรก องค์ประกอบและคุณลักษณะของเครือข่าย เทศบาลตำบลเกาะคา ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “เกาะคาเมือง น่านอยู่” มีเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาเมือง เกาะคาเป็นเมืองที่น่านอยู่ น่านประทับใจ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม ภายใต้ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมกับ หน่วยงานของรัฐบูรณาการความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน คือ การใช้ เวที “เวทีช่วงฝน” ซึ่งเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน เพื่อเป็นเวทีที่จะรวบรวมความคิดเห็น ที่รวบรวม

ความคิดเห็นของคนในสังคม อันจะสร้างจิตสำนึกสาธารณะและสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการทำงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาขยะทุกคนจะร่วมกันสรุปต้นเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหา พร้อมจัดทำแผนงาน เพื่อนำไปแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการขยะ สอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) องค์ประกอบของเครือข่ายมี 7 ประการ คือ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

การดำเนินงานแก้ไขปัญหาขยะ ที่เกิดขึ้นในตำบลเกาะคาเป็นการบริหารจัดการโดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ท้องถิ่น ท้องที่ และภาคประชาชน เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการทำงาน โดยการค้นหาต้นเหตุทางสังคม สร้างการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ทุกคนที่มีความสนใจในการแก้ไขปัญหาขยะ ทุกภาคส่วนสามารถเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันได้ใน ทุกขั้นตอนตามแต่ศักยภาพและบทบาทหน้าที่ และที่สำคัญโดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การแก้ไขปัญหาขยะที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น และแก้ปัญหาที่ยังไม่ยั่งยืน มุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืน เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา รวมคนมีจิตสาธารณะและการใช้กลไก 4 อย่าง คือ สร้างการเรียนรู้ สร้างการมีส่วนร่วม จัดการตนเอง ถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง สอดคล้องกับ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2550) กล่าวถึง การบริหารกิจการภาครัฐในลักษณะเครือข่าย คือการที่หน่วยงานของรัฐร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐด้วยกัน องค์การภาคเอกชน องค์การภาคประชาชน หรือองค์กรไม่แสวงหากำไรต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาหรือในการดำเนินงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายในทางสาธารณะร่วมกัน ภายใต้แนวคิดแบบองค์รวม 3 มิติ คือ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีกลยุทธ์พัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ โดยเน้นการจัดการที่ดีที่ต้นทาง คือ เริ่มคัดแยกขยะตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการเกิดขยะ และให้ความสำคัญกับการนำขยะที่มีศักยภาพกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด เพื่อลดปริมาณขยะที่จะต้องนำไปกำจัดให้น้อยที่สุดตามหลัก 3RS คือ Reduce Reuse และ Recycle สอดคล้องกับแนวคิดของ กรมควบคุมมลพิษ (2561) และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดเรื่องการจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดต่าง ๆ เช่น บ้านเรือน สำนักงาน อาคาร โรงงาน โดยการใช้ หลักการ 3R มีวัตถุประสงค์เพื่อให้แหล่งกำเนิดมูลฝอย ลด คัดแยก และใช้ประโยชน์จากมูลฝอยให้มากที่สุด ก่อนส่งมูลฝอยที่ไม่มีค่าแล้วไปกำจัดอย่างถูกหลักสุขาภิบาล

ประเด็นที่ สอง บทบาทของเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน

เทศบาลตำบลเกาะคา ร่วมกับภาคีจากภาคส่วนต่างมีโครงสร้างการทำงานในรูปแบบเครือข่ายทั้งภายในหน่วยงาน และนอกหน่วยงานโดยร่วมกันริเริ่มและการบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ตามบทบาทภารกิจของแต่ละหน่วยงาน กล่าวคือ หน่วยงานภายใน บูรณาการร่วมกันระหว่างกองในการทำงานระดับ Area Based หน่วยงานภายนอก โดยบูรณาการ ระหว่างกรมภายนอกสังกัดกระทรวงในระดับนโยบาย

เทศบาลตำบลเกาะคา และหน่วยงานภาคีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน มีบทบาทที่เอื้อให้การทำงานในลักษณะเครือข่ายประสบความสำเร็จ ได้ประสานงานและความร่วมมือกัน ขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน มีการเชื่อมโยงกันระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล องค์ความรู้ และสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเครือข่าย ทั้ง เครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายภาคประชาชน เครือข่ายภาคเอกชนในพื้นที่ หน่วยงานจากส่วนกลาง หน่วยงานส่วนภูมิภาค จากการร่วมมือดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นในลักษณะเครือข่าย โดยเป็นตัวกลางในการส่งเสริมและผลักดันให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนในพื้นที่ตำบลเกาะคาขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองยั่งยืนด้วยหลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ตั้งแต่ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมติดตามประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2550) เสนอรูปแบบของการบริหารงานท้องถิ่นในระบบเครือข่าย โดยพิจารณาจากเงื่อนไขหลัก ของการทำงานแบบเครือข่าย คือ ระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และเครือข่ายภาคประชาชน (Decentralized Model) เครือข่ายการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นรูปแบบนี้มีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสนับสนุนให้ภาคประชาชนรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง และมีบทบาทหลักในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะคอยให้ความช่วยเหลือหรือให้การสนับสนุนการดำเนินงานของภาคประชาชนในด้านต่าง ๆ ตามความจำเป็น การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในเครือข่ายการทำงานลักษณะดังกล่าวจึงอยู่ในระดับสูง ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้กระตุ้น สนับสนุน และจูงใจ (Facilitator) ให้ภาคชุมชนเข้าแก้ไขปัญหาสาธารณะต่าง ๆ

ประเด็นที่ สาม การประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน/ความสัมพันธ์

การบริหารงานในรูปแบบเครือข่าย มีเทศบาลตำบลเกาะคาเป็นศูนย์กลางในการบริหารขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองยั่งยืนด้วยหลัก การประสานงาน

และความร่วมมือ โดย“การมีส่วนร่วมของประชาชน” ตั้งแต่ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับ ผลประโยชน์ ร่วมติดตามประเมินผล และตรวจสอบ ทำให้มีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ ร่วมกัน รวมถึงการเชื่อมร้อยและชักจูงให้ภาคีเข้ามามีส่วนร่วมใน การดำเนินงาน โดยใช้ แนวคิด “Koh-Kha Model” ด้วยหลักการ The Collaborative City for Balanced Happiness in ASEAN Community เมืองแห่งความร่วมมือเพื่อความสุขอย่างสมดุลในเวทีประชาคมอาเซียน (ณัฐดนัย ประเทืองบริบูรณ์, 2560) เป็นเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาเมือง ต้นแบบสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลเกาะคา โดยสร้างความร่วมมือในการพัฒนา ระบบ สังคม ระบบเศรษฐกิจ และระบบสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล “Koh-Kha Model” ถือเป็นแนวคิด ภายใต้ Spirits of Service เป็นการกำหนดนโยบายการทำงานที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ของคนทุกกลุ่มทุกวัย โดยอาศัยกลไกการขับเคลื่อน ประกอบด้วย Participation การสร้าง การรับรู้ เรียนรู้ปัญหาาร่วมกันโดยมีการเปิดพื้นที่ทางความคิดผ่านเวทีช่วงพญา (ลานความคิด/ ปัญญา) และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ประชาคม เพื่อหารูปแบบและทำข้อตกลงร่วมกันใน ทุกมิติ Learning society มีนักวิจัยชุมชนกลุ่มสภาองค์กรชุมชนอาสาสมัครและภาคีเครือข่าย เป็นผู้ร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงาน Transfer to the new generation เกิดจิตอาสาดูแลด้าน สิ่งแวดล้อม Self-management มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้ในกลุ่มผู้ที่ว่างงาน และผู้สูงอายุที่สามารถทำงานได้ ทำให้เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดปัญหาความยากจน สอดคล้องกับแนวคิดของ นันทิดา จันทร์ศิริ (2558) ที่กล่าวถึงว่าได้กล่าวว่า การจัดการ เครือข่าย เป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันของตัวกระทำที่หลากหลาย ซึ่งมี คุณลักษณะความสัมพันธ์ทั้งในลักษณะที่หลากหลายองค์กรที่มีความแตกต่างกันในทรัพยากร และศักยภาพมาร่วมมือกันภายใต้เป้าหมายอย่างเดียวกัน โดยที่แต่ละองค์กรไม่ได้ สูญเสีย ความเป็นอิสระในการจัดการองค์กรของตนเอง มีความสัมพันธ์ในเชิงร่วมมือ กัน ในการตัดสินใจ จัดการบางอย่างร่วมกัน รวมทั้ง สอดคล้องกับแนวคิดของ บีเวียร์ (นันทิดา จันทร์ศิริ, 2558) ได้กล่าวว่าการจัดการเครือข่ายจึงมีความสำคัญ ในกระบวนการนโยบายสาธารณะในทิศทาง ของการสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนา นโยบายสาธารณะ เครือข่ายนโยบาย (Policy Network) เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ ระหว่างองค์กร ที่แตกต่างกัน ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นองค์กรของรัฐอย่างเดียว

การทำงานระหว่างหน่วยงานพหุภาคีภายใต้รูปแบบเครือข่าย ได้ให้ความไว้วางใจ ต่อสมาชิก/หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการประสานงานร่วมกัน โดยจะดำเนินการประชุมหารือ วางแผนงาน และกำหนดกลยุทธ์ร่วมกัน การดำเนินงานกิจกรรม/โครงการร่วมกันในทุกภาค ส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การเริ่มปฏิบัติการจนถึงการถอดบทเรียนการดำเนินงาน

ตั้งแต่หน่วยงาน/ภาคส่วน จะดำเนินการตามบทบาท/ภารกิจของตนเอง ในลักษณะ win-win กล่าวคือ ได้รับประโยชน์ร่วมกัน โดยบรรลุเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ตามบทบาท/ภารกิจของหน่วยงานร่วมกัน รวมถึงจัดให้มีกระบวนการ update การดำเนินงาน การแจ้งข้อมูล การจัดการความรู้ เป็นระยะมุ่งเน้นเสริมพลังเครือข่ายพหุภาคี มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น รวมถึง การจัดการปัญหาขยะอย่างเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว **ทิพย์วิมล แสงสุวรรณ และวิชชุดา สร้างเอี่ยม (2561) รายงานว่าการดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Agranoff and McGuire ที่กล่าวว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการสร้างความร่วมมือ (Collaborative Activity) กิจกรรมความร่วมมือแนวนอน (Horizontal Collaborative Activities) ในประเด็นนโยบายและแผนกลยุทธ์ร่วมกัน การจัดทำโครงการร่วมกัน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร**

จากการสรุปและอภิปรายผลใน 3 ประเด็นข้างต้น ทำให้พบผลสัมฤทธิ์ของการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายที่ในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เกิดจากการบริหารจัดการแบบเครือข่าย โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐท้องถิ่น ท้องที่ และภาคประชาชน ได้เปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกภาคส่วนสามารถเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันได้ และใช้กลไก 4 อย่าง คือ สร้างการเรียนรู้ สร้างการมีส่วนร่วม จัดการตนเอง ถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง ทำให้มีเป้าหมายและเกิดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความสามัคคี ซึ่งผลดังกล่าวนับเป็นทั้งผลผลิต (Outputs) ตามเป้าหมาย และทั้งเกิดผลลัพธ์ (Outcomes) ตรงตามวัตถุประสงค์สนองต่อความต้องการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุด และคุ้มค่ามากที่สุด ข้อค้นพบนี้นับเป็นความโดดเด่นเพราะเป็นแนวทางการดำเนินงานในการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา ที่ก่อให้เกิดศูนย์เรียนรู้ชุมชนที่เป็นแหล่งข้อมูลความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสการเรียนรู้ การถ่ายทอด และเปลี่ยนแปลงทัศนคติ สืบทอดภูมิปัญญา อีกทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถบริการชุมชนด้านต่าง ๆ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเองที่ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารงานภาครัฐซึ่ง ไททัศน์ มาลา (2561) ได้กล่าวว่า การบริหารงานภาครัฐแบบใหม่ที่มีความสำคัญกับการกำหนดนโยบายสาธารณะและการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการส่งมอบบริการสาธารณะ (Public Services Delivery) ที่สามารถสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนที่มีความต้องการไม่จำกัดให้ได้มากที่สุด มีประโยชน์สูงสุด และคุ้มค่ามากที่สุด

ผลจากการศึกษายังพบว่า มีขั้นตอนกระบวนการขับเคลื่อนชุมชน โดยมุ่งเน้นเสริมพลังเครือข่ายพหุภาคี มีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะ มีการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ เป็นเครือข่าย ทำให้มองเห็นภาพรวมของทิศทางการดำเนินงานของเครือข่ายมากขึ้น และจากการจัดระบบติดต่อสื่อสารและการจัดระบบสารสนเทศ เทคโนโลยีที่ทันสมัย ข้อค้นพบนี้ นับเป็นผลดีเพราะทำให้เครือข่ายมีข้อมูลที่เป็นระเบียบ ทำให้ระดับของเครือข่ายในด้านมิติความสัมพันธ์ในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นไปได้ในทุกระดับ อีกทั้งโครงสร้างของเครือข่ายด้านสถานภาพของบุคคลในเครือข่ายนั้นประกอบด้วยผู้นำชุมชนบุคคลที่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยระดับส่วนกลาง และประเทศ ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสในการติดต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อมูลวิชาการ หรือปัญหาในประเด็นที่เครือข่ายให้ความสนใจ รวมทั้งนำมาพัฒนาต่อยอดให้เกิดการพัฒนา จึงเกิดการเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหามากขึ้น นำไปสู่การมีส่วนร่วมเพื่อจัดการขยะแบบครบวงจรในพื้นที่เทศบาลตำบลเกาะคาอย่างจริงจัง ซึ่งถือว่าเกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่ามากที่สุด สอดคล้องกับผลงานวิจัยของทิพย์วิมล แสงสุวรรณ และ วิชชุตา สร้างเอี่ยม (2561) ศึกษาเรื่อง บทบาทของเครือข่ายในการจัดการพลังงานชุมชน กรณีศึกษา: กลุ่มอาสาสมัครพลังงานชุมชนจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า บทบาทของเครือข่ายกลุ่มอาสาสมัคร เกิดความสามัคคี เกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหา ทำให้มองเห็นภาพรวมของทิศทาง ในประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นไปได้ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฏิบัติงาน ระดับการจัดการอย่างเป็นทางการ และระดับนโยบายซึ่งเป็นระดับสูง

2. ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อการศึกษาปัญหาและอุปสรรค ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะของชุมชนของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ผลการจากการศึกษาพบว่า มีปัญหาหลายประการในการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา ซึ่งผู้วิจัยเห็นประเด็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ ปัญหาที่เครือข่ายภาคเอกชน ผู้ประกอบการหอพัก หรือ บ้านเช่า มีประชากรแฝง มีปัญหาการเพิ่มขยะในที่พัก โดยเทศบาลตำบลเกาะคาและเครือข่ายยังไม่สามารถส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะอย่างทั่วถึง ต่อปัญหาขยะในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งพื้นที่ส่วนตัวและในพื้นที่สาธารณะ ทั้งนี้อาจมีข้อจำกัดในเรื่องบุคลากร ไม่เพียงพอ ข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณที่ต้องใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในระยะยาว ซึ่งผลการศึกษาได้พบว่า แกนนำชุมชนและทีมเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเกาะคา

ได้รับแรงค์เพื่อปลูกจิตสำนึกในการลดขยะและคัดแยกขยะในครัวเรือนอย่างจริงจังเพิ่มขึ้น โดยใช้เสียงตามสายในการสร้างความเข้าใจร่วมกันหลายครั้ง และมีกิจกรรมโดยกองสาธารณสุขเทศบาล ได้จัดขึ้น เช่น โครงการหมู่บ้านมอง เป็นต้น และมีเดินรณรงค์ในวันเสาร์อาทิตย์ เพื่อให้ความรู้ ผู้ดูแล การติตป้ายใกล้หอพัก หรือบ้านเช่า โดยทีมเครือข่ายในชุมชนได้สะท้อนว่า เรื่องแนวทางปฏิบัติการนี้ ต้องค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามเป้าหมาย จะไม่ไปตำหนิ หรือกล่าวโทษ แต่ต้องพูดชวนให้มองเห็นประโยชน์ในการคัดแยกขยะให้เกิดแรงจูงใจเพิ่มขึ้น เช่น การนำปุ๋ยอินทรีย์ไปแจก เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้นำไปใช้กับต้นไม้ หรือการปลูกผักที่ดีต่อสุขภาพด้วยปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น เรื่องนี้ ทีมชุมชนต้องทำให้สำเร็จ เกิดประสบการณ์จริง เห็นข้อดี ข้อเสียของการทำงานนี้ ด้วยตนเองก่อน จึงสามารถสื่อสารให้เห็นเป็นรูปธรรม จูงใจคนได้ผลจริง เมื่อมีเวทีประชาคมให้แจ้งที่ประชุมทราบว่า มีกิจกรรมอะไรบ้างกับเจ้าของหอพักที่ไหน อย่างไร โดยกล่าวในลักษณะการชื่นชมกับความร่วมมือเป็นสิ่งสำคัญ ข้อค้นพบนี้ เป็นผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญ ในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา เพราะสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติ มุมมองภาวะผู้นำของแกนนำชุมชนและทีมเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเกาะคา และนำไปสู่กิจกรรมความร่วมมือ (collaborative activities) การบริหารจัดการภาครัฐแบบเครือข่ายโดยแท้จริง เพราะมีระบบรางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่ประชาชนและชุมชน ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการจัดการปัญหาขยะ และการสนับสนุนข้อมูลเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมภายใต้รูปแบบเครือข่ายที่ไว้วางใจกันและกัน และสะท้อนการน้อมนำหลักศาสตร์พระราชารื่อง “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) มาประยุกต์ใช้ตามบริบทและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่องการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1. การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ จะเป็นรูปธรรมที่เข้มแข็งยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคีที่มาจากหลากหลายภาคส่วนทั้งหน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ดังนั้น เทศบาลตำบลเกาะคาในฐานะผู้บริหาร

และศูนย์กลางของเครือข่าย ควรประสานความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ เกิดการดำเนินงานอย่างจริงจัง ต่อเนื่องและมีความยั่งยืน

2. เทศบาลตำบลเกาะคาควรสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรในการดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งขอความร่วมมือให้เครือข่ายทุกภาคส่วนสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร ข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องด้วย

3. เทศบาลตำบลเกาะคาควรมอบภารกิจให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปางเป็น ผู้บริหารจัดการแก้ไขปัญหาขยะในพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาขยะได้ อย่างครบวงจร

4. เทศบาลตำบลเกาะคาควรส่งเสริมผลักดันให้เกิดความร่วมมือกันในการบริหารจัดการขยะ ระหว่างรัฐหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น เพื่ออำนวยความสะดวก ในการดำเนินการของเครือข่ายต่าง ๆ โดยประสานแนวทางการพัฒนาระบบการประสานความร่วมมือให้มีเอกภาพและอยู่ภายใต้กรอบนโยบายและแบบแผนเดียวกัน รวมทั้งบูรณาการ การทำงานของพหุภาคีทุกระดับ เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

5. ควรสรรหาภาคีเครือข่ายการจัดการขยะหรือสิ่งแวดล้อม ที่มีความสามารถในการ ใช้เทคโนโลยีและสื่อภาษาต่างประเทศ เพื่อช่วยสนับสนุนงานด้านการติดต่อสื่อสาร เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของเครือข่ายผ่านช่องทางออนไลน์บน platform ต่าง ๆ ของ หน่วยงานภาคีระหว่างประเทศได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยเพิ่มเติมของการบริหารภาครัฐแบบเครือข่ายในด้านของการ ผลักดันเชิงนโยบายให้เป็นการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะการ จัดการขยะในชุมชนจากท้องถิ่นไปสู่ส่วนกลาง เพื่อเป็นการวางรากฐานของการเปลี่ยนกระบวน ทัดณ์เดิมใน การพัฒนาการจัดการขยะ เป็นรูปแบบของการพัฒนาประเทศจากส่วนกลางสู่ ท้องถิ่น

2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประสิทธิผลของการบริหารจัดการขยะในรูปแบบ เครือข่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบของการเปรียบเทียบระหว่าง เทศบาล ตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล หรือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด

3. ควรมีศึกษาเพิ่มเติมถึงสาเหตุและแนวทางการแก้ไขของการบริหารงานภาครัฐ แบบเครือข่ายในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ให้ครอบคลุมทุกประเด็น ที่สามารถ ส่งผลต่อการดำเนินงานและประสานความร่วมมือของเครือข่ายให้บรรลุเป้าหมายโดยรวม เช่น สาเหตุทางการเมือง สาเหตุของความสัมพันธรั่วมกัน ประสบการณ์ เป็นต้น ว่ามีผลต่อการ

บริหารจัดการภาครัฐแบบเครือข่าย อย่างมีนัยสำคัญทางวิจัยตั้งนั้น ในอนาคตผู้วิจัยจึงควรนำไปศึกษาในบริบทที่แตกต่างกันออกไปและควรมีการศึกษาถึงปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติม

บรรณานุกรม

- การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 1 (2559). “สร้างเสริมสหวิทยาการ ผสมผสานวัฒนธรรมไทย ก้าวอย่างมั่นใจเข้าสู่ AC” มหาวิทยาลัยราชธานี อุดรธานี.
- การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (การประยุกต์ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ). สืบค้นเมื่อ วันที่ 1 กันยายน 2564 จาก <http://kalai.exteen.com/20051121/entry>.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2561). การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน. สืบค้นเมื่อ วันที่ 1 กันยายน 2564 จาก http://pcd.go.th/info_serv/waste_garbage.html.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2562). การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน. สืบค้นเมื่อ วันที่ 3 กันยายน 2564 จาก http://pcd.go.th/info_serv/waste_garbage.html.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2563). การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน. สืบค้นเมื่อ วันที่ 3 กันยายน 2564 จาก http://pcd.go.th/info_serv/waste_garbage.html.
- กัญญ์ณฉวี วชิรหัตถ์พงศ์. (2560). การมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนเขตชุมชนเทศบาลเมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ บธ.ม., วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: ชัดเชส มีเดีย.
- จิรประภา อัครบวร และประยูร อัครบวร. (2552). การบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่าย (Governing by network). กรุงเทพฯ : กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- จำนงค์ แจ่มจันทร์วงษ์. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบเครือข่ายเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ศ., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2563). อนาคตของรัฐประศาสนศาสตร์: มุมมองของนักวิชาการตะวันตก. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง. 9(2)20-40.
- ชัยวิชิต พลหลา. (2560). แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. การค้นคว้าอิสระ ร.ม., คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- ฉัตรทิพย์ ชัยฉกรรจ์. (2560). การจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ (Collaborative Governance). *Veridian E-journal*. 10(3), 288–296.
- ทิพย์วิมล แสงสุวรรณ และวิชชุตฯ สร้างเอี่ยม. (2561). **บทบาทของเครือข่ายในการจัดการพลังงานชุมชน กรณีศึกษา: กลุ่มอาสาสมัครพลังงานชุมชนจังหวัดสิงห์บุรี**. วิทยานิพนธ์ วท.ม., คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เทศบาลตำบลเกาะคา. (2562). **เมืองต้นแบบสิ่งแวดล้อมเมืองยั่งยืน**. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมสภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- ไททัต มาลา. (2561). การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG): แนวคิดและการประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่น. **วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**, 8(1), 181–192.
- นฤมล นิราทร. (2543). **การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นันทิดา จันทร์ศิริ. (2558). **การจัดการเครือข่ายในกระบวนการนโยบายสาธารณะ. สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์**, 15(1), 145–153.
- พุดม เอมมานูเอล ไบระหมาน. (2552). **การสร้างความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง**. ภาคนิพนธ์ ร.ม., คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- พิตรพิบูล ไชยเมือง ,สังคม ศุภรัตน์กุล, ประจัญ กิ่งมิ่งแสง, และณัฐ อมรภิญโญ. (2558). รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองบัวลำภู. **วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม**, 5(1), 47–50.
- สนธยา พลศรี. (2548). **เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สุรศักดิ์ ชะมารัมย์, พระมหาโชตนิพัทธ์ สุธงจิตโต, วันชัย สุขตาม (ผู้บรรยาย). (26 ธันวาคม 2561). การจัดการนวัตกรรมท้องถิ่นเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์สู่ความเป็นเลิศ : บทสะท้อนจากโครงการลดความขัดแย้ง สร้างบ้านเมืองมั่นคง เพื่อคนไร้บ้าน และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมให้ผู้ด้อยโอกาส ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติ นวัตกรรมและเทคโนโลยีวิชาการ 2017 “วิจัยจากองค์ความรู้สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”** (หน้า 589–598). สุรินทร์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.

- สุวิน ศรีเมือง และภูกิจ ยลชญาวงศ์. (2563). การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
ขยะชุมชนในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ*,
15(1), 203–211.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550). *เครือข่าย: นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิชัย แสงศรี. (2552). *การศึกษาวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่าย
สถานศึกษาในเขตชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์ ค.ด., สาขาวิชา
การบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เอ็ด สาระภูมิ. (2546). *ศัพท์ทางการบริหาร*. (เอกสารชุดฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา
ระดับสูง). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- Barnard Berelson and Gray A. Steiner, *Human Behavior* (New York: Harcourt Brace & World
Inc., 1964), 240.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาวิจัย

เรื่อง การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบล
เกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการ
บริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการขยะของเทศบาล
ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางรวมทั้งศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคการบริหาร
จัดการภาครัฐแบบเครือข่ายของเทศบาลตำบลเกาะคา ในการจัดการขยะของชุมชน โดยใช้เพื่อ
สัมภาษณ์ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานและดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการขยะใน
รูปแบบเครือข่าย ที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา
อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผลการตอบแบบสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยจะนำไปใช้ในการประมวลผล
สรุปและวิเคราะห์ผลในภาพรวม ซึ่งจะนำเสนอต่อเทศบาลตำบลเกาะคาและหน่วยงาน
อื่น ๆ ต่อไป ทั้งนี้ผู้ศึกษาวิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง ที่ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบ
สัมภาษณ์ครั้งนี้

วัน เดือน ปี ที่ สัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ แบ่งออกเป็น 7 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1.1 ชื่อ-นามสกุล
- 1.2 เพศ
- 1.3 อายุ
- 1.4 วุฒิการศึกษา
- 1.5 ตำแหน่งปัจจุบัน
- 1.6 หน่วยงานและสถานที่ทำงาน

ตอนที่ 2 ภาพรวมของการบริหารจัดการภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการปัญหาขยะใน
ชุมชน

2.1 “การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในความคิด ท่านหมายถึงอะไร

2.2 เป้าหมาย/วิสัยทัศน์ในการดำเนินงานของท่านในการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น
ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายในการร่วมกันแก้ไขปัญหาขยะ คืออะไร

2.3 เกิดผลสัมฤทธิ์จากการบริหารจัดการภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการปัญหา ชยะในชุมชน หรือไม่ อย่างไร

2.4 มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการชยะในตำบลเกาะคา

ตอนที่ 3 องค์ประกอบและคุณลักษณะของการบริหารงานแบบเครือข่าย

3.1 องค์กรของท่านมีโครงสร้างการทำงานในรูปแบบเครือข่ายทั้งภายในหน่วยงาน และนอกหน่วยงานเป็นอย่างไร

3.2 เทศบาลตำบลเกาะคา มีกระบวนการแก้ไขปัญหาชยะ อย่างไร

3.3 ท่านปฏิบัติหน้าที่และภารกิจหลักในการเชื่อมโยง/ติดต่อกับเครือข่าย ทั้ง ภายนอกและภายในหน่วยงาน อย่างไร

ตอนที่ 4 บทบาทของเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน

4.1 บทบาทของท่านที่เอื้อให้การทำงานในลักษณะเครือข่ายประสบความสำเร็จหรือ ล้มเหลวอย่างไรบ้าง

4.2 ท่านมีการเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล องค์ความรู้ และสร้าง ความสัมพันธ์กับเครือข่ายอย่างไร และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องหรือไม่อย่างไร

4.3 การบริหารจัดการชยะในชุมชน มีเครือข่ายใดหรือหน่วยงานใด เข้ามาร่วมมือ บ้าง

4.4 กิจกรรมของเครือข่ายมีการเชื่อมโยงการจัดการชยะในชุมชนอย่างไร

ตอนที่ 5 การประสานงาน/ความร่วมมือ

5.1 มีการจัดระบบประเมินและรับรองกระบวนการการบริหารจัดการชยะอย่างไร

5.2 การทำงานภายใต้รูปแบบเครือข่ายของท่าน มีความไว้วางใจต่อสมาชิก/ หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการประสานงานร่วมกันอย่างไร

5.3 การบริหารงานในรูปแบบเครือข่ายของท่าน มีหลักการในการประสานงานและ การประสานความร่วมมือ อย่างไร

5.4 มีกิจกรรมอะไรบ้างที่เกิดขึ้นจากการประสานความร่วมมือในเครือข่ายการ จัดการชยะของเทศบาลตำบลเกาะคา

ตอนที่ 6 ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานแบบเครือข่าย

6.1 การบริหารจัดการขยะในรูปแบบเครือข่ายของท่านมีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ ถ้ามี มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง อย่างไร

6.2 การติดต่อประสานงาน หรือเชื่อมโยงกันระหว่างเครือข่ายมีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ ถ้ามีมีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง อย่างไร

6.3 มีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการปัญหาขยะในชุมชน ของเทศบาลตำบลเกาะคา หรือไม่อย่างไร

ตอนที่ 7 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องที่วิจัย

7.1 ข้อคิดเห็นต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางในรูปแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ

7.2 ข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางในรูปแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1.1 ชื่อ-นามสกุล
- 1.2 เพศ
- 1.3 อายุ
- 1.4 วุฒิการศึกษา
- 1.5 ตำแหน่งปัจจุบัน
- 1.6 หน่วยงานและสถานที่ทำงาน

ตอนที่ 2 ภาพรวมของการบริหารจัดการภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการปัญหาขยะในชุมชน

2.1 “การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย” ในความคิด ท่านหมายถึงอะไร

.....

2.2 เป้าหมาย/วิสัยทัศน์ในการดำเนินงานของท่านในการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายในการร่วมกันแก้ไขปัญหาขยะ คืออะไร

.....

.....

2.3 เกิดผลสัมฤทธิ์จากการบริหารจัดการภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการปัญหาขยะในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2.4 มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการขยะในตำบลเกาะคา

.....

.....

ตอนที่ 3 องค์ประกอบและคุณลักษณะของการบริหารงานแบบเครือข่าย

3.1 องค์กรของท่านมีโครงสร้างการทำงานในรูปแบบเครือข่ายทั้งภายในหน่วยงานและนอกหน่วยงานเป็นอย่างไร

.....

.....

3.2 เทศบาลตำบลเกาะคา มีกระบวนการแก้ไขปัญหาขยะ อย่างไร

.....

.....

3.3 ท่านปฏิบัติหน้าที่และภารกิจหลักในการเชื่อมโยง/ติดต่อกับเครือข่าย ทั้งภายนอกและภายใน หน่วยงาน อย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 4 บทบาทของเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน

4.1 บทบาทของท่านที่เอื้อให้การทำงานในลักษณะเครือข่ายประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไรบ้าง

.....

.....

4.2 ท่านมีการเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล องค์ความรู้ และสร้าง ความสัมพันธ์กับเครือข่ายอย่างไร และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องหรือไม่อย่างไร

4.3 การบริหารจัดการขยะในชุมชน มีเครือข่ายใดหรือหน่วยงานใด เข้ามาร่วมมือบ้าง

4.4 กิจกรรมของเครือข่ายมีการเชื่อมโยงการจัดการขยะในชุมชนอย่างไร

ตอนที่ 5 การประสานงาน/ความร่วมมือ

5.1 มีการจัดระบบประเมินและรับรองกระบวนการจัดการขยะอย่างไร

5.2 การทำงานภายใต้รูปแบบเครือข่ายของท่าน มีความไว้วางใจต่อสมาชิก/หน่วยงานอื่นที่ เกี่ยวข้องในการประสานงานร่วมกันอย่างไร

5.3 การบริหารงานในรูปแบบเครือข่ายของท่าน มีหลักการในการประสานงานและการ ประสานความร่วมมือ อย่างไร

5.4 มีกิจกรรมอะไรบ้างที่เกิดขึ้นจากการประสานความร่วมมือในเครือข่ายการจัดการขยะของ เทศบาลตำบลเกาะคา

ตอนที่ 6 ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานแบบเครือข่าย

6.1 การบริหารจัดการขยะในรูปแบบเครือข่ายของท่านมีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ ถ้ามี มีปัญหา และอุปสรรคอะไรบ้าง อย่างไร

.....

.....

.

6.2 การติดต่อ ประสานงาน หรือเชื่อมโยงกันระหว่างเครือข่ายมีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ ถ้ามี มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง อย่างไร

.....

.....

6.3 มีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานภาคีรูปแบบเครือข่ายในการจัดการปัญหาขยะในชุมชนของเทศบาลตำบลเกาะคา หรือไม่อย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 7 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องที่ยัง

7.1 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ในรูปแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ

.....

.....

7.2 ข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ในรูปแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ

.....

.....

ภาคผนวก ข แบบตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญ การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) (วิจัยเชิงคุณภาพ)

คำชี้แจง โปรดพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน เรื่อง การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ : กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานภาครัฐ แบบเครือข่ายที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางรวมทั้งศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการภาครัฐแบบเครือข่ายของเทศบาลตำบลเกาะคา ในการจัดการขยะของชุมชน รวมถึงเสนอแนะแนวทางการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา โดยใส่เครื่องหมาย (✓) ลงในช่อง ความคิดเห็นของท่าน และหากมีข้อเสนอแนะโปรดระบุเพิ่มเติมเพื่อผู้วิจัยจะได้นำไปพิจารณาปรับปรุงต่อไป โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

+ 1 หมายถึง เห็นด้วย 0 หมายถึง ไม่แน่ใจ -1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ 2 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับภาพรวมของการบริหารจัดการภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการปัญหาขยะในชุมชน

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	-1	
1.	“การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย” ในความคิดท่านหมายถึงอะไร				
2.	เป้าหมาย/วิสัยทัศน์ในการดำเนินงานของท่านในการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายในการร่วมกันแก้ไขปัญหาขยะ คืออะไร				
3.	เกิดผลสัมฤทธิ์จากการบริหารจัดการภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการปัญหาขยะในชุมชนหรือไม่อย่างไร				
4.	มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการขยะในตำบลเกาะคา				

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของเครือข่าย

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	-1	
1.	องค์กรของท่านมีโครงสร้างการทำงานในรูปแบบเครือข่ายทั้งภายในหน่วยงานและนอกหน่วยงานเป็นอย่างไร				
2.	เทศบาลตำบลเกาะคา มีกระบวนการแก้ไขปัญหาขยะ อย่างไร				
3.	ท่านปฏิบัติหน้าที่และภารกิจหลักในการเชื่อมโยง/ติดต่อกับเครือข่าย ทั้งภายนอกและภายในหน่วยงาน อย่างไร				

ตอนที่ 4 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับบทบาทของเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	-1	
1.	บทบาทของท่านที่เอื้อให้การทำงานในลักษณะเครือข่ายประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลวอย่างไรบ้าง				
2.	ท่านมีการเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล องค์ความรู้ และสร้าง ความสัมพันธ์กับเครือข่าย อย่างไรและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องหรือไม่ อย่างไร				
3.	การบริหารจัดการขยะในชุมชน มีเครือข่ายใดหรือหน่วยงานใด เข้ามาร่วมมือบ้าง				
4.	กิจกรรมของเครือข่ายมีการเชื่อมโยงการจัดการขยะในชุมชนอย่างไร				

ตอนที่ 5 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการประสานงาน/ความร่วมมือ ในการจัดการปัญหาขยะ

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	-1	
1.	มีการจัดระบบประเมินและรับรองกระบวนการการบริหารจัดการขยะอย่างไร				
2.	การทำงานภายใต้รูปแบบเครือข่ายของท่าน มีความไว้วางใจต่อสมาชิก/หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการประสานงานร่วมกันอย่างไร				
3.	การบริหารงานในรูปแบบเครือข่ายของท่าน มีหลักการในการประสานงานและการประสานความร่วมมือ อย่างไร				
4.	มีกิจกรรมอะไรบ้างที่เกิดขึ้นจากการประสานความร่วมมือในเครือข่ายการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา				

ตอนที่ 6 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานแบบเครือข่าย

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	-1	
1.	การบริหารจัดการขยะในรูปแบบเครือข่ายของท่านมี ปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ ถ้ามี มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง อย่างไร				
2.	การติดต่อ ประสานงาน หรือเชื่อมโยงกันระหว่างเครือข่ายมีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ ถ้ามีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง อย่างไร				
3.	มีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการปัญหาขยะในชุมชนของเทศบาลตำบลเกาะคา หรือไม่อย่างไร				

ตอนที่ 7 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องที่วิจัย

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
		+ 1	0	-1	
1.	ข้อคิดเห็นต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางในรูปแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ				
2.	ข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางในรูปแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ				

(ลงชื่อ) ผู้ประเมิน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางวณิชดา ไชยศิริ
วัน เดือน ปี เกิด	27/11/2515
สถานที่เกิด	มุกดาหาร
วุฒิการศึกษา	2541.ศศบ.รัฐศาสตร์(มหาวิทยาลัยรามคำแหง)
ที่อยู่ปัจจุบัน	299/16 หมู่บ้านสายลมจอย ซอย5 ต.บ่อแฮ้ว อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง
ผลงานตีพิมพ์	วณิชดา ไชยศิริ (ผู้บรรยาย). (23 เมษายน 2565). การบริหารงาน ภาครัฐแบบเครือข่ายในการจัดการขยะ : กรณีศึกษา เทศบาลตำบล เกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ใน การประชุมวิชาการ บัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 8 (หน้า 918-931). พะเยา: กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา.

